

Kaj je pokazala anketa o predvolilnih pripravah

Volitve pridobivajo na pomenu — je v anketi Centra za raziskovanje javnega mnenja odgovorilo 28,5 odstotka anketirancev.

Katerim volitvam pripisujejo anketiranci največji pomen? Anketa je pokazala naslednje: vsem vrstam in stopnjam volitev pripisuje enak pomen 36,4 odstotka anketirancev. Nato slede organi samoupravljanja v delovni organizaciji z 20,3 odstotka, občinske skupščine z 9,6 odstotka, zvezna skupščina z 8,3 odstotka in republiška skupščina s 6,9 odstotka anketirancev.

Kdo ima največji vpliv na potek volilnih priprav? Na prvo mesto pridejo zbori volivcev z 19,2 odstotka anketirancev, nato pa si slede: krajevne organizacije SZDL s 16,2 odstotka, sami občani z 10,2 odstotka, občinsko politično vodstvo z 9,4 odstotka, posamezniki na visokih položajih z 9,1 odstotka, osnovne organizacije ZK z 8,3 odstotka itd.

In kakšen je vpliv družbenopolitičnih organizacij? Tisti, ki so glede tega obveščeni, pozitivno ocenjujejo vpliv družbenopolitičnih organizacij, saj se je ena tretjina anketirancev odločila za odgovor: »smotno usmerjajo volitve«. Skrb vzbujajoče je to, da 42,3 odstotka volivcev sploh ne ve, kakšen je vpliv — ali je dober ali slab. Delo — 6. IV. 1967

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SÜSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CR TOMIR SINKOVEC

Leto V
ST. 14
11. IV. 1967

**Besede
in dejanja**

Četrta po pridelku koroze

Po lanskem obilni letini se Jugoslavija zdaj uvršča med pomembnejše izvoznike koroze. V svetovni proizvodnji pa po količini pridelka tekmuje z Mehiko in Argentino za četrto mesto — za ZDA, Sovjetsko zvezo in Brazilijo. Na površini, ki je za malenkost manjša kakor pred vojno, smo lani zabeležili skoraj dvakratni povprečni predvoljni pridelček — vsega osem milijonov ton. Delo — 1. IV. 1967

Temeljiti ukrep

Delavski svet konfekcijske tovarne »Alja Hadžić« iz Sarajeva je sprejel usten odstop generalnega direktorja Vlada Stojakovića in suspendiral tehničnega direktorja Mahmuda Čatovića, komercialnega direktorja Mehmeda Mutića in direktorja splošnega sektorja Vladimira Nikolića. Ta sklep so sprejeli in izvedli zaradi zelo slabih medsebojnih odnosov med vodilnim osebjem tovarne. Borba — 3. IV. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

MISLI PRED PRAZNIKOM

Te dni bomo praznovali trideseto obletnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije ● Spominjali se bomo dogodka, ki je pomenil v zgodovini slovenskega naroda toliko kot kažipot pred grozečo nevarnostjo, kot velik klicaj v dneh čedalje bolj naraščajoče fašistične nevarnosti.

V kmečki hiši zakotnega zasluga — na Čebinah — so se zbrali tovariši, ki jim plat zvona ni pomenila znaka za preplah, temveč poziv na akcijo. Pogled teh tovarišev je bil usmerjen v bližini in daljino bodočnost: vedeli so, da je treba zbrati široke sloje ljudstva, delavsko-kmečkih množic, ter jih usmeriti v boj za socialne pravice in obrambo pred fašisti in nacisti.

Na Čebinah so 17. aprila postavili in sprejeli manifest, ki je prikazal ogroženost slovenskega naroda na križpotju fašističnih imperialističnih aspiracij, razkrinjal petokolonsko politiko vladajoče domače reakcije in pozval na »zdržištev vseh sil, ki jim je res pri srcu usoda slovenskega naroda«.

Leninistična načela o nacionalnem vprašanju so jim pomagala, da so pravilno usmerili slovenski narod sredi razburkanega morja nacionalnih nasprotij v Jugoslaviji, ki jih je razpihovala buržoazija in ki so bila voda za mlin Mussolinijevemu in Hitlerjevemu pohlepu po naši zemlji.

Komunistični partiji Slovenije s centralnim komitejem na

čelu je zgodovina priznala zaslugo, da je znala pravočasno usmeriti ljudstvo v boj in da je znala izbirati take oblike boja, ki so najbolj ustrezale našim nacionalnim in družbenim posebnostim ter bile zato tudi najbolj učinkovite. Taka oblika je bila najprej ljudska fronta, po sovražni okupaciji pa Protimperialistična oziroma Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Lahko rečemo, da je bila ljudska fronta predhodnica in spodbudila Osvobodilne fronte, ki se je kot koalicija razvila pod vodstvom partije v enotno ljudsko gibanje za nacionalno in socialno osvoboditev. Tak boj je bil seveda mogoč le v tesni povezanosti z drugimi jugoslovanskimi narodi, katerih narodnoosvobodilni boj je imel značaj ljudske revolucije.

Morda bo kdo dejal, da ni vredno ponavljati stvari, ki so bile že nič kolikokrat izrečene in napisane. In vendar je prav, da jih ponavljamo, zlasti tam in tedaj, kadar bi jih hotel kdo pačiti ali zanikati. Pa tudi zato, da pokažemo, kako se teh dejstev še, zmeraj krepko zavedamo in da jih ne bomo nikoli pozabili.

Ne bomo pozabili, da so vrhovi slovenske buržoazije takoj po sovražni okupaciji ponudili okupatorju vse svoje usluge — celo več, kot je okupator zahteval — medtem ko so se ljudske množice pod vodstvom KP in OF postavile na ostro odklonilno stališče proti okupatorju. Naslednje dejanje je bila ljudska vstaja proti okupatorju — voditelji starih strank in njihovi najzvestejši pristaši na so se začeli boriti proti lastnemu ljudstvu z orožjem, ki so ga bili odrgli tedaj, ko je bilo treba braniti to ljudstvo pred napadalci!

Ne bomo pozabili, kaj so takrat govorili razni »narodni« glasniki, katerih besede so v marsičem podobne današnjim.

prišepetavanjem reakcionarnih ostankov o »rešitvi slovenstva«.

Kakor pred tridesetimi leti KP tako tudi danes ZK usmerja slovenski narod na pot povezovanja z naprednimi silami v svetu, hkrati pa odločno zavira vsakršne težnje po ozkem, lokalističnem zapiranjju. Resolucija sedmega plenuma ZK Slovenije jasno govori, da je treba naše notranje probleme povezati z vlogo Jugoslavije v svetu, v kateri se izraža tudi aktivna vloga slovenskega naroda. To nam bo omogočilo, da bomo našli pravilne odgovore na mnoga družbena vprašanja.

Teh nekaj misli naj končam

z željo, da praznovanje tridesete obletnice komunistične partije Slovenije ne bi imelo samo zunanje oboležje, temveč tudi globoko idejno vsebino. Opirajoč se na smernice zadnje seje CK Slovenije, naj bi se ob tem dogodku slovenski komunisti — in z njimi vsa slovenska napredna javnost — krepkeje zavdelali, kaj nam je pomnila beseda partije, kakšne težave smo premagali in kaj vse smo dosegli pod vodstvom KP in ZK. Enotnost in trdnost sta nam potrebni tudi v nadaljnjem boju, zlasti v boju z razrednim sovražnikom; ta boj pa ni lahak, če pomislimo, da je mnogokrat težko spoznati sovražnika, ker se pojavlja iz različnih obrazov, prišepetava iz različnih kotov, in čim šibkejši je, čim manj ima opore med ljudstvom, tem bolj so zakamufilirane njegove nakane.

In kakor pred tridesetimi leti tako naj velja tudi dandanes: partija oziroma Zveza komunistov naj nam bo na čelu!

FRANCE SÜSTERŠIČ

POMEMBEN POSVET O ZADEVAH BORCEV V LJUBLJANI

Na mestnem komiteju ZK Ljubljana so 4. aprila sklicali posvet o zadevah borcev NOV. Temu posvetu so prisostvovali predsednik mestnega sveta, sekretarji občinskih komitejev ZK in predstavniki občinskih odborov ZZB NOV vseh petih ljubljanskih občin.

Sekretar mestnega komiteja ZK Ljubljana Francek Mirtič je v svojih uvodnih besedah na tem posvetu dejal:

— Ves naš družbeni organizem mora pomeniti kontinuiteto naše revolucije. A tudi reševanje in urejanje materialnih zadev borcev mora biti stvar celotne naše družbe in ne samo borčevskih organizacij.

V pogovoru, ki je sledil, so se dotaknili prav gotovo vseh berečih zadev, ki trenutno najbolj prizadevajo precejšnje število borcev. Čeprav so komisije za zadeve borcev pri vseh občinskih skupščinah več ali manj uspešno urejale socialno problematiko borcev — seveda v okviru materialnih možnosti

posamezne občine — je v Ljubljani še vedno precej takih borcev, ki zaradi pomanjkanja gmočnih sredstev še nimajo urejenih življenjskih razmer, med njimi jih je tudi nekaj, ki so močno socialno ogroženi. Podobno je, da se te zadeve ne izboljšujejo, kajti k temu prispeva svoje tudi slabo zdravstveno stanje borcev, predčasno upokojevanje in bolezen v družini. Vse to so razlogi za vedno pogostejše prošnje borcev za gmočno pomoč. V tej zvezi je bilo tudi na račun posameznih delovnih organizacij, ki ne skrbijo za urejanje socialnih razmer borcev — svojih delavcev, predvsem tistih, ki jim ne oskrbuje stanovanj pred njihovo upoko-

jitvijo, izrečenih precej pikrih besed. Razumljivo je torej, da občine ne zmorejo reševati vseh neurejenih razmer borcev, primanjkuje jim sredstev za priznavanje, predvsem pa so težave z oskrbo stanovanj upokojenim borcem, ki jih je vse več. Precejšnja proračunska sredstva, namenjena za pomoč borcem v vseh petih ljubljanskih občinah, niso zadostna za kritje vseh potreb.

Da bi v Ljubljani še uspešneje reševali neurejene stanovanjske zadeve borcev, so na sestanku sklenili pri mestnem svetu ustanoviti posebno komisijo, ki naj bi koordinirala prizadevanja občinskih komisij za zadeve borcev pri urejanju njihovih stanovanjskih zadev. Naloga te komisije naj bi bila poiskati vse možne vire za uspešno urejanje te še vedno najbolj pereče zadeve. Skupno s predstavniki stanovanjskih podjetij, socialnega zavarovanja, občin in drugih, naj bi ta komisija preučila vse možnosti za enotno in pospešeno urejanje stanovanjskih zadev borcev na mestnem območju. Predlagatelji ustanovitve te komisije so izrazili prepričanje, da bo na ta način mogoče v najkrajšem času urediti te pereče zadeve. Naglašali pa so tudi, naj bi se tudi druge pereče zadeve borcev urejale na sličen način. Dotaknili so se vprašanja vzdrževanja spomenikov in negovanja tradicij NOV. Tudi o mladih upokojenih borcih je stekla beseda. Mnogi od teh niso gmočno ogroženi, pač pa gre prijem za ljudi, ki bi lahko še precej let ustvarjalno delali, a nimajo sedaj kaj početi. Težko jim je, ker so s predčasno upokojitvijo odtrjeni od aktivnega delanja in s tem močno zapostavljeni. Zato so nezadovoljni in zagrenjeni.

Pred zaključkom posveta je Francek Mirtič naglasil, da bo treba ugotoviti, koliko je mladih upokojencev, kakšne so njihove sposobnosti in v tej zvezi kakšne so možnosti za njihovo došolanje oziroma prekvalifikacijo in ponovno zaposlitev. To je veliko in pomembno vprašanje, ki ni manj pomembno od materialnih težav borcev.

Prva stran manifesta, ki ga je sprejel ustanovni kongres

Predvsem treznost in stvarnost

Iz javnega delovanja je treba najostreje pregnati preživela malomeščanska in birokratska merila, osebno napadane in obrekovane, neutemeljeno etiketiranje, namigovanje in demagoški prilozgovnj, razpiranje neupravičenih pritožb, neupoštevanje posamičnih napak, kar vse je v ostrem nasprotju s stopnjo zavesti, kulture in humanosti socialistične družbe. Cilj demokratičnega boja mnenj v samoupravi socialistični družbi ni boj za oblast, marveč kolektivno ugotavljanje in ostvarjanje najboljših pogojev za skupni napredek v danih razmerah.

Iz resolucije VII. seje CK ZKS

Dinar pridobiva vrednost

V zadnjem času smo v naši javnosti slišali in brali vrsto v splošnem ohrabljujočih ocen o sedanjih dogajanjih v našem gospodarstvu. Proces stabilizacije se nadaljuje, potrošnja se giblje v mejah naših realnih možnosti, devizne rezerve naraščajo, dinar postaja v zvezi s tem čedalje stabilnejši. Sklep, ki ga je mogoče na podlagi takih ugotovitev logično narediti, je, da je gospodarska reforma deluje na gospodarska gibanja s svojo polno močjo.

Delo — 5. IV. 1967

Socializem ni — sajenje rožic

Ne Marx ne marksisti ne resnična revolucionarna misel in ne resnična znanost niso nikoli zapadli iluziji, da je socializem brezkonfliktno stanje, izgradnja socializma pa sajenje rožic. Nasprotno: če v bolj komplicirani družbeni strukturi nastajajo tudi bolj komplicirani družbeni problemi, če za komuniste in marksiste sploh ne more biti razočaranje, pač pa vir spoznanja, da je za nova stanja in pojave treba najti nova orodja družbene akcije komunistov in da je ob vsakem novem koraku revolucije treba računati tudi z novimi odpori, ki jih poraja obstoječa struktura naše socialistične družbe.

Edvard Kardelj na VII. seji CK ZKS

Prispevek izseljencev

Naši izseljenci in naši državljani, ki so na delu v tujini, so lani nakazali preko Narodne banke 99.970.784 dolarjev. Ne samo, da nikoli prej ni bil ta dohodek tako velik, marveč je tudi zvišanje izredno visoko: lani je bilo nakazil za 37 milijonov ali za 50 odstotkov več kot leta 1965.

Ekonomska politika — 1. IV. 1967

Prihranki se večajo...

Da je dinar vse trdnješi, se morda najbolje vidi po dviganju količine denarja, ki ga državljanji vlagajo v banke. V februarju lanskega leta je bilo na hranilih knjižicah okoli 400. a sedaj pa že 600 milijard dinarjev.

Politika — 30. III. 1967

Pojem elegancije so kravate terital TOVARNE Svilanit KAMNIK

Prvi na svetu smo proglasili mednarodno leto turizma s tem, da smo odprli vrata mejam bolj kot kdorkoli doslej. Prvi smo se pridružili gestu, da je »turizem potni list miru«. Vsem, ne glede na barvo kože in značaja, ne glede na prepričanje, smo na naših mejah prižgali zeleno luč.

Pa ne gre zgolj za to, da smo bili »prvi« ali vsaj med prvimi. To, kar smo storili, smo storili s prepričanjem, da prav ravnamo, da sledimo tisti poti, ki jo je začela mednarodna koeksistenca, katere aktivni tvorci smo bili in še smo!

Ne le nad vrati in vhodi turističnih agencij, tudi v avtobusih in vlakih in ne nazadnje na številnih sestankih imamo izobešene embleme mednarodnega turističnega leta. Tudi iz besed, govorov in referatov od-

Turizem ni samo »leto«

seva težnja, da bi to mednarodno leto turizma kar najbolje izkoristili ne le v prid prijateljstvu med narodi, marveč tudi v prid državnim blaginjam. Naša — jugoslovanska — naj bi v tem oziru napravila največji korak naprej, čeprav še daleč to ne pomeni njenega vrhunca, saj so nas prehiteli doslej že premnogi države.

Pa je dovolj reči, da »samo« leto turizma? Nedavno sem bil povabljen na tiskovno konferenco, ki jo je priredilo podjetje »KOMPAS« iz Ljubljane. (Lahko bi bilo to tudi katerikoli drugo turistično podjetje.) Odgovorni ljudje podjetja so novinarjem razlagali uspehe in hkrati (bolj) težave, s katerimi se srečuje naše turistično gospodarstvo. Med drugim so tudi dejali:

— Ni dovolj, če smo proglasili mednarodno leto turizma z vsem mogočim pompom. Ni nujno, da povsod govorimo, kaj smo vse storili v tej mednarodni turistični akciji in hkrati ni nujno, da pisemo o tem na vse pretege! Bolj pomembno je, da tudi ukrepamo! In to tako, da se bo poznalo!

Te besede so me spomnile na razgovor, ki sem ga imel pred kratkim v Italiji z nekim zasebnim hotelirjem. Ko sem ga vprašal, kako se

Občanovi zapi ki

kaj pripravljajo na letošnje mednarodno leto turizma, mi je začudeno, vendar razumevajoče odvrnil:

— Pri nas je vsako leto, leto mednarodnega turizma!

S tem stavkom mi je pravzaprav vse povedal, meni pa se je kar nekako, od užaljenosti nos povetil.

Turizem namreč ne more biti »gesto«, še manj pa kampanja. Ne moreš namreč trditi, da si turistična dežela, če se v turizmu »zažene« le tedaj, ko je to »aktualno«. Postati turistična dežela je dolgotrajna in ne zgolj z rožicami (beri: dolarji!) postlano cestičke. »iti« se turizem pomeni tudi imeti — in zlasti to! — dolgoročni, z analizami in ne zgolj z željami narejeni načrti!

Tega pa pogrešajo naši turistični delavci. To so nam tudi na konferenci povedali.

— Mednarodno leto turizma je predvsem spodbuda vladam posameznih držav, da ukrepejo vse potrebno, da bi se turizem lahko razvil v največjem obsegu. To »leto« je predvsem namenjeno vladam posameznih držav, da store vse tiste ukrepe, da bi se lahko turistično gospodarstvo v deželah razvilo in razvijalo.

Tako so dejali.

Mi pa vtisih poenostavljamo stvari. Se vedno (čeprav to ni najbolj postranska reč, drugje pa se o tem sploh več ne pogovarjajo) govorimo o čistih prilih in sanitarijah, mnogo manj pa o tem, kaj z našim turizmom sploh hočemo in kam ga bomo usmerjali? Kje se sploča najprej »prijeti« in kje pozneje? Kaj storiti tu in kaj tam?

Manjka nam torej daljnosežnejše »turistične politike«.

Zaradi tega, ker je nimamo (za to obstajajo dokazi!), smo že marsikaj zamudili. Marsikatera država nas je že prehitela in bo zavoljo tega tudi potegnila debelejši konec.

Mi smo pa — razen nekaj tisoč novih postelj v hotelih in kampingih izobesili množico parol: »Turizem potni list miru«.

Konec koncev — tudi to je nekaj!

IZTOK AUSEC

Občinske skupščine so izvolile polovico poslancev. — V nedeljo so občinski skupščini izvolili polovico poslancev zborov delovnih skupnosti zvezne in republiške skupščine. Ob enem so potrdili tudi kandidate za zvezni in republiški zbor. Drugo nedeljo, to je 23. aprila, bodo občani volili poslance zveznega zbora in republiškega zbora. Občinski občinski skupščini so se volitev povsod polnoštevilno udeležili.

Spremembe v ustavi SFRJ. — Zbor narodov skupščine SFRJ je sprejel predlog ustavnih amandmajev, ki ga je pripravila posebna komisija zveznega zbora. Zbor je sprejel šest amandmajev, ki govorijo o volitvah v zvezni zbor, pristojnostih zbora narodov, volitvah in pravicah zveznih sekretarjev in drugih zveznih funkcionarjev, sodelovanju federacije pri financiranju investicij, odgovornosti za varstvo ustave in drugih spremembah zvezne ustave.

Nikezić je obiskal Belgijo. — Državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikezić se je v Bruslju pogovarjal z belgijskim zunanjim ministrom Harmelom. Sogovornika sta razpravljala

V žarišču dogodkov

o sodelovanju med Jugoslavijo in Belgijo na gospodarskem, kulturnem in drugih področjih ter o sedanjem mednarodnem položaju, še posebno o razorožitvi. Marko Nikezić je obiskal tudi belgijskega kralja Baudouina.

Bock za krepitev stikov med Avstrijo in Jugoslavijo. — Avstrijski podkancler in minister za trgovino dr. Fritz Bock se je v Beogradu pogovarjal s Stambolićem, Blaževićem in drugimi najvišjimi funkcionarji ZIS. Pogovori so se nanašali na izboljšanje jugoslovansko-avstrijskega gospodarskega sodelovanja na področju industrijske kooperacije, transporta in turizma. Dr. Bock je med drugim omenil potrebo, da bi pospešili promet med Avstrijo in Jadranom. Uglednega avstrijskega gosta je sprejel tudi predsednik republike Tito.

Trgovinski sporazum z Gvinejo. — Vrednost letošnje blagovne izmenjave med Jugoslavijo in Gvinejo bo znašala 7 milijonov dolarjev. Po sporazumu, ki so ga podpisali jugoslovanski in gvinejski predstavniki, bo Jugoslavija izvozila v Gvinejo opremo, kemične izdelke, tekstil, farmacevtske izdelke, živila in še nekatere druge proizvode, uvozila pa banane, ananas, dateline in še druge proizvode.

Bodo Američani umaknili iz Evrope del vojaštva? — Zanesljivi viri sporočajo, da ZDA razmišljajo o možnosti, da bi umaknile iz Evrope dve brigadi iz okrog 10.000 vojakov. ZDA imajo zdaj v Evropi šest divizij z 225.000 vojakov. Vsaka divizija ima tri brigade. Ameriški krogi pravijo, da zaradi umika dveh brigad ne bo trpela borbeno sposobnost ameriških čet v zahodni Evropi.

Ameriški podatki o vietnamski vojni govore, da je letalska ofenziva na Severni Vietnam, ki se je začela pred dvema letoma, doslej veljala Američane najmanj milijardo dolarjev, da stane minuta letalske vojne v Vietnamu dva tisoč dolarjev, da so Američani le še v drugi svetovni vojni porabili toliko streliva, kot ga porabi danes v Vietnamu. Vse zamen. Med mnogimi drugimi uspešnimi akcijami so vietnamski borci napadli Quang Tri in osvobodili 300 ujetnikov, med njimi nekaj funkcionarjev FNO.

Humphreyjeva turneja po zahodni Evropi. — Po obisku v Italiji je ameriški podpredsednik Humphrey odpotoval v London, Bonn, Berlin, Pariz in se kot na zadnji postaji svoje poti po zahodni Evropi ustavil v Bruslju. V obiskanih državah je podpredsednik Humphrey razlagal stališča ameriške vlade do vietnamskega vprašanja in se pogovarjal o drugih aktualnih vprašanjih. Na vsaj poti so ga spremljali ogorčeni demonstranti.

Kennedyjeva runda spet v težavah. — V Ženevi se je prvi krog sklepnih pogajanj o linearnem znižanju carin končal brez očitljivih rezultatov. Pogajanja so se udeležili tudi predstavniki nekaterih dežel v razvoju. Slog je za to, da izgledajo nesoglasja okrog znižanja carin za kemične proizvode, jeklo, aluminij, lesne surovine in druge proizvode. Razpravljali so tudi o možnostih, da bi vzpostavili svetovno tržišče žita, pri čemer bi bila vključena tudi pomoč v hrani državam v razvoju.

Ochab v Italiji. — Predsednik poljskega državnega sveta Edward Ochab je bil na dvodnevem obisku v Italiji. Njegov obisk označuje razvoj odnosov med Italijo in Poljsko, zlasti gospodarski, uvršča pa se tudi v širši okvir prizadevanj za varnost, za popuščanje napetosti in za mednarodno sodelovanje. Ochab je vrnil obisk italijanskemu predsedniku Saragatu, ki je bil v Varšavi predlansko jesen.

Mali afriški vrh petorice. — Šefi petih afriških držav — ZAR, Alžirije, Tanzanije, Mavretanije in Gvineje, so v Kairu izmenjali mnenja o dogajanju v Afriki in o svetovnem položaju. Na programu so bile razprave o položaju v afriških osvobodilnih gibanjih, rodezijskem problemu, o krepitvi organizacije afriške enotnosti ter o položaju, nastalem spriču pritiska, ki so mu izpostavljene napredne afriške države.

Položaj v Adenu se normalizira. — Ta razveseljava vest je prispela iz Adena potem, ko so v tej britanski koloniji dober teden divjali oroženi spopadi. Misija OZN, ki je poskušala pomiriti nasprotnika — arabske nacionaliste in britanske ter arabske federalne vojaške čete — je nenadoma odpotovala iz Adena in obtožila britanske oblasti, da niso sodelovale z njo.

Zopet spopad na meji Sirija-Izrael. — Najprej na zemlji, nato v zraku so se spopadle sirske in izraelske vojaške enote. Predstavnik sirske vojske je v Damasku izjavil, da so v letalski bitki nad sirske ozemlje sestrelili pet lovcev Mirage, Izraelci pa pravijo, da so v spopadu sestrelili šest sirske lovcev MIG. Misija OZN je dosegla prekinitev ognja. Opazovalci pravijo, da je tokratni incident najhujši po letu 1948.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *Svilanit* KAMNIK

ZIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Letne skupščine v občini Logatec

V času od 29. 1. do 26. 3. 1967 so bile letne skupščine ZB NOV in ZVVI v Dolenjem Logatcu, Gorenjem Logatcu, Lazah, Hotedšah, Rovah in Zireh. V teh organizacijah je v članenih 876 članov, skupščin pa se jih je udeležilo 44 %.

Po poročilu, ki ga je podalo združenje borcev Ziri, niso obravnavali samo notranjih borcevskih vprašanj, temveč tudi druga. Omenili so mesto organizacije v krajevni skupnosti in sedanjem družbeno-gospodarskem položaju, prenašanje tradicije ljudske revolucije na mlajše rodove in drugo. Ugotovili so, da se tega vprašanja ne lotevamo vedno pravilno in tako naša NOV in ljudska revolucija ostajata neznaniki naši mladini. Člani ZB pa niso ostali samo pri ugotovitvah. Pri tem je omeniti zelo uspešno prireditev ob dnevu borca. Pionirji in mladinci so izvedli patuljni pohod v Jarčjo dolino. Tam so napravili tabor in prebili z okrog 50 bivšimi partizani prijetno taborjenje ob obujanju spominov.

Na skupščini je bila podana pobuda za sklic posebnega sestanka s kmeti — bivšimi borci, ki jih je na tem predelu v logaški občini največ. Sestanek bi razčistil nejasne poglede in odprl pot k ustreznim rešitvam raznih vprašanj. Na skupščini ZB v Lazah so povedali, da je kronika kraja že pretežno napisana. Letos praznujejo pomemben praznik, ko je pred 25 leti odšlo v partizane 10 vaščanov,

v znano Rakovsko četo. Ob tem praznovanju bodo organizirali tovariško srečanje, s katerimi imajo lepe izkušnje iz preteklih let.

V Dolenjem Logatcu je skupščina dobro uspela. Organizacijo pa še vedno tarejo finančne težave. Letos nameravajo obnoviti spominsko obeležje. Ravno tako nameravajo postaviti spominsko obeležje prvemu komandirju Logaške čete, ki je bila ena pionirskih čet Dolomitskega odreda. Komandir te čete Zitko Stanislav je padel na Hlevišah pred 25 leti.

V Gorenjem Logatcu pripravljajo obnovo bunkerja na Kalifah, kjer je bil v času NOV rajski center. Težave pa imajo s krajevnimi kronikarji.

Tako so tudi združenja v občini Logatec napravila svoj letni obračun. Sprejela pa so tudi ustrezne sklepe za letošnje delo. Priznati je treba, da so poželja uspeha. Bila pa so tudi pomanjkljivosti pri ureja-

nju nekaterih notranjih vprašanj, v prvi vrsti pa zbiranju dokumentacije in pisanju krajevnih kronik.

Pri zbiranju pomoči za vietnamsko ljudstvo so se od vseh združenj v logaški občini najbolj odrezali v Zireh: nabrali so skoraj 57 starih tisočakov. V Lazah in Gorenjem Logatcu so zbrali po 46 tisoč in 23.300 starih dinarjev. Najbolj izdatno pomagajo vietnamskemu ljudstvu tisti, ki nimajo visokih osebnih dohodkov.

Organizacija ZB je sodelovala tudi pri izbiri kandidatov na volitvah v zvezno, republiško in občinsko skupščino. Kakšen je odstotek članov logaške ZB, ki kandidirajo v občinsko zbor: v Logatcu bodo v občinski zbor volili 27 kandidatov, od teh je 8 članov organizacije ZB. Od 26 kandidatov za zbor delovne skupnosti pa je le 5 članov ZB. Torej naj bi logaške borce zastopalo v občinski skupščini 24,5 odstotka vseh odbornikov.

Skupščina ZB levi breg Novo mesto

V poročilu o delu združenja v pretekli mandatarski dobi so poudarili, da je organizacija dobro skrbela za socialni položaj svojih članov. Razprava pa je potekala v duhu priprav za proslavljanje obletnice slovenskih partizanskih brigad. V zvezi z urejanjem drugih perečih borcevskih vprašanj so menili, naj bi uvedli pogostejše posvete. Udeleženci skupščine so tudi omenili, da je v vsakodnevem življenju občutiti vedno manj skrbi za borce, predvsem glede sprejemanja njih in njihovih otrok v službo, upokojevanja, urejanja njihovih stanovanjskih vprašanj itd. Poudarili so, da je treba borcem vrniti tiste pravice, ki so si jih priborili v revoluciji. (m)

S PIONIRJI-KURIRJI NA POT

Kurirčkova pošta letos še bolj množična in pestra

Letos Zveza pionirjev Jugoslavije praznuje 25. obletnico ustanovitve. Poleg mnogih drugih manifestacij, mitingov, tekmovanj in podobnih prireditev bodo tudi letos priredili

že tradicionalno kurirčkovo pošto. Pionirji iz vse Slovenije bodo že petič zapored prehodili okrog dva tisoč kilometrov dolgo kurirsko pot. Doslej so pionirji nosili svojo

se pionirji zbrali na velikih mitingih v Zelenikah, Ilirski Bistrici, Črnomlju, na Osankarici in v Radgoni. Se posebno slovesno je bilo v Zelenikah, kjer so pionirji ob enem tudi odprli proslavljanje 25. obletnice pionirske organizacije. Pionirji osnovnih šol začeti postajajo bodo torbe z dnevniki in toplimi pozdravi ter čestitkami tovarišu Titu predali naslednjim kurirjem. 20. maja bodo pionirji zadnje predaje pred spomenikom pionirja pred Muzejem narodne osvoboditve v Ljubljani izročili dnevnike v podpis tovarišu Francu Leskošku-Luki. Pionirska delegacija bo dnevnike in najplešje čestitke ob poštini dostavila v ponesia tovarišu Titu v Beograd.

Varno prenašanje kurirčkove pošte zahteva od pionirjev mnogo pazljivosti, poštornost, točnost in iznajdljivost. Njihovi »svozniki« bodo borci in pripadniki odredov predvojaške vzgoje. K čimbolj pristnemu vzdušju izvedbe kurirčkove pošte bodo poleg pionirjev lahko največ prispevali borci. (z)

Obisk pri borcih v Ložu

Ze pred časom smo izvedeli, da se aktiv borcev podjetja Kovinoplastika v Ložu uspešno uveljavlja v družbeno-političnem življenju in skrbi za blaginjo svojih članov. Pred dnevi smo obiskali ta prizadeti aktiv in zapisali nekaj vrstic o njegovem delu.

Na štirih sejah se je aktiv borcev Kovinoplastike zbral v preteklem letu. Obravnava je vprašanja dohodkov borcev v podjetju, urejanje stanovanjskega vprašanja, zdravstveno stanje borcev in druga vprašanja. Zapisati pa moramo tudi, da podjetje zelo lepo skrbi za zaposlene borce. Vsako leto jim omogoči izlet v razne partizanske kraje. Poleg tega prejmejo borci iz Kovinoplastike za prvih 30 dni odsotnosti z dela 100-odstotno povračilo osebnih dohodkov. Sindikalna podružnica podjetja je sklenila vsakemu borcu regresirati letovanje tako, da bo plačal le 7 n-dinarjev, poleg tega pa še dobil 150 n-dinarjev za nadomestilo za K-15. Osrednji delavski svet podjetja je tudi sklenil, da 4. julija združenju borcev Loška dolina milijon starih dinarjev kot dotacije za podporo socialno šibkim članom ZB. Borci iz Kovinoplastike vedo, da bodo uspeh v družbeno-političnem uveljavljanju in uresničevanju reforme dosegli le z enotnostjo in medsebojnim tovarštvom. (sb)

Poizvedujemo

Od julija 1944 do jeseni istega leta se je pri meni oglašal tovariš Peter Mrak iz Čepovana. Ker rabim priče mojega sodelovanja v NOB, ga prosim za naslov.

Angela Levpušček,
Miroslav
p. Most na Soči

Popravek

V članku »Odločno besedo nam narekuje privrženost ciljem revolucije« se pojasnilo glede zvišanja pokojnin pravilno glasi: Medtem je bil že objavljen predlog SZ (socialnega zavarovanja, tj. skupščine zavoda za socialno zavarovanje) o 16-odstotnem povečanju pokojnin... (namesto predlog ZIS, kar je nepravilno).

Gradnja OSVEŽUJE IN ZDRAVI

Borci iz Zagreba v Milanu

Okrog tisoč bivših borcev NOV iz Zagreba bo skupaj z italijanskimi partizani proslavilo obletnico osvoboditve Milana in drugih mest severne Italije. Zagrebški borci s tem vračajo obisk pripadnikom nacionalnega združenja partizanov Italije, ki so lani meseca septembra ob 25-letnici revolucije obiskali Zagreb. Bivši borci iz Zagreba in zastopniki mestnega odbora Zveze združenj borcev NOV bodo bivali v Italiji od 23. do 26. aprila. Po udeležbi na proslavah v več mestih severne Italije se bodo skupaj z italijanskimi partizani dne 23. aprila udeležili osrednje proslave osvoboditve Milana.

RAVIOLI

POLNJENE TESTENINE
V MESNI OMAKI

IZDELUJETA

ŽITO Ljubljana

Pismo uredništvu

V letošnji 12. številki »TV 15« sem na 2. strani prebral sestavek Jošta Potokarja, ki vprašuje po usodi nekdanjega ruskega partizana Petkova. Tovariša Petkova sem dobro poznal. Skupaj sva se prebila skozi več borb. Bil sem komandir 1. čete 3. bataljona 8. brigade.

Tovariš Petkov je bil v 18. diviziji, v 8. brigadi, kot koman-

dir 1. čete 1. bataljona. Ob nemem spopadu z belogardisti med Laščami in koto 1005 v Suhi krajini — bilo je ob koncu januarja ali v začetku februarja 1945 — je tovariš Petkov padel. Verjetno je pokopan v Laščah v Suhi krajini.

Jože Kraševac,
Pudob 11,
p. Stari trg/Ložu

Ob tabornem ognju

V tem smislu pomeni resolucija sedmega plenuma Zveze komunistov Slovenije novo, učinkovito orodje za boj na vseh frontah, kjerkoli se pojavljajo ovire, socialističnemu napredku. Med drugim ta resolucija borcem nalaga obveznost, da odločno nastopijo povsod, kjer naletijo na idejne in politične pojave ostanov reakcionarnega buržoaznega klerikalizma, ki pomenijo oživljanje premaganih in propadlih belogardističnih apetitov. Nastopiti morajo povsod tam, kjer čutijo ali vidijo, da so tradicije naše narodnoosvobodilne borbe in revolucije zapostavljene ali da bledijo spričo zahodno-buržoazne navlake, povsod tam, kjer reakcionarna aktivnost poskuša zamegljevati pridobitve narodnoosvobodilnega boja in vnašati v sodobno družbeno-politično in kulturno življenje stare, že zdavnaj izrojene oblike političnih odnosov.

Borci NOV so enodušno pristuhnilli pozivu, da je treba najodločneje zatreti vsak poskus rehabilitacije belogardističnih zločinov in da je treba zaostri politični boj proti nosilecem zlaganih zastav, pa najsi bodo barve teh zastav še tako lepe.

Borci NOV vedo, da se revolucija ni končala leta 1945. Zato hočejo biti borci, ne pa bivši borci!

S.

Ne bivši borci, temveč borci!

bivše bojevnike, oziroma v sklopu svetovne organizacije bivših borcev — anciens combattants.)

Sicer pa je za nas, ki se spričo kontinuitete revolucije ne čutimo ne VETERANE ne BIVŠE, bolj primeren naziv BORCI ali BORCI NOV JUGOSLAVIJE.

Odnos do naše narodnoosvobodilne borbe in naše revolucije preteklosti je namreč hkrati tudi odnos do naše revolucionarne sedanosti oz. do procesov našega družbenega razvoja, ki dobivajo v drugačnih razmerah drugačne oblike, a vendar sodijo pod skupni imenovalec revolucije in je njihov smisel človek, njegov vzpon kvišku, da bo gospodoval nad stvarmi in si sam rezal kruh svojih rok.

To pomeni, da se pojem borca vrašča s pojmom aktivnega borca za socializem, borca v prvih vrstah, ki so mu vedno in povsod pred očmi svetli ideali, zaradi katerih je po svobezni okupaciji na poziv komunistične partije klub raznim »pomirjevalcem« zapustil dom in družino ter se s puško v roki pridružil partizanskim enotam.

To pomeni, da je trenutno poglavitni smoter našega boja izvedba gospodarske reforme — kot je bil med vojnjo poglavitni smoter osvoboditve domovine iz krempljev tujih in domačih zatiralcev, po vojni pa obnovitev porušene domovine, pri ka-

teri so včerajšnji borci-vojaki postali graditelji, ki jih ni ustavila nobena ovira. In kot so se zavedali, da pomeni obnova domovine, nacionalizacija itd. stopnico, po kateri se bomo povzpeli naprej, tako se zdaj zavedajo, da je tudi gospodarska in družbeno reforma taka stopnica, namreč neobhodno potrebna stopnica, če hočemo ohraniti revolucionarno pridobitve in stopati naprej, kot smo stopali v minulih dveh desetletjih. V zvezi s tem prav tako dobro vedo, da je treba pomesti s poti vse, kar ovira naš družbeni, ustavno kodificirani koncept — družbeno samoupravljanje, in brez strahu pokazati na posameznike, ki jih mamijo drugačni koncepti, ki skušajo izrabljati družbeno samoupravljanje v nesocialistične namene ali pa so mu privrženi le z besedami, ne pa tudi z dejanji.

S POKRAJINSKEGA KONGRESA ANPI V VIDMU

V znamenju solidarnosti z narodi, ki se borijo za mir in napredek

V nedeljo, 2. aprila, je bil v Vidmu (Udine) deveti kongres nacionalnega združenja Italijanskih partizanov (ANPI), ki se ga je udeležila tudi delegacija Zveze združenj borcev NOV Slovenije s predsednikom Francem Leskoškom-Luko na čelu.

Iz obširnega poročila sekretarja pokrajinskega odbora Vincentija posnemamo, da so udeleženci osvobodilne vojne v Italiji pobudniki vseh akcij, katerih namen je uveljaviti demokratično družbeno ureditev, da torej niso zgolj društvo vojnih veteranov, temveč aktivna družbenopolitična organizacija. Njihova obveznost v boju za mir je še posebno pomembna v videnski pokrajini, ki meji na nevtralni državi Jugoslavijo in Avstrijo.

Dežela Furlanija — Julijska Benečija mora postati most prijateljstva, je naglasil tovariš Vincenti. Mirno sožitje s sosedi je zanj življenjska nužnost. Zato je njenemu ljudstvu povsem nerazumljivo ravnanje nekatere visokih političnih in vojaških krogov, ki na ozemlju Furlanije nadaljujejo hladno vojno. Na podlagi nekega zakona iz časov fašizma so se zmeraj v veljavi služnostne pravice vojske, ki pomenijo hudo breme za prebivalstvo, saj v približno sedemdesetih občinah omejujejo gradbeno dejavnost, kopanje jarkov za namakanje zemljišč in v teh občinah je gospodarstvo razvijalo domačini. Senatorji in poslanci zamažujejo uveljavitev 42. člena ustave, po katerem je zaščitena osebna lastnina.

Severovzhodne meje Italije nihče ne ogroža, je nadaljeval Vincenti. Nevarnost je na drugem koncu. Zveza partizanov je zaskrbljena zaradi dogodkov v Gornjem Poadižju, kjer se vrstijo atentati. Med atentatorji je nekaj domačinov, toda njihovi vodje so v Münchnu, kjer je zbran cvet fašizma iz vse Evrope. Ti ljudje se nam smejejo v brk in se smejo posluževati celo televizije...

Zveza italijanskih partizanov odobrava zamisel o združenju Evrope, seveda v demokratični luči: združena Evropa naj bi temeljila na idejah, ki so povezovala njene narode v času velike profitašistične koalicije. Leta 1969 bo potekla veljavnost atlantskega sporazuma (NATO). Ali je res potrebno, da Italija podaljša v njem svoje članstvo za nadaljnjih dvajset let? Združena Evropa, kot si jo zamišljajo partizani, in članstvo v Atlantskem paktu sta si diametralno nasprotna. Boriti se je treba, da bodo odstranjeni zadnji ostanki hladne vojne, diskriminacije in nacizma; boriti se je treba za tako Evropo, v kateri

ne bosta potrebna ne Atlantski ne Varšavski pakt.

Med drugim se je Vincenti zahvalil občinskemu svetu in županu Vidma, ki sta kljub fašističnim spekulacijam omogočila postavitev spomenika odporniškega gibanju v Vidmu — odkritje bo letos jeseni. Dalje je z obžalovanjem ugotovil, da kljub prizadevanju samega predsednika republike še ni rešeno vprašanje pouka zgodovine v šolah. Nekateri profesorji še vedno potrjujejo resnico o preteklosti. »Mladina naj se zaveda, da ji hočemo izročiti Italijo, ki bo očiščena svoje preteklosti, ki bo napredna, kakršno so imeli pred očmi naši padli tovariši,« je poudaril govornik ter obsodil tudi izgrede nacionalističnih mladincev v Trstu in drugih krajih.

Kot delegat je spregovoril na kongresu tudi beneško-slovenski partizan Mario Kont, ki se je zavzel za pravice prebivalstva Beneške Slovenije in še posebej za uveljavitev pravic partizanov tega manjšinskega področja.

Delegacija iz Slovenije je bila deležna zelo toplega sprejema. Udeleženci kongresa so navdušeno pozdravili govor predsednika RO ZZB NOV Slovenije Franca Leskoška-Luke, ki je med drugim poudaril, da delovni ljudje ne marajo umetno

ustvarjenih pregrad med narodi, saj so vedno sami plačevali račune v nastalih konfliktih. Borci, ki smo znali voditi boj za svobodo in neodvisnost svojih narodov, smo zdaj najodločnejši borci za mir, za bratstvo med narodi, za svobodo in blaginjo delovnih ljudi.

Potem ko je na kratko orisal napore jugoslovanskih delovnih ljudi in njihove uspehe v sistemu delavskega in družbenega samoupravljanja, se je tovariš Leskošek pridružil pravičnim zahtevam glede reševanja mednarodnih problemov. Tudi nas, je dejal, motijo nekatere neurejene razmere na svetu, zlasti pa naraščajoče vmešavanje imperialističnih sil v zadeve drugih narodov; še posebno pa moramo biti ogroženi nad nezaslišano vojno v Vietnamu, kjer zaradi ameriške intervencije grozi celemu narodu popolno iztrebljenje. Zahtevamo, je poudaril, da se preneha pobijanje nedolžnih ljudi v Vietnamu ter da se umaknejo odond vse oborožene sile ZDA in njihovih satelitov. Vietnamci naj se sami odločijo za družbeno ureditev, kakršna jim najbolj ustreza. Nihče nima pravice vsiljevati narodom pogojev življenja. Dolžnost razvitih je pomagati nerazvitim ter tako blažiti napačnosti. Splošna obsodba ameriške agresije v Vietnamu kaže, da se narodi ne nevarnosti zavedajo. Se posebno pa se je zavedamo mi, borci, ki smo okusili grozote vojne.

Kongres v Vidmu nedvomno pomeni nov, pomemben prispevek v boju za uveljavljanje demokratičnih idej, za miroljubno sodelovanje med narodi, za dobre sosedske odnose med Italijo, Jugoslavijo in drugimi sosedami.

F. Š.

Pojem elegancije so kravate terital TOVARNE Svilaniti KAMNIK

Sodelovanje ZZB NOV Jugoslavije z organizacijami bojnikov drugih dežel

NA SEJI SEKRETARIATA PREDSEDSTVA ZO ZZB NOV JUGOSLAVIJE, KI JE BILA 18. MARCA, JE BIL MED DRUGIM NA DNEVNEM REDU SODELOVANJE ZZB NOV JUGOSLAVIJE Z ORGANIZACIJAMI BIVŠIH BOJEVNIKOV V DRUGIH DEŽELAH. SEKRETARIAT JE SPREJEL POROČILO SEKRETARJA MIRKA KALEZIČA O SODELOVANJU NAŠE DELEGACIJE NA SESTANKU EVROPSKIH ČLANIC SVETOVNE FEDERACIJE BIVŠIH BORCEV (FMAC), KI JE BIL V PARIZU 6. IN 7. MARCA

Dalje so sprejeli vabilo Mednarodne organizacije udeležencev odpora (FIR), da na seji biroja FIR, ki bo 7.—9. aprila v Pragi, sodeluje tudi predstavnik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Sprejeto je vabilo glavnega

odbora zveze borcev za svobodo Poljske (ZBOWID), da prisostvuje delegacija ZZB NOV Jugoslavije proslavi tedna mednarodne solidarnosti udeležencev odpora in pri odkritju spomenika v Oswiecimu (Auschwitz). Teden mednarodne solidarnosti bo trajal od 10. do 16. aprila. V teh dneh bo odkritje spomenika.

Sprejeto je vabilo predsednika nacionalnega združenja ranjencev in vojnih invalidov Italije (ANMIG), da predstavnik jugoslovanskih invalidov prisostvuje proslavi petdesetletnice ustanovitve tega združenja, ki bo v Neaplju (30. aprila) in v Rimu (2. maja).

Sprejeto je vabilo nacionalne federacije borcev-vojnih ujetnikov Francije, da se predstavnik ZZB NOV Jugoslavije udeleži kongresa te federacije, ki bo od 8. do 10. junija v Evianu.

(Iz spominov na delovanje Partije leta 1937 v Ljubljani in okolici)

Prvi, ustanovni kongres KPS na Čebinah pri Zagorju — dne 18. aprila 1937 — je delavskemu kongresu Slovenije jasno orisal notranji in mednarodni položaj ter opozoril na grozečo nevarnost fašizma, ki mu je bila naša domača reakcija za vladajočimi močmi na čelu še bolj naklonjena.

Režim Stojadinović-Korošec je čedalje bolj preganjal komuniste in napredne delavce. Tako je 25. oktobra 1936 ljubljanska policija zaprla okrog 30 delavcev in komunistov z Ježice in Črnuč. (To so bili večidel člani delavsko-prosvetnega društva »Vzajemnost«.) Glasilo JRZ in klerikalne SLS stranke »Slovenec« je takrat pisal o »sračjem gnezdu« in o komunistih na Posavju, ki jih je odkrila policija. Nikomur niso mogli nič dokazati in delo se je nadaljevalo. Tudi v mestu so bile takrat aretacije na dnevnem redu.

Okrog Partije se je zbirala velika množica, ki je obsojala izdajalsko politiko strank in vladajočega režima ter šla v opozicijo proti svojim strankarskim voditeljem.

V zgodnji pomladi — v začetku aprila 1937. leta — se je v nedeljo popoldne zbralo na hribočju Tabor nad Črnuškim mostom okrog 100 komunistov iz Ljubljane, Ježice, Črnuč in drugih krajev. To je bil prvi demonstrativni izlet, ki so se ga udeležili večina ko-

ljalja sta ga žandarmerija in policija, ki pa si nista upali nastopiti. Bili sta brez moči.

Na tem izletu je bilo slišati agitacije za še večji izlet v Kranj, kjer bi se zbrali delavci in kmetje iz vse Gorenjske. Izlet bi moral biti 13. junija, a ga potem iz neznanih vzrokov ni bilo.

Celodnevni izlet je bil nato še 20. junija na Limbarsko goro nad Moravčami. Izletniki so prihajali večidel s kolesi iz različnih krajev. Največ jih je bilo iz Ljubljane in okolice. Tu so bile zopet manifestacije s slovenskimi zastavami, z govori in petjem. Izleta se je udeležila tudi skupina okrog 60 ljudi z Ježice in Črnuč, ki se je zvečer ustavila na gasilski veselici v Nadgorici pri Črnučah. Tu so izletniki razobesili veliko slovensko zastavo na jablano prav poleg mize, za katero so sedeli najizrazitejši pristaši JRZ v ježenski občini. Navzoči so začeli vzklikati slovenski zastavi in peti slovenske narodne pesmi po revolucionarnem besedilu, ki je bilo prav takrat razdeljeno med množico.

Med komunisti in pristaši delavsko-kmečkega gibanja je bil v navadi pozdrav z dvignjeno pestjo.

Oblasti se ni posrečilo ugotoviti, kdo organizira te izlete, ker je bila množica izletnikov zelo velika, v njej pa so bili tudi ljudje,

»OBLAKI SO RDEČI...«

Leta 1937 se je Partija v Sloveniji, posebno v Ljubljani, močno utrdila med množicami, zlasti pa med naprednimi sindikati in delavsko mladino

munisti in skojevci. Ljubljanska policija je sledila nekaterim vidnejšim članom KP in prišla z avtom na Črnuče. Nekateri policijski agenti so prišli tudi na Tabor. Po cestah pa je stalno patrolirala žandarmerija. Vse je kazalo, da ima policija med izletniki svojega tajnega agenta. To se je kasneje tudi ugotovilo. Izlet je bil nekakšen uvod v kasnejše izlete pristašev Ljudske fronte in delavsko-kmečkega gibanja. Skupina na Taboru se je po kakšni poldrugi uri razšla.

Dne 9. maja 1937. leta popoldne pa je bil širši poskusni izlet v Zalog, ki se ni bil dovolj množičen in razgiban, čeprav se ga je udeležilo nad 200 ljudi. Ob tej priložnosti je bilo sklenjeno, da bo 23. maja izlet na Tabor pri Ihanu v bližini Domžal.

Izlet na Tabor pri Ihanu je bil zelo množičen in razgiban, saj se ga je udeležilo okrog 600 ljudi iz raznih krajev. To je bila prava demonstracija delovnih ljudi proti fašizmu in vladajočemu režimu. Ciril Kalinger, delavec iz Stožic, zaposlen pri Standard Oil Company, je prinesel na kraj zborovanja veliko slovensko zastavo in jo obesil na zvonik cerkve na Taboru. Sledila je prireditev z govori in petjem ob spremljavi harmonike. Med drugimi je govorila tudi pokojni narodni heroj Danila Kumar z Ježice o vojni in miru. Vse govore so spremljali ostri mečklji proti fašizmu in domači reakciji. Udeleženci so peli slovenske pesmi z revolucionarnim besedilom:

Hej, Slovenci, kdaj bo konec našega trpljenja? Doklej nam tujec bo še pisal zakone življenja? Vstani, vstani rob slovenski, otresi vse okove! V kolo vstopi vseh narodov, bij se za svobodo!

Hej, Slovenci! Duh budi se naše pravde stare, puntarjev spev glasi se s polja in tovarne. Narod ves se k borbi dviga. Proč tema, nasilje! V boj poslednji, odločni, delavci in kmetje!

Besedilo druge pesmi pa je naslednje:

Oblaki so rdeči, kaj nek' pomeni to? Da vojna spet se bliža, ki vse pobrala bo.

Zakaj bi šli na vojsko, če vojske treba ni? Zakaj ljudi bi klali in kri prelivali?

A Hitler, Mussolini drugače pravita. Oba krvavo klanje nam spet pripravljata.

Doma ste vse pokradla, vse žepe spraznila, zdaj pa še tja k sosedom bi rada ropat šla.

In naši generali in vlada JRZ bi radi nas predali fašistom v roke.

A mi se jim ne damo, dovolj je tekla kri! Le v miru in svobodi človeštvo naj živi!

Zato pa, ko bo treba, orožje v roke vzet', le nad fašiste gremo! Osvobodimo svet!

Ta izlet je imel velik odmev. Razvil se je v mogočno demonstracijo in krepko vez z množicami, ki so jih vodili komunisti. Sprem-

ki so bili znani kot nepolitični. Vrsta teh ljudi se prej sploh ni politično udeleževala. Konspiracija organizatorjev je bila na višini. Policijo in žandarmerijo smo begali z izmišljenimi vestmi, da je zamaževala sem in tja. Tako je policija nasleda novici o namišljenem izletu na Bokalce pri Viču, kjer je tistega dne postavila močne zasede.

Sredi junija 1937 je bil ob smrekovem gozdičku pri mestnem vodovodu blizu Kleč večji sestanek naprednih žena, ki ga je vodila tovarišica Tomšičeva. Navzočih je bilo tudi več žena in deklet z Ježice. Policija je sestanek odkrila in ga na koncu tudi razbila. Žene so čitale na tem sestanku brošuro Marije Žumer »Sedemdeset dni v belgrajski gijanjaci«.

To leto so odhajali naši prostovoljci v Španijo. Močno je bila razširjena brošura »O mučeniki Španiji«. Policija je iskala v Stožicah nekega Kuneja, ki naj bi bil izdajatelj te brošure.

Dne 1. avgusta 1937. leta je bila velika nabiralna akcija za španske prostovoljce ter priprte in obsojene komuniste.

Partija je v tem letu utrdila zvezo s kmeti. Skoraj vsaka vas je imela svojega ali pa celo več aktivistov in pristašev delavsko-kmečkega gibanja. Krepila se je enotnost partijskih vrst in zveza z množicami, ki so čutile vso težo zatiranja, draginje in brezposelnosti ter neposredno ogrožanje slovenske narodne samobitnosti.

Idejna propaganda in medsebojna povezanost med komunisti sta bili zelo močni in nezlomljivi.

Tako je ocenjeval položaj tudi klerofašistični župan in obveščevalec na Ježici Franc Sever, ki je sedaj na begu v ZDA. Ta je budno spremljal vse naše akcije in o vsem poročal svojim klerikalnim prvakom in policiji. Imel je lastno obveščevalno mrežo. V nekem svojem poročilu navaja:

»Vse kaže, da se bodo skušali komunisti vrniti v vrste slovenske katoliške skupnosti, v fantovske in dekleške odseke. V tem pogledu obstaja prav posebna nevarnost za fantovske odseke v Polju (Zalog), Šmartnem pod Šmarno goro (Pirniče), na Ježici, na Črnučah, v Sentvidu, na Viču in seveda tudi v sami Ljubljani.«

Leta 1937 je Partija opravila ogromno delo. Rodilo se je delavsko-kmečko gibanje, ki se je hitro širilo in naposled v letu 1941 prešlo v Osvobodilno fronto slovenskega naroda.

MIHA ČERIN

Slika (levo spodaj): Gledalci med predstavo »Hlapca Jerneja«, ki jo je uprizorilo delavsko društvo v Duplici. — Desno: »Delavski list«, legalen list partije. Izhajal je v Ljubljani od 15. VI. 1937 do 3. XII. 1937. V uredništvu, ki ga je vodil Franc Leskošek, je sodeloval tudi Tone Tomšič

Preberite tudi to

Ze pred časom smo v našem listu objavili 3. člen statuta ZZB NOV Jugoslavije. Kljub temu dobivata republiški odbor ZZB NOV Slovenije in uredništvo »TV 15« še vedno vprašanja, kdo je lahko član združenja borcev. Da ne bo nejasnosti v tem pogledu, objavljamo ponovno določila statuta, ki se nanašajo na pravico do članstva:

3. člen

Državljan Jugoslavije ima pravico biti član združenja borcev narodnoosvobodilne vojne:

- če je sodeloval v narodnoosvobodilni vojni;
- če je podpiral narodnoosvobodilno gibanje;
- če je bil zaradi podpiranja narodnoosvobodilnega gibanja v zaporu, internaciji ali na prisilnem delu;
- če je bil zaprt, interniran in odgnan na prisilno delo in če se je tam opredelil za narodnoosvobodilno gibanje in se s svojim vedenjem in delom zavzemal za uresničenje njegovih ciljev;
- če je bil ujet in če se je v ujetništvu opredelil za narodnoosvobodilno gibanje in se s svojim vedenjem in delom zavzemal za uresničenje njegovih ciljev;
- če se je zunaj domovine, v oboroženih formacijah boril proti fašizmu.

4. člen

Državljan Jugoslavije ima pravico biti član združenja vojaških vojnih invalidov:

- če je osebnih vojaških vojni invalid;
- če je član družine padlega borca oziroma umrlega invalida — nošilec invalidske lastnosti;
- če je mironodobni vojaški invalid.

5. člen

Državljan Jugoslavije ima pravico biti član združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev:

- če je rezervni ali upokojeni oficir, podoficir ali vojaški uslužbenec.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Švicarski tank 61

Spada med najnovejšo izdelke te vrste. Prve tanke 61 so dokončali konec 1965. leta, sedaj pa jih švicarska vojska ima že kakih sto pedeset. Pred konstruktorje so postavili tri zahteve: tank mora biti oborožen s takim topom, ki bo uspešen proti nasprotnikovim najtežjim tankom; ustrezati mora švicarskim specifičnim geografskim in vojaškim razmeram; tank mora biti povsem švicarski izdelek.

Tankovsko posadko sestavljajo štirje možje. Tank 61 ima top s kalibrom 105 mm, ki lahko uporablja najrazličnejšo municijo, vključno podkalibrske granate, ki imajo večjo probojno moč od navadnih. Vzporedno s tem topom je v kupolo vgrajen še brzostrelni top s kalibrom 20 mm. Razen tega

Ima tankovska posadka za neposredno obrambo še eno strojno in šest dimnih bomb.

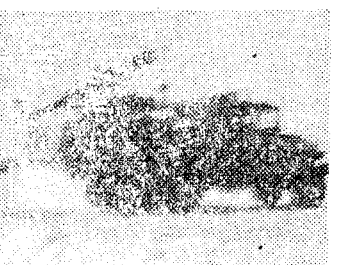
Tank, ki tehta 37 ton, ima sorazmerno majhno hitrost (do 50 kilometrov na uro), toda obvlada lahko strmine z nagibom do 70 %.

Vojaska veda in tehnika

Ima pa dva motorja. Glavni dizelski motor s 630 konjskimi močmi je namenjen predvsem za vožnjo, pomožni dizelski motor (340 konjskih moči) pa poženejo takrat, ko je tank v zasedi. Potrebujemo ga namreč za pogon ventilatorja in generatorja, ki proizvaja tok za radijsko opremo in oborožitev.

»Canadair CI-89«

Ki ga lahko izstrele kar s kamlona, ni raketa, kot bi človek sodil na prvi pogled, temveč obveščevalna naprava, ki se dvigne v zrak, kroži nad ustreznim ozemljem, fotografira in se po opravljenem poslu spet vrne nazaj. Izstrele jo s pomočjo raketnega motorja, medtem ko za pogon v zraku naprava uporablja turboreaktor, ki je sicer zelo majhen, toda dovolj močan, da letalnemu stroju lahko da skoraj zvočno hitrost.

Pot, ki naj jo »Canadair« opravi, že vnaprej programirajo. Opremljena pa je z dvema foto-kameralama in infrardečo napravo. Filme, ki jih posnamemo, razvijemo po vrnitvi ali pa že med poletom. Ko pa se »Canadair« spusti na zemljo? V ta namen ima posebno padalo. Ko je na tleh, ga popravijo, če je treba, opravijo z ročnim pedalom in dopolnijo gorivo, pa je naprava spet pripravljena za polet.

Čez tristo razbitih letal

Či januarja 1958 do oktobra leta 1966 je, zahod po poročilih nemškega tiska, zabeleženo 329 letal razbitih ali izgubljenih 329 letal raznih tipov, ki so strmoglavila na tla. Pri tem so se ubilo 217 letalcev. Med razbitimi letali je tudi 61 prestrežalcev-bombnikov F-104G, ki so izdelali ameriškega podjetja Lockheed.

V zadnjih treh letih pa se je, razen teh letal, zrušilo tudi 47 helikopterjev.

Novo

orožje osvobodilnih sil

Ameriški list »News Week« je pred kratkim objavil sporočilo poveljstva mornariške pehote v Južnem Vietnamu, da enote osvobodilne vojske uporabljajo neko novo in zelo nevarno orožje. Gre za granato ali raketo, ki se razleti že v zraku in pri tem razprši pravo tečo razbeženih kovinskih drobcev.

Če se sovražnik utruji, ga napadamo

Ameriški vojaški časopis »Military Review« je v eni zadnjih števil objavil članek polkovnika Jacka Samsona o taktiki južnovietnamske narodnoosvobodilne vojske. Zanimivo je, kako ameriški strokovnjaki za »malo vojno« in »gverilsko taktiko« ocenjujejo uspešnost taktičnih načel svojega nasprotnika.

Da bi se strateško ravnotežje na tehtnici nagnilo na stran narodnoosvobodilnih sil, sta za uničevanje sovražnika po delih potrebna čas in potrpljenje. Zato vsak boj temeljito pripravljajo in zbirajo natančne podatke o sovražnikovi moči in njegovi razporeditvi. Borci narodnoosvobodilnih sil v boj ne gredo nikoli nepripravljeni, vselej pa so prepričani v zmago,

več težko ostvariti precejšnjo premoč — štirikrat, petkrat, pa celo šestkrat več sil od nasprotnika, vključno z njegovimi okrepitevami.

Izredna natančnost

Vse operacije narodnoosvobodilnega gibanja navadno natančno planirajo in pripravijo. Sile, s katerimi naj bi v operaciji dosegli popolno premoč, zbero v zadnjem hipu. Takrat z vso močjo udsrijo po cilju, druge enote, ki morda hite na pomoč, pa nalete na zasede, preden pridejo na kraj napada. Če pa poveljniki narodnoosvobodilnih sil ugotovijo, da prihajajo močnejše sovražnikove okrepitve, potem se hitro umaknejo in razprše še pred prihodom okrepitev.

Uporniki prav za vsak napad zbera obveščevalne podatke, potem pa ga silno natančno načrtujejo in pripravljajo. To opravilo traja lahko po dva do tri mesece, kar je odvisno od marsičesa. Tu gre za velikost in sestavo cilja, moč sil, ki jih bo treba zbrati, razpoložene prebivalstva v kraju, kjer bo treba izvesti operacijo, zbiranje obveščevalnih podatkov, če jih še nimajo v rokah, čas za urjenje, na tudi za infiltriranje diverzantov, če ti niso morda že na predvidenih položajih.

Zbiranje obveščevalnih podatkov

Uporniki dobe podatke o vsakem cilju, ki ga nameravajo

napasti, navadno od obveščevalcev in prebivalstva. V teh podatkih so naslednje informacije:

— o moči, razporeditvi, oborožitvi in vsakdanjem življenju enot, ki se branijo;

— o razporeditvi prirodnih in umetnih ovir okrog in na območju napada;

— o položajih za zasede, ki naj bi napadle sovražnikove okrepitve;

— o sovražnikovih poveljnikih, njihovih dobrih in slabih lastnostih, pa tudi o tem, kako utegnute ukrepati v raznih okoliščinah.

Ko vse te podatke zbera in jih obdelajo, ima njihov poveljnik vse možnosti, da zelo natančno načrtuje napad in da določi takšno razmerje sil, ki mu jamči popoln uspeh. Obve-

celo na teren, da si na kraju samem ogledajo dostope in poti umika, pa tudi zbirališča. To pa store če je le mogoče tako, da sovražnik ne opazi njihove prisotnosti.

Napad enot običajno podpro s posrednim ali neposrednim ognjem. Položaje za to orožje pripravijo že pred napadom. Minometni položaji morajo biti tako blizu, da lahko že s prvo salvo učinkovito obstreljujejo sovražnikov zvezni center in municijska skladišča.

Fotografija z vprašajem

Nasim bralcem je uspelo — vsaj delno — pojasniti tudi fotografijo iz 8. številke TV 15. Tovariš Anton Kvaternik, Beograd, Ljutice Bogdana 2, S-IV/48 nam je pisal, da je bila omenjena fotografija posneta takoj po osvoboditvi, v prvih dneh maja 1945. Pravi, da se ne more spomniti, kje naj bi nastala, omenja pa, da je mogoče nastala v Tržiču (Monfalcone), Gorici ali Tolminu. Domneva celo, sodeč po ozadju, da je nastala v vrtu vile štaba Gradnikove brigade v Gorici. Drugi z leve je on, peti pa tovariš Ljubo Kržišnik iz političnega oddelka 31. divizije. Tovariš Kržišnik je sedaj polkovnik JLA v Beogradu. Oba tovariša bi, kot piše Anton Kvaternik, zelo veselilo, če bi izvedela za ostale fotografirane. — Kdo so fantje na današnji fotografiji? Kdaj in ob kakšni priložnosti je nastala? O vsem, kar o njej veste, nam pišite!

— o razporeditvi komunikacijskih središč in krajih, kjer so municijska skladišča;

— o moči, lokaciji in prihodu sovražnikovih okrepitev in njegovih rezervnih enot;

— o točkah, ki jih utegnemo uporabljati sovražnikove okrepitve, med drugim tudi o krajih, kjer bi se lahko spustili helikopterji;

ševalne podatke pa zbirajo tudi še med pripravljalnimi deli, kajti ničesar nočejo prepuštni naključju.

Rišejo pa tudi skice in delajo iz peska reliefe, na katere vnašajo vse podrobnosti in območje, kjer naj bi prišlo do napada. Moštvo pa še posebej izurijo, da bi vsakdo vedel za svojo nalogo. Poveljniki gredo

Če pa ima sovražnik na območju napada tudi topništvo, potem že poprej s sabotajami, diverzijami in minometnim ognjem poskrbe, da jo onemogočijo.

Prihodnji:

- Zasede in obkolitve
- Prikriti premiki
- Samo najustreznejša taktika

Jelen

tovarna čevljev Tolmin

- IZDELUJE
- KVALITETNE
- ŽENSKÉ
- SALONARJE

Rane pri domačih živalih

Večina ran povzroči tudi pri domačih živalih strelno ali hladno orožje. Ostri predmeti kot so nož, sekira, bajonet in drugi povzročajo tako imenovane rezne rane, ki so različno velike, odvisno od sile in orodja, ki so jih povzročile. Te rane imajo več ali manj ostre robove in gladke stene brez večjih zmečkanin. Zato so tudi neznatno okužene s klicami. Zaradi teh ugodnih razmer se take rane navadno brž zacelijo, zelo so podobne operacijskim rezom.

Raztrganine in druge rane, ki jih povzročijo groba sila, so močno raznovrstne. Koža in pod njo ležeče tkivo sta največkrat tako razcefrana, da vidita s telesa v krapih in kosih. Na dnu takšnih ran večkrat najdemo še priključne slepe rokave in žepce polne krvi, edrnega tkiva in kužnih klic, ki tam najdemo najbolj ugodne razmere za življenje in razmnoževanje. Od tam naglo prodirajo v organizem in ga zastrupljajo.

Rane od ugrizov so ali raztrganine, zmečkanine ali podobne številnim ubodam. Na splošno so

Tako štejemo na primer ubode v podplat med najbolj pogoste in tudi najbolj nevarne, to pa zaradi neposredne bližine nadklopne sklepe in kite upogibnice. Taki ubodi so težko ozdravljivi in so smrtno nevarni.

Strelne rane pri domačih živalih so zelo raznovrstne. Izstrelki lahko zdrsnje ob koži in jo samo neznatno poškodujejo. Če pa zadene v polno in ostane nekje v telesu, govorimo o »strelki rane«. Če pa telo prebije, je rana »prebojna«. Učinek izstrelka pa je odvisen od oblike, velikosti, vrste in sile izstrelka ter od mesta, kamor je zadel.

Strel iz bližine, ki zadene notranje organe, povzroči hude poškodbe. Še huji so drobič granat, bomb in min, ki odtrgajo cele kose telesa. Ob eksploziji pridejo v dotik z zemljo in jo tudi odnesejo s seboj, predvsem pa spraznijo v telo letce. Zato so rane od eksplozivnih teles navadno močno okužene. Sledi enako zastrupljenje, mrtvični krč in plinski prisad. Če pravočasno in pravilno zdravljene lahko reši žival

sreča brizgane iz rane krvi. Samo če se rana nabira na dnu rane, poskodovala arterija krvavi trajno, enakomerno in brez brizganja. Kri iz žil dovodnic je z drugo besedo venozna. Barve je temnordeče zaradi pomanjkanja kisika. Boga ta pa je na oglikovnem dvokisu. Iz poskodovalne vene teče kri počasi in enakomerno. Krvavenje je najlažji žile (kapilari) imenujemo kapilarno. Moč krvavitve je odvisna od vrste prizadete žile. Vrednotno presekana žila krvavi v manjši meri. Žile z raztrganimi ali zmečkanimi robovi krvave mnogo manj kot gladke odcepane. Krvavitev se zmanjša, če rana miruje. Gibanje, dotikanje in vzmetiranje rane podaljšuje krvavitev.

Krvavitve v prsni in trebušni votlini imenujemo notranje krvavitve. Tudi pri njih žival lahko izkvari v nekaj minutah, posebno še, če so poskodovalne večje žile. Krvavitve jeter, ledvic, vranice in

pljuč so močne, vendar manj nevarne. Poskodovalno žival moramo cepiti s serumom proti mrtvičnemu krču, ki jo zaščiti za 14 dni, potem pa po potrebi cepjenje ponovimo.

V mirnem času s cepljenjem zaščitimo še zdrave živali. Po dvakratnem zaščitenem cepitju so živali varne pred tetanusom leto dni.

Povsem naravno je, da rana tudi pri živalih krvavi, boli in povzroča motnje pri delovanju poskodovalnega dela telesa. Krvavitev nastane zaradi okvare ožilja. Kri iz odvodnic imenujemo arterialno. Ta vsebuje dovolj kisika in je zato svetlordeča. Pri utripu

pljuč so močne, vendar manj nevarne. Včasih se nabira kri v podkožju, oziroma pod mišicem. Nastane s krvjo napolnjena votlina, ki jo imenujemo hematoma. Manjša krvavitva včasih prenehajo same po sebi po 10 do 20 minutah. Na ranjenem delu žile se kri strdi in jo zamaši, krvavitev pa s tem preneha.

Kako začasno ustavimo krvavitve? Če je ranjeno srce ali večja žila, žival navadno brž pogine. Če pa krvavi rana na okončini, namestimo kakih pet prstov nad rano gumijasto cev, lahko pa tudi jermen, vrv, brisačo ali celo telefonsko žico. Tri ali štirikrat jo

tržine krvi, seveda če ni že prej preveč oslabele. Znaki nenadne hude izgube krvi so: blede sluznice, slab utrip v žilah in močan na sren, hitreje dihanje, tresenje in nesigurna hoja. Ušesa, jeziki in spodnji deli okončin so hladni, telesna temperatura pada, žival je preplašena in se znoji. V težjih primerih izgubi zavest, ima široko razprte zenice, izteblja pogosto, pa tudi moči ter nazadnje pogine. Mlade živali so bolj občutljive od starih glede izgube krvi.

Žival, ki je izgubila dosti krvi, pokrijemo, da se še bolj ne ohladi. Poskrbimo, da ima glavo nisko in tako zagotovimo zadosten dotok krvi v možgane. Na veterinarski postaji pa lahko nadomestijo izgubljeno kri s transfuzijo.

Rane na uših, lečkah ali obrazu ovirajo sprejemanje hrane, rane na očeh ali okolišč pa onemogočajo vid. Rane na okončinah povzročajo ševavost, tiste v območju dihal ali okoli zelo občutljivih delov telesa pa se namobiljo z zrakom. Nato pri obznanju iz zrak prodra v podkožje in iz njega lahko nagne kot balon. Tako stanje imenujemo podkožni emfizem. Ta se lahko razširi od emfizema v notranjosti ali dveh in ne boli. V enem do dveh tednih podkožni emfizem izgine.

Globoke rane v prsni votlini pa povzročijo prodor zraka v prsi. Nastane poškodba, ki ji pravimo pneumotoraks. Skozi rane v trebušni votlini na lahko izpadajo notranji trebušni organi. Pogosta posledica tega je smrtonosno vnetje trebušne votline.

Živali s hladno krvjo bolje prenašajo bolečine od tistih, ki imajo tople krvi. Včasih rane, posebno če niso preestrljene s krvjo, ne bolijo. Prav tako povzročijo močni bolečini za nekaj časa neboleče stanje, kar se povzroča dotoka pri strelnih ranah. To imenujemo lokalni šok tkiva. Tada nenadna huda bolečina se lahko brž stopnjuje do splošnega šoka. Žival pade brez zavesti in nastopi smrt zaradi paralize srca.

SLAVKO TARMAN

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

TRAGEDIJA
V VEČNEM LEDU

Nobile kot vodja ekspedicije

Ko se je Nobile vrnil v Italijo, je postal zelo slaven mož. Takoj se je lotil graditve novega zrakoplova pod imenom »Italia«. Opremil ga je s tremi motorji, ki so mu dajali hitrost 115 km na uro. Dolg je bil 106 metrov, prostornina pa je znašala 18.500

AMUNDSEN, RAZISKOVALEC SEVERNEGA IN JUŽNEGA TEČAJA

kubičnih metrov. Posadka, sestavljena iz štirinajstih inženirjev, mehanikov, radiotelegrafistov in navigatorjev, je bila skrbno izbrana. Izmed njih je bilo šest mož iz zrakoplova »Norveška«. Med temi je bil tudi švedski meteorolog Finn Malmgren in dva učenjaka — eden Čeh, drugi pa Italijan. Nobile je s seboj vzel še dodatnega potnika na štirih nogah, psičko Titino.

Ekspedicijo je financiralo mesto Milan, pokroviteljstvo pa je prevzelo Italijansko kraljevsko geografsko društvo. Sodili so, da bodo vse stroške pokrili z dohodki, ki jih bodo vrgli članki v časopisju in filmi.

Minister za promet je ukazal, naj »Città di Milano«, stara ladja za polaganje kablov, s posadko 200 mož krene na Spitzbergo in vzdržuje radijsko zvezo z zrakoplovom.

Preden je Nobile krenil na pot, je izjavil:

»Vemo, da je naša ekspedicija bolj tvegana in težavna kot tista iz 1926. leta, toda prav zato je za nas še privlačnejša. To je bil tudi glavni razlog za našo odločitve. Če bi bila naloga lahka, bi nas bili že drugi prehiteli.«

Nobile je postal junak dneva, spodbujali pa so ga prav vsi. O njem so se v časopisju razpisali na dolgo in široko. Papež Pij XI. je blagoslovil njegovo posadko in mu izročil hrastov križ, da bi ga spustil na Severni tečaj; kralj Viktor Emanuel mu je zaželel uspeha; Mussolini pa je izbočil svojo brado in mu čestital za dobro organizacijo: »Predvidevati tudi najmanjše podrobnosti — to je tudi moj način dela...«

Na Severni tečaj

Ko je »Italia« 15. aprila 1928 krenila iz Milana, jo je pozdravljalo na desetine tisočev ljudi. Že trideset ur kasneje pa je morala pristati v Pomeraniji, ker jo je bil poškodovanih vihar. Ko je prispela v Kraljevski zaliv, je bilo tam lepo vreme. Blizu hangarja, ki ga je bila dve leti poprej uporabljala »Norveška«, je bila zasidrana tudi že »Città di Milano«. V Kraljevskem zalivu, ki je le 1200 kilometrov daleč od Severnega tečaja, so imeli natančne vremenske podatke, to pa predvsem zaradi bližine norveške meteorološke postaje v Tromsøju.

Potem ko se je posadka po 5520 kilometrov dolgi poti odpohila, se je začelo vkrcavanje raznega materiala.

Odisejada zrakoplova

»ITALIA«

Med 15. in 18. majem je bila »Italia« na poti proti Franc Jožefovi zemlji in Severni zemlji (sedanji Leninovi zemlji), vendar ju zaradi goste megle ni mogla najti. Pod spretno krmarjevo roko se je zrakoplov, potem ko je preletel 4500 kilometrov nad še neraziskovanimi območji, vrnil v svoje izhodišče. Po nekajdnevnem počitku je »Italia« bila pripravljena za napad. Napočil je dan »D«.

Potovanje brez vrnitve

Triindvajsetega maja ob 4.38 je Nobile na podlagi vremenskega poročila, ki je vsaj za krajši čas obljubljalo ugodno vreme, ukazal: »Popustite vezi!« Šestnajst mož s povprečno starostjo triinšestdeset let je zlezlo v gondolo. Potovanje proti tečaju je bilo brez zapletov. Koro 24. maja ob 0.20 dosegli cilj, jih je zajel tak vihar, da ni bilo mogoče nikogar spustiti na ledeno poljano. Če bi to storili, jih bržkone ne bi mogli več dobiti nazaj. »Italia« je kakih 150 metrov visoko nad tečajem čakala dve uri, ne da bi mogla pristati. Nato je Nobile ukazal spustiti na led italijansko zastavo, papežev posvečen križ in zastavo mesta Milana. Medtem pa je radijski oddajnik z »Italije« vsemu svetu prenašal to nenavadno svečanost.

Povratek je bil silno težaven.

Borcem Prekmurske brigade!

Prosimo borce Prekmurske brigade, da sporoče svoje naslove, funkcijo in enoto (bataljon, četa) v brigadi in če hranijo tudi dokumente iz časa, ko je delovala Prekmurska brigada.

Navedeno sporočite iniciativnemu odboru Prekmurske brigade, Ljubljana, Beethovnova 10. Posebno prosimo, da se javijo borci, ki so prišli s sremške fronte preko Madžarske, v Prekmurje.

Iniciativni odbor

Tankovski karambol

Bilo je proti koncu petega dne vojne. Sovjetski 8. mehanizirani korpus je 26. junija 1941 dobil nalogo, naj udari v bok nemškemu klinu, ki se je prebijal proti Kijevu. Spočetka je šlo vse v najboljšem redu. Zavzeli so mestce Lešnjevo in prodirali proti Berestičku. Pokazalo se je, da so sovjetski tanki KV (»Klim Vorosilov«) in T-34 boljše kot takratni nemški tanki T-3 in T-4. Toda na sovjetski strani je primanjlovala takih tankov. Sovjetske oklopne divizije so imele zastarele in slabe stroje tipa T-26, T-28 in T-35. Prav takrat, ko se je začela vojna, so zamenjavali stare tanke z novimi in zato so sovjetske mehanizirane enote stopile v vojno nepripravljenost.

Tankovska četa kapetana Žerdjeva iz divizije generala Mišanjinina je tega dne zdrobila s svojimi gosenicami topove in posadko nemške baterije, ki je skušala zadržati sovjetski nasprotni napad. Na rženih poljih ob rečici Slonovki je prišlo do tankovskega dvoboja. Topovska žrela so se obračala za boki in slabše zavarovanimi deli nasprotnikovih tankov. Svoj vrh pa je drama dosegla takrat, ko so se tanki pomešali med seboj. Komandir nekega KV iz čete kapetana Žerdjeva je nenadoma opazil kakih dvajset metrov pred seboj kupolo nemškega T-4. Za razmišljanje ni bilo več časa.

»Z vso močjo naprejš!« je ukazal vozniku Ustinovu.

Voznik je takoj vedel, kaj hoče njegov komandir. Potegnil je za vzvod in usmeril tank naravnost nad sovražnika. Šestindesetletni orjak se je kar povzpela, nato pa zdrvel naprej. Izpod gosenic sta leteli prst in izruvana rž. Karambol je bil strašen. Tanka sta udarila drug ob drugega s sprednjim delom, kjer je oklop najbolj debel, in se takoj umirila. Nemški tank je bil uničen. Nagnil se je na bok, gosenice je imel pretrgane, motor je bil poškodovan in komanda polomljena. Zanj je vojna bila končana. Na bojišču je običajno triindvajset ton razbitega jekla.

Sovjetski KV, ki je bil precej močnejši in težji, ni imel

Velika zračna ladja se je »morala boriti z meglo in viharjem. Povrh vsega jo je obteževala ledena skorja, ki se je nabirala na njej, in ji zmanjševala hitrost. Prvi poziv na pomoč je »Italia« poslala 25. maja ob 6.55, ko je bila potrošila že skoraj celotno gorivo. Veter jo je nenehno potiskal z njene poti. Ob 10.30 so oddali ponovno sporočilo. Oblogo so poškodovali kosi ledu, ki so drseli s propelerjev, in bilo jo je treba popraviti.

V Kraljevskem zalivu je vse življenje zamrlo, napetost pa je nenehno naraščala. »Città di Milano« ni mogla pohiti na pomoč, saj ni bila ledolomilka. Poročnik bojne ladje Lützow-Holm in Rijsler Larsen, pomožni pilot na »Norveški«, sta se s svojima malima hidroavionoma takoj dvignila in začela preiskovati severno obalo zahodnega dela Spitzbergov. Letali pa sta imeli premajhen doseg in nista mogli ničesar najti.

Tesnoba je nadalje naraščala. Vse države so bile pripravljene pomagati. Švedi so hoteli dati letala. Finci svoji orjaški hidroavion. Rusi dva najmočnejša ledolomilca. Nemci pa slavnega pilota Udetja z njegovo eska-

driljo vred. Temu gibanju, ki pa je bilo slabo usklajeno, so se pridružile tudi Francija, Anglija in ZDA.

Ruski študent Nikolaj Šmit, ki je bil radioamater, je v Arhangelsku dne 3. junija prvi ujel dva tisoč petsto kilometrov oddaljene pozive na pomoč Nobilejeve ekspedicije. Takoj nato so Sovjeti natančno ugotovili lego posadke, za katero so že vsi mislili, da je mrtva. To je bil prvi natančen podatek v množici nasprotujočih si vesti, ki je ladji »Città di Milano« omogočil, da s ponesrečeno ekspedicijo vzpostavi radijsko zvezo in zve za podrobnosti katastrofe.

PRIHODNJIČ:

- N/ GLA KATASTROFA
- »LATHAM-47«
- SE NI VEČ VRNIL

GENERAL NOBILE S PSIČKO TITINO

vejših poškodb, toda motor je le zatajil. Komandir tanka Zegan in voznik Ustinov sta ležala skrite vsak na svojem mestu. Merilec Mihajlov je ostal cel, ker je na glavi imel tankovsko kapo. Ko je pogledal skozi ozke lince, je videl, da boja okrog njih še ni konec. Primaknil se je k topu in hitro začel streljati. Poškodovani nemški tank mu je bil izvrsten zaklon. Boj ga je tako prevzel, da Mihajlov niti opazil ni, kdaj je bil izstrelil zadnjo granato. Nato je prešel na strojnico in z njo obstreljeval nemško pehoto, ki je spremljala drugi val nemških tankov. Kmalu mu je tudi mitraljezne municije zmanjkalo.

Na raztrih rženih njivah je po končanem boju med desetimi razbitimi nemškimi in sovjetskimi tankov ostala le nemška pehota. Iz nekaterih tankov se je še vedno kadilo, slišati pa je bilo tudi prasketanje goreče municije. Sovražnikovo pozornost je pritegnil nepoškodovani sovjetski tank. Nemški vojaki so se sprva previdno, nato pa čedalje pogumneje približevali nepomičnemu KV in si ga ogledovali z vseh strani. Nekateri izmed njih, drznejši od drugih, so plezali na kupolo, s podkovani-

mi škornji tolkli po pokrovu in pozivali posadko, naj pride ven.

Medtem so se ovedli tudi poškodovani člani posadke. Ustinov se je lotil popravila motorja. Nemci, ki so si zaman prizadevali dvigniti pokrov na kupolo, so sklenili, da bodo sovjetski tank odvekli. Eden izmed nemških tankov T-4 je pripeljal od zadaj in na sovjetski tank pritril jekleno vrv, nato pa počasi krenil. Vrv se je napela, toda sovjetskega tanka ni mogel nikamor premakniti. Ko je znova poskušal, ga je premaknil, vendar se je hkrati s tem oglašil motor tudi v sovjetskem tanku. Ustinov je pritisnil na pedal za plin. Jeklena vrv je brnela in kazalo je, da se bo vsak hip utrgala. Po nekaj sekundah merjenja moči je nemški T-4 moral odnehati. Zmagal je dvakrat težji in močnejši sovjetski tank KV. Tudi jeklena vrv je vzdržala.

Sovjetski »Klim Vorosilov« je vozil počasi, za njim pa se ubogljivo valil nemški tank. Tako je Ustinov svoj nenavaden plen privlekel v divizijski remontni bataljon. Menijo, da je to bil prvi nepoškodovani nemški tank, ki so ga bili v začetku vojne zaplenili sovjetski tankisti.

TOMŠIČEVCEM!

V soboto, 15. t. m. ob 16. uri bo v prostorih Republiškega odbora ZZZ Slovenije v Ljubljani, Beethovnova 10, seja odbora Tomšičeve brigade. Razpravljali bomo predvsem o odgovornosti, zbiranju dokumentacije in o proslavi 25-letnice ustanovitve brigade.

Glede na pomembnost dnevnega reda vabimo tomšičevce, da se te seje v čim večjem številu udeležijo.

Tiste tovariše (ice), ki se seje ne bi mogli udeležiti, pa posebej vabimo k sodelovanju pri zbiranju gradiva za brigadno kroniko, ki bo izšla v knjižni obliki. Predvsem javite sedanje naslove, udeležbo v Tomšičevi brigadi (od kdaj do kdaj, četa, bataljon), pripravljenost pri zbiranju gradiva, podatke o svojih morebitnih zapiskih, dnevnih, rokopisih (katero obdobje, borbe, kratka vsebina) itd. Prijavite tudi dokumentacijski material in slike za prefotografiranje, čim popolnejše podatke o padlih tovariših z navedbo njihove borbene poti ter časa in kraja smrti.

Odbor Tomšičeve brigade
RO ZZZ Slovenije
Beethovnova 10, Ljubljana

IZ ROVT
V PARTIZANE

PRI ZAVODU »BOREC« BO V KRATKEM IZŠLA PRVA KNJIGA SPOMINOV ZNANEGA PARTIZANSKEGA KOMANDANTA KARLA LESKOVIČA, KI GA POZNAJO PO RAZNIH SESTAVKIH TUDI BRALCI NASEGA LISTA. KER JE KNJIGA ZELO ZANIMIVA — ODLIKUJE JO ZLASTI ISKRENOST — SMO SKLENILI OBJAVITI IZ NJE DALJŠI ODLOMEK. — Op. ur.

Zjutraj, na svetega Stefana dan, sem krenil čez Mizni dol in Petkovec v Rovte, v svojo rojstno vas.

Tu je življenje teklo po starem. Vaščani se zaradi prihoda Italijanov niso prehudo vznemirjali. Ob delavnikih so opravljali domača dela, ob nedeljah so hodili v cerkev in iskali utehe v molitvi. Duhovščina se je med vojno še posebej potrudila, da bi čimveč faranov navezala nase. Za pastirsko delo v Rovtah že prej ni manjkalo moči. Po prihodu Nemcev na Gorenjsko je od tam pribežal v Rovte kaplan Zajc. Zdej je vas dobila še enega dušebrižnika. Ljudem se je zelo smilil: nenehno so ga zalagali s hrano in denarjem.

Tako so v Rovtah skrbeli za duše trije pastirji. Poleg teh treh pa še kaplani, župniki, patri in menihi, kdo vse ni govoril rovtarskim vaščanom z lepo urejene prižnice v farni cerkvi. In vsak je bil boljši govornik od drugega. Zanosne besede, ki so dan za dnem odmevale med debelimi, vlažnimi zidovi, so vsak dan bolj upogibale hrbe rovtarskim faranom. Domači župnik — prišel je v Rovte okoli leta 1932, ni bil dober govornik, niti posebno goreč v svojih pridigah. Tudi nad mladimi dekleti, ki so se nalezle ljubezenskih grehov, se ni preveč razburjal. Ni bil svetnik. Za duhovnika je šel študirat le zaradi zaobljube na fronti med prvo svetovno vojno.

Nekoč pred vojno je zaradi svoje lepe dekle Ančke zašel v hude skripe. Ljudje so začeli šušljati. Zagovorila se je najbrž Ančka. Župniku je začelo rojiti po glavi, kako bi prepričal svoje poslušne ovčice, da je nedolžen in da ga obrekujejo zlobni jeziki tistih ljudi, ki ne hodijo k povedi in k maši.

Nekje nedelje je pri jutranji maši pridigoval kot po navadi, ob koncu pridige pa je rekel še nekaj besed kar tako mimogrede, da je tudi on slišal grde govorice, ki krožijo o njem. Globoko je obžaloval nesrečnike, ki so se predrnili kaj takega razširjati. Žene in starci po klopek so začeli vzdihovati in si od ganotja otirati solze. Na koncu pridige je župnik globoko vzdihnil, se ponižno priklonil, s solznimi očmi pogledal po sivih, sklonjenih glavah in boleče zastokal: »Bog mi je priča, da govorice niso resnične!« Ljudje so se potolaženi razšli. Po tisti pridigi so govorice potihle, žene pa so stiskale svoje hrupave pesti, češ treba je nekaj ukreniti, ker je Ančka gospoda tako strahno užalila.

Ze teden dni kasneje so jo dobile v roke. Vračala se je iz cerkve vsa zamišljena. Z upognjeno glavo je šla proti domu, tedaj pa so se kot razdražene ose usule z vseh strani nanjo, jo začele grebsti po obrazu in vleči za dolge črne lase. Obdelovale so jo tako močno, da se je znašla v prahu na cesti. Na srečo je prišel mimo orožnik, sicer bi jo v sveti ihti še spravile s sveta.

Ančka se ni mogla špijzniti s tem, da bi bila le ona kriva. Sklenila je, da se mu bo maščevala. Dobrih štirinajst dni po pridigi se je pojavila v gostilni Pri Jakobu. Bilo je v nedeljo popoldne, ljudi se je v gostilni kar trlo. Popila je nekaj kozarčkov dalmatince, oči so se ji zaiskrile, začela se je izzivalno in ježno smejati. Starejši ljudje so jo zaničljivo pogledovali, mladi fantje pa so veselo in zadovoljno začivkali okoli nje. »Povej no, Ančka, kako si zapeljala župnika!« je rekel Bernard. Pomagal ji je, ker je že vedel, kaj ima v nastrtu. Ko se je smeh polegel, je Ančka vstala in povedala od začetka do konca, kako se je ljubezen med njo in župnikom začela in končala. Kmetice so nekaj časa poslušale, potem so se naskrivaj nekajkrat prekrizale in hitro odšle iz gostilne. Možakarji so nameravali stopiti vmes, pa jim fantje niso pustili. Sicer pa je moški svet rad prisluhnil sočni Ančkini pripovedi.

Svoje maščevanje je Ančka drago plačala: čez nekaj dni je morala iz Rovt zaradi nevarnosti, ki ji je pretila od razjarjenih žensk. Počasi se je vsa stvar pozabila in župnik je še vedno ostal v Rovtah spoštovan in dober božji pastir.

Skoraj mesec dni sem se držal doma. Zahajal sem le k svojim prijateljem, s katerimi sem se že pred vojno družil, posebej k Bončevim fantom. Nekateri v vasi so Italijane celo hvallili, na splošno pa jih vaščani niso preveč marali. »Podobni so stari babam. Neresni so in otročiji...« so govorili. Starci, ki so služili še avstrijskemu cesarju in prebili štiri leta na bojišču, so bolj spoštovali Nemce. »Dobri vojaki so, dobri delavci in resni ljudje,« so pravili. Ta ocena je seveda rasla le iz spominov na mlada leta in ob prvih srečanjih z Italijani. Kakšne cilje pa imajo eni in drugi, kaj je fašizem, o tem je v Rovtah malokdo kaj vedel.

Nemci so v Rovtah uživali tak ugled in spoštovanje, da so vaščani po prvih dneh vojne sestavili petčlansko delegacijo z naročilom, naj gre v Ziri in nagovori Nemce, naj oni zasedejo Rovte. Za vodjo delegacije so izbrali mojega očeta, ki je pred vojno dlje časa živel v Nemčiji in poznal tamkajšnje življenje. V njej pa so bili še Franc Križaj, Janez Menart in še dva kmeta. Dogovorjeno — storjeno. A na veliko žalost vaščanov do sestanka med delegacijo in Nemci ni prišlo. Ko je bila delegacija le nekaj kilometrov od Rovt, je pridrvel za njo na koleusu Jakobov hlapec z naročilom, naj se za božjo voljo takoj vrnejo, ker so Italijani že v Rovtah. Tako naroča gospodar Jakob Petkovšek, nekronani rovtarski kralj.

Karabinjerji so me proti koncu januarja poklicali na postajo. Nikakor nisem mogel ugotoviti, zakaj. Šele ko sem se znašel pri njih in me je brigadir prav ljubeznivo vprašal, če sem bil prej, preden sem se vrnil v domači kraj, v Nemčiji, v Kranju, mi je šinila v glavo misel, da morda Nemci proizvedejo za menoj. Zaskrbelo me je, vendar sem priklimal. Zastavili so mi še nekaj vprašanj in me med drugim vprašali, zakaj sem pravzaprav zapustil Kranj.

— Pod Nemčijo nočem živeti! sem odvrnil. — Mnogo bolj mi je všeč tu, v Italijanski pokrajini. Na vseh obrazih sem opazil zadovoljstvo. Karabinjerjem sem bral iz oči, da tudi oni ne marajo Nemcev. Izpustili so me.

Zavil sem v gostilno. Za menoj sta prišla še dva karabinjerja. Eden je bil visok, precej vitek, z lepo urejenimi brki in kot oglje črnimi lasmi. Oči je imel prijazne in živahne. Priljuden človek, ne samo na prvi pogled, ampak tudi v resnici. Kasneje, ko sem ga bolje spoznal, sem videl, da v njegovem srcu ni bilo hudobije. Imel jih je že čez trideset, po poklicu je bil učitelj. Predstavil se mi je z besedami: »Kamilo iz Milana.«

Drugi je bil manjši, čokat, širokih zavajenih pleč, debelega, kratkega vratu, bele polti, oči pa je imel podobne mačjim. V svet je gledal hladno in priliznjeno. Rekli so mu Markon. Ljudje ga niso marali, ker je bil surovež in ženskar. Marsikateri rovtarski fant je že občutil njegovo težko, mesarsko roko. Ljudem je za vsako malenkost in ob vsaki priložnosti delil krepke zaušnice. Stalno je bil na cesti kot konjska figa, kar naprej v patuljah, vedno resen in strogo služben. Zagrižen fašist.

(NADALJEVANJE)

Pojem elegancije so krávate
terital
TOVARNE Svilarit
KAMNIK

DENAR IN POLITIKA

Carlo Bazan je letos star sedemdeset let. Rodil se je v Torinu, pri osemnajstih letih, ko je bilo konec svetovne vojne, je bil poročen in odlikovan. Vojaške discipline je bil vajen že doma, saj je bil njegov oče general. Toda navzlic činu in odlikovanju za posebne vojaške zasluge Carlo ni hotel nadaljevati očetove kariere. Njegov cilj je bilo bančništvo.

Vpisal se je na pravno fakulteto, diplomiral in potem naredil sprejemni izpit za uslužbenca Banco di Sicilia. Prvi del poti do življenjskega cilja je dosegel. Star je bil dvaindvajset let. Napredoval je ne glede na politične razmere — ali pa prav zato — in tudi po koncu druge svetovne vojne ni bil nič prikraščen. Po vojni je bil že predsednik palermškega sedeža Banco di Sicilia, leta 1952 pa je prevzel vodstvo banke v svoje roke.

Banco di Sicilia ni kakšna majhna banka na zaostali Siciliji, kot bi si morda kdo predstavljal. To je velika banka, organizacija, naslednica Banke dveh Sicilij, ta pa je nastala iz prvih »bankirjev« sredi 15. stoletja, ki so denar menjavali na klopeh (klopi se reče po italijansko »banco«). Dandanes je Banco di Sicilia organizacija, ki ima 7000 podružnic in katere letni promet znaša 1500 milijard lir, se pravi, da lahko krepko posega v gospodarsko življenje Italije, ne pa samo Sicilije.

Govorili so, da je Carlo Bazan izredno vreden človek, ki mu banka pomeni vse, ki se ne meni za politično življenje. Oženil se je s hčerko uglednega sicilskega veljaka Ardizzona, dekletom iz hiše, katere last je znani list »Giornale di Sicilia«. Z njo je imel pet otrok, med katerimi so trije še živi.

Banco di Sicilia ima predsednika na štiri leta. Carlo Bazan je mirno opravljal predsedniško službo vse do leta 1964. Tedaj so se začeli pripravljati o nasledniku. Beji so bili hudi,

Razgledi s 46. vzporednika

čepav je kabineti. Razni politiki so podpirali svoje kandidate in nikakor si niso mogli priti na čisto. Naposled se je v spor, ki so ga bojevali v Rimu, vmešala Banca d'Italia, vrhovni organ italijanskega bančništva — nad njo je le še finančni minister — in določila za predsednika Banco di Sicilia svojega inspektorja Cira De Martina.

Rekli bi: Carlo Bazan je nadvse častno dočkal upokojitev, treba ga je častiti, pozdravljati na ulici in spoštovati. Pa ni bilo tako. Carlo Bazan je s svojim predsednikovanjem v banki naredil tolikšno škodo, da je na nogah vsa Italija in da se vplivne politične osebnosti tresejo, zakaj lahko se pripeti, da se bodo morale zaradi škandala umakniti iz političnega življenja — ali pa celo oditi v zapor.

Začelo se je maja 1965, ko je državni tožilec v Palermu dr. Scaglione dobil pismo. Pravzaprav ne pismo, marveč cel dosje. Zavoj je obsegal štirideset tipkanih strani, na koncu pa sta bila podpisana neki Mario Mori in Gioacchino Greco. Imeni sta seveda izmišljeni: prav po sicilijsko. Toda podatki o dejavnosti Carla Bazana in njegovih sodelavcev v Banco di Sicilia so kazali, da Mario Mori in Gioacchino Greco veliko vesta. Tožilec poročila ni vrnil v koš, marveč ga je začel skrbno preučevati. K sebi je poklical tudi Carla Bazana. To je bilo prvič.

Tožilec je bil skrben, natančen in temeljit. Tako temeljit, da je potem o zadevi obvestil italijanskega pravosodnega ministra in od njega dobil zaporno povelje za Carla Bazana. In zgodilo se je največje presenečenje: Carla Bazana so prijeli na palermški železniški postaji, ga odpeljali na policijsko postajo in se vsi nato vpludno pogovarjali z njim, ker so ga prijeli prepozno, da bi ga lahko takoj odpeljali v zapor.

In nato je zvedela javnost, da je Carlo Bazan od leta 1952 do 1964, ko je bil predsednik Banco di Sicilia, »razdelil, podelil in razmetal« nič manj kot petdeset milijard lir (nad sto milijard dinarjev). Toliko po prvih ugotovitvah.

Pokazalo se je tudi, da je bil Carlo Bazan v resnici čisto drugačen človek, kot so govorili. Politika ga je zelo zanimala, tako zelo, da je bil pripravljen dati velikanske vsote, samo da je kakšnega politika spravil na svojo stran.

Vsi poslanci in politiki niso bogati. Carlo Bazan je vedel, kolikšno moč ima denar. Po je lepega dne povabil k sebi tega in tega, mu pokazal, da lahko dobi posojilo dvajset ali trideset milijonov lir, da si zgradi hišo, kupi posestvo itd. Banco di Sicilia bo dala posojilo z zelo ugodnimi pogoji, je rekel Carlo Bazan. In politik je dobil denar, ga zapravil... Potem pa vse bilo. Carlo Bazan je že vnaprej vedel, da tistega denarja ne bo nikdar nazaj v banko.

Denar so razen politikov dobivali tudi drugi: politične stranke (tako desničarske kot levičarske), uradništva časopisov, samo da so lepo pisala o Siciliji in njenih prebivalcih (seveda najbolj znamenitih), ljudje, ki bi radi ustanovili »kulturne časopise na visoki ravni«, pa niso imeli denarja itd. Tako na primer je novinar Gaetano Baldacci, ustanovitelj revije »ABC«, dobil od Bazana 52 milijonov lir za novo revijo, ki pa ni nikdar zagledala belega dne. Dobro milijardo lir je pognal monarhist Beneventano Della Corte, čigar politična dejavnost ni rodila uspehov. Iz sklada »Mormoni«, ki sodi k Banco di Sicilia in ki je namenjen pospeševanju kulturne dejavnosti, so odšle težke milijarde — neznano kam. Carlo Bazan, ki je bil v zasebnem življenju navdušen filatelista, je za razne ustanove in ljudi kupoval skoraj nič vredne znamke, toda zanje je odšteval milijone in milijone.

Že na začetku preiskave so ugotovili, da je v afero zapletenih šestdeset ljudi. Nekateri med njimi so zavohali nevarnost in kot podžene lažno zvestost Italijo. Zdelo se »na počitnice« v Švic ali Libanonu. Čakajo, kaj se bo zgodilo in pripravljajo zagovor.

Toda kako je mogoče, da je Carlo Bazan zapravil toliko denarja? Banco di Sicilia ne stoji dovoljše predsedniku, da daje kredite in subvencije v primerih, ko je to zelo nujno ali pa je potrebna velika diskretnost. Seveda naj bi predsednik poznal o tem obvestil upravni odbor. Toda Carlo Bazan tega ni storil, razen tega pa je ponarejal bilance in letna poročila, tako da je bilo na videz vse v najlepšem redu. Nikomur ni bilo na primer sumljivo niti to, da rimsko kliniko »Messina«, v kateri dela Bazanov sin kot zdravnik, dobiva veliko podpora ravno od Banco di Sicilia. Stvar je seveda zelo občutljiva, ker se v tej kliniki zdravijo največ visoki centeni dostojanstveniki. Potemtakem je nolog politikov v škandal vmešan tudi Vatikan...

Časopisi v Italiji niso prebrskali samo to, kako je mogoče, da Bazana ni nihče nadzoroval? Zakaj se za njegovo neslovanje ni zanimal guverner Banca d'Italia ali finančni minister? Seveda vsi ne verjamejo, da Bazan ne bi imel nobene koristi od dajanja posojil in subvencij, torej od razpisovanja tujega denarja. Nekateri pa pravijo, da je kratko in malo trčen. Le tako si je mogoče predstavljati, da Bazan ni slutil, kako se bo vse končalo, ali pa da je mislil, da ga ne bodo nikdar odkrili.

Vse kaže, da je afera izbruhnila samo zato, ker so se stranke sponadle, ko je šlo za Bazanove naslednike. Rešene se je neka politična stranka zdelo, da ne bi več dobivala podpore v Bazanovem stilu, če bi bil novi predsednik varovaneec nasprotne stranke.

Velika igra denarja in politike je sramoten madež za italijansko bančništvo in politiko, ki ga ne bo mogoče tako hitro oprati.

STANE IVANČ

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE Svilarit KAMNIK

KULTURNI OBZORNIK

Letošnje Levstikove nagrade

V Narodni in univerzitetni knjižnici so na prisrčnih slovesnostih podelili Levstikove nagrade za leto 1966, ki so jih prejeli: Branka Jurca, Jože Ciuha, Aco Mavec in Lidija Osterceva. Nagrada za izvirno poljudnoznanstveno delo letos ni bila podeljena.

ACO MAVEC

Mladinska knjiga je Levstikove nagrade podelila že osemnajst. Kvalitetna nagrajena dela še enkrat dokazujejo, kako koristno je, da založba v tolikšni meri moralno in materialno spodbuja mladinsko književnost in njej primerno ilustracijo. Vzporedno s prizadevanji za ka-

LIDIJA OSTERCEVA

Člani ZZZ, posebno pa vojaški vojni invalidi ter prebivalstvo Pirana, Portoroža in Sečovelj se z radostjo spominjajo 13. aprila 1957, ko je takratnemu občinskemu odboru ZVVI Piran uspelo organizirati gostovanje Partizanskega invalidskega pevskega zbora. Ta zbor je tedaj gostoval s celovečernim programom v Tartinijevem gledališču v Piranu. Zbor so pričakali člani občinskega odbora ZVVI in otroci padlih borcev s sopki nageljnov že v Portorožu. Tudi v Piranu so jih prijazno sprejeli in pri tem nikogar ni ovirala mrzla burja, ki je pihala tiste dni.

Profesor Gobec in tovariši Slavko Repe sta bila presenečena in

DUŠAN MEVLJA

ginjena nad prisrčnim sprejemom. O uspehu koncerta, ki je obsegal kakih 20 partizanskih in narodnih pesmi, pa ni besed. Nemogoče je opisati navdušenje občinstva, ki je napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Ploskanju in vzklikom ni hotelo biti konca. Prav tako ni zbraja, kjer ne bi želeli, da zbor ponovi svoj koncert.

Eden izmed članov zbora je tedaj izjavil, da v tako polni dvorani in pred tako hvaležnimi ljudmi rad polje.

Zanimivo je bilo tudi, kako različno je bilo občinstvo v dvorani. To so bili učenci srednje pomorske šole, mornarji vojnih in trgovskih ladij, pa borci in invalidi.

Vsi smo bili hvaležni pevcem in vodstvu in koncert nam bo ostal v trajnem spominu. Tudi pobudnikov za nastop ne bomo pozabili. To je bil tedanji občinski odbor ZVVI, ki sta ga vodila Jože Zupančič in tajnica Sonja Dugara.

Po desetih letih si želimo, da bi nas invalidski pevski zbor znova obiskal.

J. Z.

Mariborsko SNG je v soboto, 8. aprila, proslavilo 25-letnico umetniškega delovanja dramskega igralca Dušana Mevlje, ki je nastopil v vlogi Doktorja v jubilejni predstavi Patrickove igre OPALO IMA VSAKO DO RAD.

Igralska in umetniška pot Dušana Mevlje se je začela na desekah partizanskega gledališča v Beli krajini. Boginja Talij je ostal zvest zlati po osebnosti. Postavil je vrsto znamenitih dramskih vlog. Udeleževal pa se ni samo kot umetnik-igralca, temveč se je uveljavil z vrsto knjig kot pesnik in pisatelj — satirik in humorist. — Ob desetem jubileju mu čestita tudi naše uredništvo.

JOŽE CIUHA

predmeti zadostujejo za predstavitve okolja, celo več, bogatijo ga z izbranimi oblikami in barvami. Tako lahko zatrdimo za ilustracije »Grimmovih pravljic«, v ilustracijah »Desetnice« pa je avtorica obogatila prizorišče dogajanja. Tudi v ilustracijah veže usodna tragika, poezija ljudskega pripovedništva; tudi ilustracije izražajo žalost in veselje devetih sestra, matere in Alenčice.

-žč-

BRANKA JURCA

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

Tri nove knjige »Borca«

Pravkar so pri zavodu »Borac« izšle tri nove knjige. Podrobneje bomo bralce seznanili z njihovo vsebino in pomenom v prihodnjih številkih našega lista.

Neža Maurer je napisala knjigo »Zveza mora ostati«. V njej opisuje srečanja s partizanskimi ljudmi po vaseh, kjer so se med vojno največ zadrževali kurirji. Iz srbohrvaščine je Zdravko Klanjšček prevedel knjigo Vlada Strugarja »Osvobodilna voj-

na v Jugoslaviji«. Ta knjiga je vojaško-zgodovinski prikaz, opremljen z mnogimi zemljepisi in razpredelnicami. Marsikomu bo rabila kot priročnik pri podrobnejšem proučevanju NOB.

Katja Spur je iz bolgarščine prevedla roman Dimitra Angelova »Na življenje in smrt«. Opisuje boj komunistične partije Bolgarije med II. svetovno vojno z monarhofašistično klico, ki je iz Bolgarije napravila služabnico nemških nacistov.

Partizanska ljudska pesem

Sestra strelja, brate strelja, smrt povoad se plazi, že pred vzhodom so sovragi. Prvi, drugi, tretji... peti ranjenec in oslabele pade... Teče kri čez kraški kamen, kri junaška se v potok čelva.

»Dosti, bratje, je morije. Več ne morem in ne zmorem!« Puška poč, sama pade, kri se njena z bratsko zlije.

Sedem živih nas je še ostalo. Bombo, sestra! Kje si, sestra? Bombo, brate! Kdo jo zmoro? Čakaj, da se vrag prikaže, da mu z bombo zamašimo usta, da okusi našo silo, da ga sprejmemo po naše. Glej, oči žareče, Janez Slapar, glej fašiste z izdajalcem... Vrzi bombo, krepko vrzi, za svobodo našo zlato, mrtvi zanj že živimo. Grom in konec...

Konec Jude in fašistov! Dvanajst živih, dvanajst mrtvih, in med njimi sestra Zlata. Trinajst nas je za svobodo padlo tu junaški smrti. Tam pred vzhodom mrtvev Slapar, izdajalec med fašisti, gad na prsih domovine...

Andrej Galeb:

Balada o izdajstvu in junaški smrti

»Dvanajst živih, jutri mrtvih, saj odšel je Janez Slapar, da preda nas vse fašistom, brate svoje, partizane, ranjene in oslabele. Daj ti, sestra, draga sestra, vse nas preje postreliti, žive ne, le mrtve smejo oni v roke nas dobiti.«

»Saj se vrne Janez Slapar, bratje moji, ne skrbite!

Saj odšel je, da pogleda, če še sonce z neba sij, če še ptice žvrgolijo, če gozdovi kaj šumijo. On se vrne, ne skrbite! »Čuješ sestra! So volkovi v hosto k nam se prikladi? Saj jesen je komaj prišla, zima kje je še za bregom.«

»To volkovi niso, bratje moji! To šumijo v vetru hoste, to buče viharji v gori,

slap se prek pečine spušča.« »Čuješ, sestra! Kdo to tuli, kdo tak žalostno zavija, ne buče tako viharji, tak zavijajo volkovi. Kaj, če rablji so, fašisti. Kaj, če on je z njimi: Janez Slapar.«

»Bratje moji, grem pogledat, da povem vam le resnico. Vi pa tihi mi bodite, skoraj se nazaj povrnem.« »Sestra naša! Oj, ne hodi, ne zapuščaj svojih bratov. Tu ostani, to izpolni, kar smo preje te prosili. To so rablji, sestra, rablji! Z njimi psi so, Janez Slapar, ne videmo poginu. Stori, kar smo te prosili, sestra, ne izroči nas fašistom.«

»O, kako bi, bratje, to storila?« »Vzemi puško, streljaj, sestra! Streljaj hrabro, ne odlašaj, da ne bo prepozno... Zunaj, slišiš? Zdaj so tik pred vzhodom. Govorica tuj, zraven naša: Janez Slapar — izdajalec — Sestra, streljaj, psi so v jami!«

»Dobili smo moralno spodbudo, ki smo si je vedno želeli...«

Pogovor z Borisom Čizmekom¹ Borom o delu komisije za razvijanje tradicij NOB v luči VII. seje CK ZK Slovenije

Nedavna VII. seja CK ZK Slovenije je vnesla v naše družbeno življenje množico kvalitativnih sprememb kot odraz nenehnega razvoja naše socialistične družbe. Resolucija, ki jo je VII. seja sprejela, bolj ali manj podrobno odgovarja na najbolj ostra in aktualna vprašanja sedanje etape družbenega razvoja. Mimo drugih rešitev gradi jasno formulirano platformo za akcijo borcev-komunistov. Ker pa resolucija ni mogla zajeti vseh podrobnih dejavnikov družbenega uveljavljanja borcev, smo se v zvezi z obujanjem in negovanjem tradicij NOB in revolucije kot enega najpomembnejših tvorcev današnjega doba obrnili na predsednika komisije za razvijanje tradicij NOB pri RO ZZB NOV Slovenije Borisa Čizmek-Bora in mu zastavili nekaj vprašanj, predvsem na temo VII. seje CK ZK Slovenije in družbeni položaj borcev.

Spoznavanje neposredne revolucionarne preteklosti in resolucija sama morata, če uporabimo besedno razlago resolucije VII. seje CK ZK Slovenije, dobiti več mesta, kakor ga imata danes. S čim bo komisija za razvijanje tradicij NOB potrdila to misel in si jo prizadevala uresničiti?

Misli iz resolucije VII. plenarne seje CK ZK, ki se nanašajo na revolucionarne tradicije v delu naše komisije, niso nove. V triletnem delu komisije za razvijanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije je bilo že marsikaj storjenega. Na podlagi razprav in sklepov smo najprej začeli uresničevati plan, ki predvideva zbiranje dokumentacijskega in memoarskega gradiva slovenskih partizanskih enot, področij in služb. V ta namen smo ustanovili odbore enot in služb, ki razvijajo revolucionarne tradicije v domicilnih občinah, predvsem pa zbirajo dokumentacijsko in memoarsko gradivo med svojimi borci. Težnja teh odborov, da bi zbrano gradivo izšlo strokovno obdelano v knjigi, je rodila zbirko knjig z naslovom Knjižnica NOV in POS.

Osnovni cilj izdajanja Knjižnice NOV in POS je kvaliteta. Izšlo, pa knjige, ki so v tisku oziroma tik pred tiskanjem (Serčarjeva, Gradnikova, Prešernova, I. II. in III. prekomorska brigada, Osvoboditev Slovenskega Primorja, Osvoboditev Ljubljane, Pohod Štirinajste na Štajersko), zlasti pa veliko angažiranje posameznih odborov in njihova pripravljenost, da to delo, ki so se ga lotili z vso resnostjo, čimprej končajo. VII. plenarna seja CK ZKS in izredna seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije sta dali delu naše komisije še tisto moralno podporo, ki smo si je vseskozi želeli. To bo brez dvoma pripomoglo k še bolj intenzivnemu delu vseh, ki sodelujejo s komisijo na najrazličnejših področjih, članov odborov enot in vseh borcev. Vsi ti se bodo še odločneje zavzemali za uresničevanje resolucije VII. plenarne seje CK ZKS tudi na področju razvijanja revolucionarnih tradicij.

Zelo pomembno za razvijanje revolucionarnih tradicij pri nas je vsekakor tudi dejstvo, da se razvijanje tradicij ne sme odražati samo v zbiranju gradiva, izdajanju knjig s tematiko NOB, sestavljanju in koordiniranju z odločujočimi forumi,

spodbujanju k prirejanju raznih proslav itd., temveč tudi v tem, da bomo to našo dejavnost razširili na eno izmed pomembnih misli VII. plenarne seje CK ZKS, to je vnašanje etičnih in moralnih vrlin revolucije v naše aktualno življenje, zlasti pa med našo mladino.

Kakšnih sodobnih načinov posredovanja borbenega izročila mlademu rodu se bo komisija posluževala v bodoče?

Večno veljaven in preizkušen način posredovanja borbenega izročila mlademu rodu je dober zgled. Kakor sem omenil v odgovoru na prvo vprašanje, si moramo prizadevati, da bo lik borca — revolucionarja z njegovimi vrlinami: skromnostjo, predanostjo, discipliniranostjo, doslednostjo, neustrašnostjo, budnostjo itd. — postal tudi lik današnjega človeka. Če razumemo graditev socializma — in novih družbenih odnosov kot nadaljevanje revolucije, jo v tem smislu ne moremo nadaljevati, če ne bomo imeli ljudi z vrlinami borcev revolucionarjev. Razumljivo pa je, da če hočemo imeti tako mladino, kot si jo želimo, jo moramo seznanjati z zgodovino revolucije, z borci revolucionarji in veličino revolucije. Tako jim bo naša revolucija vodila za delo v graditvi družbenih odnosov.

Pri tem delu je nujno posluževati se vseh sodobnih načinov: tiska, televizije, filma, skratka vsega, kar prinaša sodobna tehnika. Moramo pa se prilagoditi tudi spremenjenim razmeram, v katerih mladina danes dorasča. Ne smemo ji vsiljevati revolucionarnih tradicij na način, ki jo odbija in je nesprejemljiv zato, ker živi v okolju, ki je drugačno od tistega, v katerem smo odrasli mi.

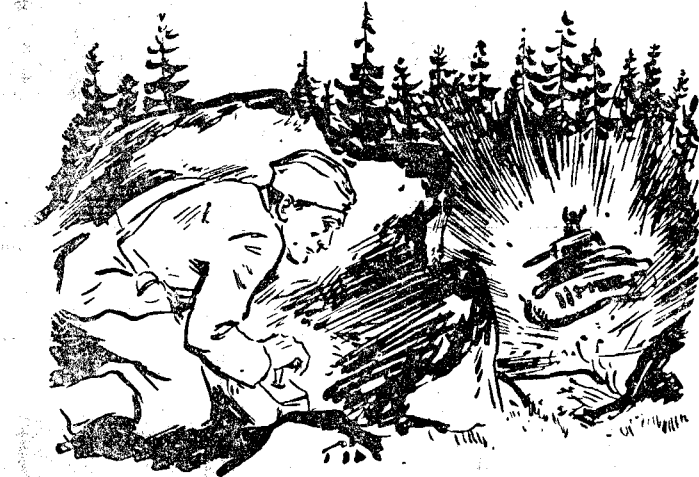
Zato se bomo morali v prihodnosti bolj kot doslej uživljati v mladino ter iskati ustrezne oblike. Mladina se že danes pojavlja kot organizator nekaterih akcij za razvijanje tradicij NOB: Kurirčkova pošta, pomenovanja pionirskih organizacij po partizanskih enotah, organiziranje raznih proslav ob pomembnih obletnicah, organiziranje pohodov v kraje, pomembne iz NOB, zbiranje gradiva za šolske muzeje, tekmovanja za značke in prehodne zastavice, tekmovanja v spoznavanju zgodovine NOB itd. S tem naše organizacije ZZB na terenu niso več edini nosilci teh akcij; prevzema jih mladina.

Kakšne nove smeri pri obnavljanju, ohranjanju, zavarovanju in raziskovanju zgodovinskega gradiva dobe NOB in revolucije predvidevate?

Zlasti bomo morali mnogo bolj poudariti mladinsko literaturo, ker doslej revolucionarni tematiki nismo posvečali dovolj pozornosti. To so jasno pokazali dosedajni Kurirčkovi festivali. Tudi prizadevanje, da pripravimo za nižje razrede osnovnih šol čitanko o NOB ter pomožni učbenik za višje razrede, je eden sodobnejših načinov posredovanja revolucionarnih smotrov šolski mladini.

Dobra oblika prenašanja tradicij na mladi rod so tudi domicilni partizanski enot po občinah. Ugotavljamo, da so zlasti mladi iz vodstev občinskih skupščin in političnih organizacij izredno ugodno sprejeli te oblike. Po občini naj bi se tako tradicija bivših partizanskih enot prenašala na mladino. S tem naj bi enote živele in nadalje razvijale patriotizem in go-

jile revolucionarne vrline bivših borcev med mladim rodom. Vzporedno s to akcijo težimo za čim bolj organiziranim zbiranjem zgodovinskega gradiva, spominov za lokalne kronike, to je za popolnejši pregled narodnoosvobodilnega gibanja v določenem kraju. Zgodovina in zgodovinska resnica sta eno najboljših sredstev za prenašanje tradicij na mladino.

Kakšne so kadrovske in materialne razmere za uresničevanje nalog v zvezi z ohranjanjem moralnih in kulturnih vrednot NOB in revolucije?

liko dosedanja pripravljenost borcev za te akcije tudi zagotovilo za uspeh. Tudi glede strokovnosti pri zbiranju in oblikovanju zgodovine posameznih enot smo lahko še kar zadovolj-

ni, saj je večina avtorjev zgodovine enot resno zgrabila za delo in lahko trdim, da bo ob podpori strokovnjakov in članov zgodovinskega odbora naše komisije akcija uspela. Pomembno je tudi, da borci delajo v odborih enot prostovoljno in za opravljanje svojih nalog žrtvujejo svoj prosti čas in tudi po-krivajo manjše stroške iz svojega žepa. Vendar vseh stroškov posamezniki ne zmorejo kriti. Prav tu smo glede na sklep naše organizacije, da bo krila odborom vse stroške v zvezi z zbiranjem in obdelavo gradiva do rokopa, prišli v precej hudo zagato.

Grozni nevarnost, da bodo markske z delom popustili, če ne bomo našli tistih najnujnejših sredstev, s katerimi bi krili osnovne stroške. Ugotavljamo, da so stroški za zbiranje gradiva in njegovo obdelavo manjši, kakor če bi to delale znanstvene institucije. Za dotacijo pri znižanju cene knjigam nam sicer sklad za pospeševanje založništva obljublja polovico zaprosenih sredstev, nekaj podpore si tudi obetamo od sklada za raziskovalno delo pri CK ZKS. Računamo pa tudi na naše delovne organizacije, ki jih vabimo, da postanejo temeljni člani Knjižnice NOV in POS. Vrednost izdanih knjig v nadaljnjih štirih ali petih letih bo znašala več sto milijonov starih dinarjev. Polovico tega bo znašala vrednost prodanih knjig, vendar bomo morali vsaj za polovico najti družbena sredstva kot dotacijo, če hočemo, da bo široka, vendar resno zasnovana akcija, uspela.

ležba vsaj polovico potrebnih sredstev in z dobo vračanja 15 let, če znaša lastna udeležba vsaj eno tretjino potrebnih sredstev, potem predstavlja to že precej več možnosti za graditev stanovanj, pri katerih dodeljevanju pridejo v poštev tudi upokojeni borci.

Za vsa ta sredstva, predvsem pa za nakazilo zaostanka iz leta 1966, se močno zanimajo vsi, ki so dolžni skrbeti za urejevanje stanovanjskih zadev upokojenec na sploh in upokojenih borcev še posebej. Da je temu tako, nam potrjuje tudi to: V Novi Gorici so se 9. februarja letos zbrali predstavniki upokojenec in borcev iz občin Idrija, Ajdovščina, Tolmin in Nova Gorica in zahtevali takojšnjo realizacijo lanskoletnih sredstev iz navedenega sklada. Enake zahteve so poslali ZZB NOV Slovenije tudi upokojeni borci Metlike, Kočevja in mnogih drugih občin.

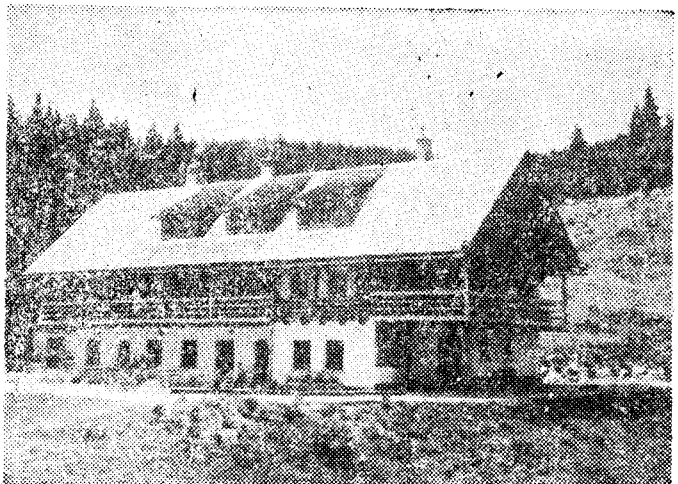
Na posvetu o zadevah borcev, ki je bil 4. aprila na mestnem komiteju ZK Ljubljana, so sklenili ustanoviti pri mestnem svetu posebno komisijo, ki naj bi poiskala in zbrala vse možne vi- re urejanja stanovanjskih zadev upokojenih borcev. Pri tem so bila omenjena tudi sredstva iz navedenega sklada. In ko se bodo ta sredstva redneje in sproti stekala na občinah, potem se bodo tudi posamezni upokojen- ci — borci, še bolj kot doslej, zanimali za kredite iz tega sklada.

V. M.

Partizanski dom »Vodice« na Jelovici

V globoki tišini gozdnega miru, sredi stoletnih smrekovih in bukovih dreves, se v osrčju Jelovice raztezajo sončne jase Vodiske planine. Tod okrog je posejanih mnogo iz naravnega kamna izklesanih spominskih obeležij — nemih prič krivih bojov gorenjskih partizanov z nemškimi fašisti. Tu so v zavetju redkih pastirskih koč in neprehodnih gozdov domovali borci za svobodo in od tod odhajali, navzdol v dolino proti Kropi, Radovljici in ostanom gorenjskega prostora.

Zaradi izredne naravne lege, miru in ugodnega dostopa v ta gorski kotiček so se gorenjska združenja borcev že kmalu

po vojni odločila za izgradnjo planinskega zavetišča za počitek in okrevanje članov ZB in njihovih družin. S skupnimi napori in sredstvi se je ta koristna zamisel kmalu uresničila. Na nekdanjem pogorišču je zrasel lep in prisležen objekt — partizanski dom »Vodice«, ki so ga svečano odprli na dan borca 4. julija 1963.

Od tiste velike slavnosti, ki ji je prisostvovalo nekaj tisoč ljudi, ni bilo dneva, da ne bi kakšna skupina obiskala tega prijetnega doma. »Vodice« so postale znane ne samo po vsej Sloveniji, temveč tudi v drugih republikah in med nekdanjimi borci iz zamejstva. Pred tremi leti jih je obiskal tudi predsednik Tito s svojim spremstvom in kar prehladiti ni mogel lepote in prisrčnosti tega kraja.

Po nepopolnih podatkih je bilo samo v lanskem letu v domu nad 10.000 prenočitev, letos pa si jih obetajo še veliko več.

Ker se bliža čas letnih dopustov, je te dni upravni odbor doma s sedanjem na občinskem odboru ZZB v Radovljici poslal vsem občinskim združenjem, sindikalnim svetom in skupščinam razpis za rezervacijo sob in penzionov. Svojim gostom bo nudil usluge že od prvega maja in vse do konca oktobra. Zaradi velikega zanimanja borcev, zlasti tistih, ki so bolni na živcih in srcu, upravni odbor načrtuje okrevanje v desetdnevni izmenah. Takrat je zagotovljen tudi avtobusni prevoz iz 24 km oddaljene Radovljice. Promet je mogoč z vsakim vozilom po lepo oskrbovani planinski cesti vse leto, razen v zimskem času. Dom stoji na nadmorski višini 1118 m in ima v dveh nadstropjih 56 udobnih ležišč, v pritličju restavracijo in v prvem nadstropju prostorno klubsko sobo s televizorjem. Za zvezo z dolino je poskrbljeno z brezžičnim telefonskim priključkom na telefonsko omrežje pri pošti v Radovljici.

Tudi cene so razmeroma ugodne. Celodnevni penzion s prenočitvijo za člane in njihove ožje svojce znaša od 22 do 25 novih dinarjev, za nečlane pa še 3 nove dinarje več. O kvaliteti hrane in uslug pričajo številne pohvale in zapiski v knjigi vtisov, med katerimi je tudi pohvala predsednika Tita.

Pričakujejo, da bodo občinska združenja in delovne organizacije najbolj potrebnim in prizadetim borcem nudila regres, kar bo omogočilo zaslužen počitek in okrevanje res tistim, katerim je dom namenjen.

J. R.

Kakšno je zanimanje za kredite

V zvezi z razpravo o urejanju stanovanjskih razmer borcev nanese večkrat beseda tudi na uporabo sredstev sklada Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije za reševanje stanovanjskih potreb upokojenec in invalidov. V Sloveniji imamo po zadnjih podatkih še 2715 neurejenih stanovanjskih zadev borcev. Od tega jih je 1414, ki so v delovnem razmerju — večinoma v manjših podjetjih, katerih stanovanjski skladi so premajhni, da bi oskrbeli vsem svojim delavcem stanovanja — in 1301 zunaj delovnega razmerja (samo v Ljubljani je približno 900 borcev, ki nimajo urejenih stanovanjskih zadev). In prav ti pa se še kako zanimajo, kako je s temi sredstvi.

Sklep o uporabi sredstev iz tega sklada je sprejela skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije na svoji seji 20. junija 1966. V tem sklepu je rečeno, da se v sklad steka tisti del 4-odstotnih sredstev od izplačanih pokojninskih in invalidskih prejemkov, ki ostane po plačilu dela, ki se po ustreznih sklepih občinskih skupščin odvajajo za subvencioniranje stanarin.

Po določilih tega sklepa se sredstva iz tega sklada dajejo kot krediti za graditev in adaptacijo domov, namenjenih za stanovanje upokojenec in invalidov in za adaptacijo neprimer- nih starih stanovanjskih prostorov ter za zgraditev ali nakup stanovanj v lasti občanov — upokojenec in invalidov. Iz sklada lahko dobijo posojilo upokojenec sami za adaptacijo svojih neprimer- nih stanovanj oziroma za graditev ali nakup stanovanj za svoje potrebe, pa tudi družbeno-politične skupnosti ali njihove organizacije za gospodarjenje s stanovanjskimi hišami za upokojenec in invalide, ali za adaptacije in dozidave, s katerimi se pridobijo stanovanjski prostori za upokojenec in invalide.

V določilu je tudi točka, ki predvideva v vsaki občini ustanovitev posebne komisije za preskrbo stanovanj za upokojenec in invalide, za zbiranje podatkov o potrebah po stanovanjih, za usklajevanje teh potreb z občinsko stanovanjsko politiko in za odobravanje sklepanja kreditnih pogodb posameznim interesentom z banko. V tej komisiji so predstavniki društva upokojenec, občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV, organizacije za gospodarjenje s

stanovanjskimi hišami in občinske skupščine.

Da bi bili občinski odbori ZZB NOV Slovenije seznanjeni z določili navedenega sklepa, jih je republiški odbor ZZB NOV Slovenije opozoril nani takoj, ko je bil sprejet. Zato lahko ugotovimo, da so bile komisije povsod pravočasno ustanovljene, vendar ker denarnih nakazil dolgo ni bilo, niso imele kaj delati. V zadnjem času pa je situacija nekoliko drugačna.

Na računovodstvu Republiškega zavoda za socialno zavarovanje smo zvedeli, da je za leto 1966 bilo v ta namen zbranih 31 milijonov 700 tisoč novih dinarjev (tri milijarde 170 milijonov starih dinarjev). Od tega so doslej nakazali lani 26. septembra 7 milijonov novih dinarjev (700 milijonov starih dinarjev), 21. decembra 5 milijonov novih dinarjev (500 milijonov starih dinarjev) in 28. februarja letos 3 milijone 100.000 novih dinarjev (310 milijonov starih dinarjev).

Sprito tega, da je bilo prvo nakazilo (7 milijonov novih dinarjev) namenjeno v glavnem za kritje razlik med ekonomsko in dejansko najemnino, je doslej bilo nakazanih za stanovanja, v smislu navedenega sklepa, vsega le 8 milijonov in 100.000 novih dinarjev (810 milijonov starih dinarjev). Prav gotovo, da to še ni veliko, vendar če upoštevamo, da kredit iz sklada dobijo pravne osebe (torej občinske skupščine) z dobo vračanja najdalj 20 let, če znaša lastna ude-

ležba vsaj polovico potrebnih sredstev in z dobo vračanja 15 let, če znaša lastna udeležba vsaj eno tretjino potrebnih sredstev, potem predstavlja to že precej več možnosti za graditev stanovanj, pri katerih dodeljevanju pridejo v poštev tudi upokojeni borci.

Za vsa ta sredstva, predvsem pa za nakazilo zaostanka iz leta 1966, se močno zanimajo vsi, ki so dolžni skrbeti za urejevanje stanovanjskih zadev upokojenec na sploh in upokojenih borcev še posebej. Da je temu tako, nam potrjuje tudi to: V Novi Gorici so se 9. februarja letos zbrali predstavniki upokojenec in borcev iz občin Idrija, Ajdovščina, Tolmin in Nova Gorica in zahtevali takojšnjo realizacijo lanskoletnih sredstev iz navedenega sklada. Enake zahteve so poslali ZZB NOV Slovenije tudi upokojeni borci Metlike, Kočevja in mnogih drugih občin.

Na posvetu o zadevah borcev, ki je bil 4. aprila na mestnem komiteju ZK Ljubljana, so sklenili ustanoviti pri mestnem svetu posebno komisijo, ki naj bi poiskala in zbrala vse možne vi- re urejanja stanovanjskih zadev upokojenih borcev. Pri tem so bila omenjena tudi sredstva iz navedenega sklada. In ko se bodo ta sredstva redneje in sproti stekala na občinah, potem se bodo tudi posamezni upokojen- ci — borci, še bolj kot doslej, zanimali za kredite iz tega sklada.

V. M.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO nama Wollova 1

NA IZBIRO V PRITLICHJU:

- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- oblaženo pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

V I. NADSTROPJU:

- posteljno perilo, prešte in volnene odevje

nama

- dekorativno blago
- serviete, prti, brisače
- preproge, tekači, obloge za pod
- zavesa
- gospodinski aparati: hladilniki, štedilniki, sesalci, loščilci, mešalci, bojlerji
- radioaparati, televizorji, gramofoni, magnetofoni, transistorji
- svetilke: stropne, stenske, namizne, stojne
- radijske in TV antene

LJUBLJANA

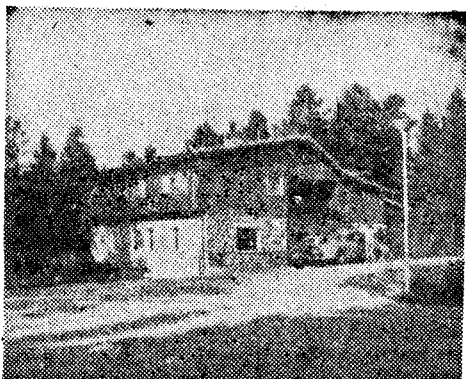

Trgovsko-gostinsko podjetje

ŠKOCJAN

ŠKOCJAN — RAKEK

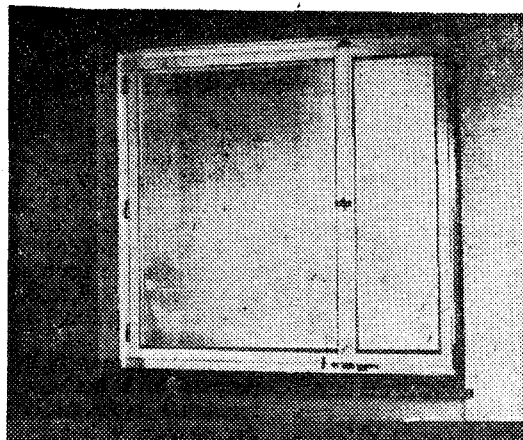
priporoča vsem organizacijam in članom Zveze združenj borcev NOV Slovenije obisk Rakovega Škocjana. Izredne naravne lepote.

• ZANIMIVOSTI: V Cerknici ostanki tabora proti turškim vpadom z dvema stolpoma in obzidjem, v katerem je tudi cerkva v gotskem slogu. V 2 km oddaljenih Zelšah cerkva z edinstvenim tlorisom v obliki deteljice. Na 45 minut oddaljenem Gradišču (858 m) sledovi keltskega naselja. — Izletišča: Presihajoče CERKNIŠKO JEZERO, ki doseže pri velikih nalivih površino 28 km². Voda odteka po mnogih ponikalnicah (najbolj znani sta Velika in Mala Karlovica) in podzemskih odtokih v RAKOV ŠKOCJAN,

zanimiv naravni park sredi gozdov. Več kraških pojavov, podzemskih jam, veliki in mali naravni most, ostanka udrtega svoda jame, pod katerima teče potok Rak. — KRIZNA JAMA pri Ložu, vodna jama z 22 jezerci in lepimi kapniki. — STARI TRG, središče Loške doline, kjer pritegne turista lep spomenik žrtvam iz NOB na Ulaki, izvir Obrha pri Vrhniki, predvsem pa grad SNEŽNIK, obnovljena renesančna zgradba s 4 stolpi, strelnimi linami, obrambnimi hodniki, vodnim jarkom in mostom. — BLOKE: prostrana, valovita, nad 700 m visoka planota, z ugodnimi smučskimi tereni. Zaradi ugodnih snežnih razmer se je tod razvilo smučanje že zelo zgodaj. Po zapisnikih zgodovinarja Valvazorja iz leta 1699 so prirejali domačini že takrat tekmovalna v smučskih veščinah. — ŽILCE: 846 m visoka vas na Vidovski planoti, primerna za klimatsko letovanje. — SLIVNICA: 1114 m visok razgledni vrh s planinsko postojanko, dostopna tudi z avtomobili. Ima odlične smučke terene. Zaradi sklenjenih gozdnih površin, največjih v Sloveniji, so lovski revirji bogati divjadi (medved, divji prašič, jelen, srnjaci, divji petelin). Jezero in njegovi pritoki so znani po ribolovu: ščuke, postrvi, lipani in druge ribe, in lovu na divje rabe ter druge vodne ptice. — PRENOČEVANJE: Restavracija »Jezero« v Cerknici, restavracija »Rakov Škocjan« s turističnimi hišicami, gostišča in privatne sobe. Vse turistične uslugе: prenočevanje, prehrana, nabava lovskih in ribolovskih dovolilnic, menjavo tujih plačilnih sredstev in drugo posreduje TURISTIČNI INFORMACIJSKI BIRO V CERKNICI.

Kombinat
LESN0 PREDELOVALNE
INDUSTRIJE
LOGATEC

PROIZVAJAMO IN NUDIMO:

kvalitetna vezana okna in balkonska vrata — rolete, izdelane iz lesenih profilov, preoblečenih s plastiko — stružene fotelje iz masivne bukovine

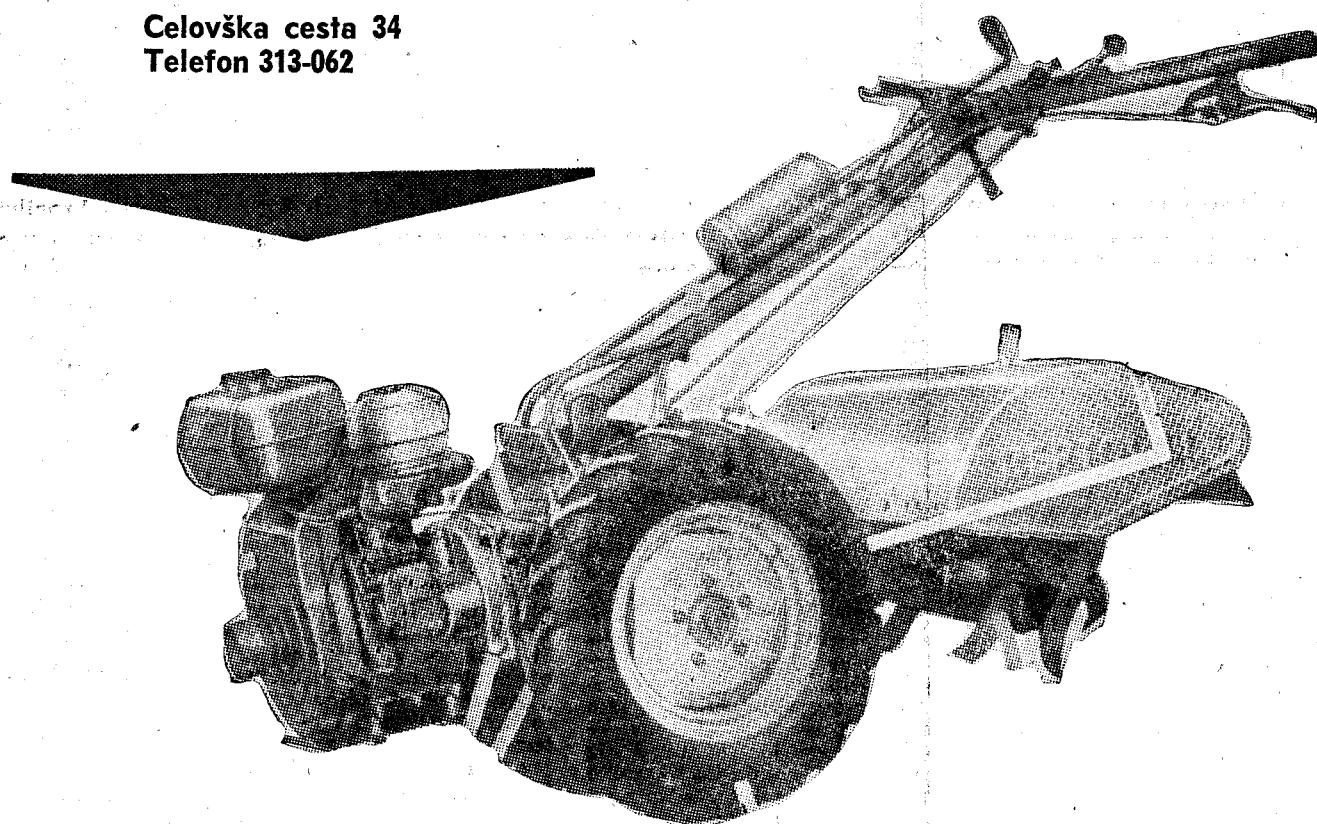
Vse individualne graditelje opozarjamo na našo stalno zalogo tipskih oken in balkonskih vrat.

Zahtevajte ponudbe!

»COSMOS«

LJUBLJANA

Celovška cesta 34
Telefon 313-062

Na vaše zanimanje vam kot generalni zastopnik za Jugoslavijo firme »BERTOLINI«, Reggio Emilia — Italija, nudimo:

MOTORNO KOSILNICO TIP BRF. 58 SS

Motor Lombardini LA/490 — bencinski — 13 KM
— 3000 o/min. — 6 brzin: 4 naprej, 2 nazaj — greben širine 110, 127 cm — diferencial z napravo za blokiranje na kolesih.

MOTORNO KOSILNICO TIP BRF. 58 SS

Motor Lombardini LA/82 — bencinski — 10 KM
— 3000 o/min. — 6 brzin: 4 naprej, 2 nazaj — greben širine 110, 127 cm — diferencial z napravo za blokiranje na kolesih.

MOTORNO KOSILNICO TIP BRF. 58 SS

Motor Lombardini LDA/75 — diesel — 8 KM
— 3000 o/min. — 6 brzin: 4 naprej, 2 nazaj — greben širine 110, 127 cm — diferencial z napravo za blokiranje na kolesih.

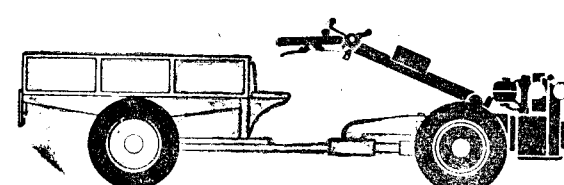
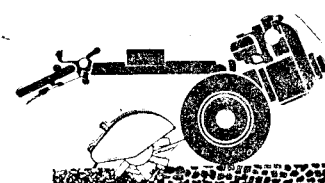
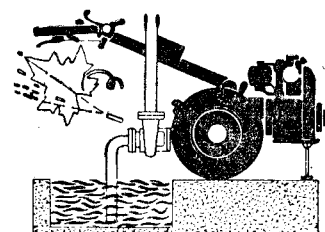
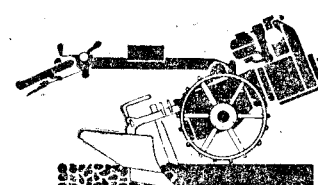
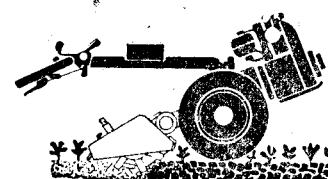
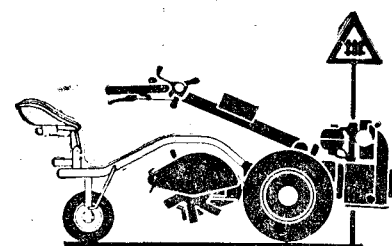
PRIKLJUČKI

Voziček s sedežem z upravljanjem na volan ali pedala — brusno napravo — krožno žago — črpalko za namakanje — črpalko za škropljenje — drog za vleko prikolice — obračalnik sena — grablje.

DOBAVNI ROK: takoj po prejemu naročila in plačila.

PRIČAKUJEMO VAŠE NAROČILO IN VAS TOVARIŠKO POZDRAVLJAMO!

»COSMOS«

Taborniki po poteh II. grupe odredov

V prvomajskih dneh bo celjski taborniški odred »Otok« organiziral štiridnevni pohod po poteh II. grupe odredov. Povabljeni so tudi splitski taborniki in Celjani iz drugih odredov, člani Počitniške zveze Planinskega društva in vojske.

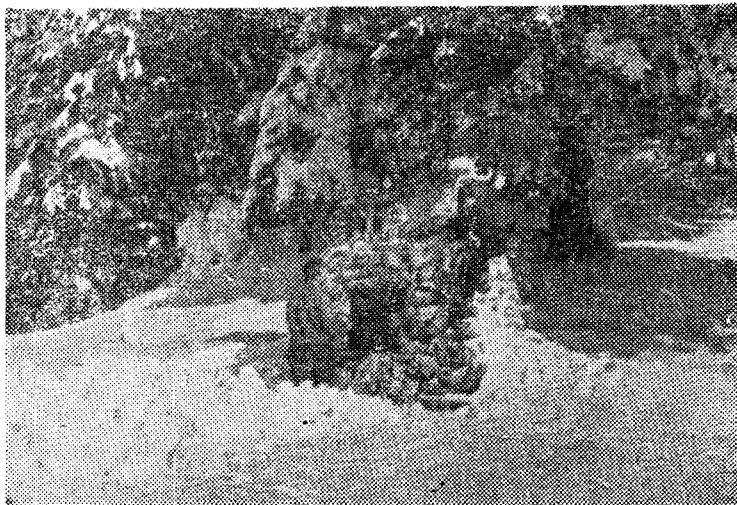
Tako bodo taborniki počastili 25-letnico prihoda II. grupe na Stajersko.

Prvi dan se bodo udeleženci iz Celja pripeljali z avtobusom na Črničev, kjer bo začetna točka pohoda. Od tam bodo preko Tomanove planine, Ostrega vrha in Travnika prišli v planinski dom na Menini, kjer bodo prenočili.

Naslednji dan si bodo najprej ogledali znamenitosti Menine, nato bodo uredili spomenik ter pripravili taborni ogenj.

Tretji dan bodo pohod nadaljevali prek Viševnice, Slapov, Lipe, Rovt na Čreto. Kosilo bo pri kmetu Avgustu Remicu, večerja in prenočišče pa pri Francu Skoku. Spotoma si bodo ogledali bojišča, kraj, kjer sta bila pokopana Vera Slander in Dušan Kraigher.

Četrti dan bodo nadaljevali pohod proti Grmadi in Do-

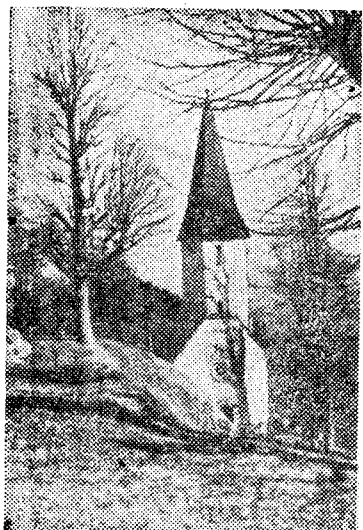

MENINA PLANINA JE ZNANA KOT PARTIZANSKO ZATOČIŠČE, PA TUDI KOT KRAJ HUDIH BOJEV, NA KAR NAS SPOMINJA SPOMENIK, POSVEČEN PADLIM PARTIZANOM

brovlijam, kjer bo kosilo. Nato se bodo udeleženci spustili v Braslovce, kjer jih bodo čakali avtobusi.

Taborniki se bodo tudi udeležili zborovanja II. grupe od-

redov, ki bo v Celju 14. maja. Na predvečer bodo zakurili kresove po bližnjih hribih, na sam dan zborovanja pa bodo raportirali voditelju zborovanja o pohodu.

OBMOČJE SV. JOSTA NA ROV-TAH (CRETA), JE BIL PRIZORI-SCE HUDIH BOJEV BORCEV II. GRUPE ODREDOV 7. NOVEMBRA 1942. TU STA BILA SMRTNO RANJENA IN POKOPANA DUŠAN KRAIGHER IN VERA SLANDROVA. V BLIZINI JE ZNANA KMETIJA AVGUSTA REMICA

BORCI, OBISKUJTE KINOPREDSTAVE...

● KINO »PARK« MURSKA SOBOTA
12.-13. aprila »V intimni svetlobi«, češki. Predstave ob 17.30 in 20.

14. in 16. aprila »Osedlaj veter«, amer. barvni CS. Predstave 14. ob 17.30 in 20, 16. ob 10, 15, 17.30 in 20.

17. in 18. aprila »Deček je klical umorila«, jug. barvni. Predstave ob 17.30 in 20.

19. in 20. aprila »Trije klobuki za Lizo«, angl. barvni. Predstave ob 17.30 in 20.

21. in 23. aprila »Grof Monte Cristo«, franc. barvni CS. Predstave 21. ob 17.30 in 20, in 23. ob 10, 15, 17.30 in 20.

● KINO »TRIGLAV« LJUBLJANA
14.-16. aprila »Dragi John«, šved. ljubezenski, za mladino ni primeren. Igrata Christine Schol- lin in Jari Kallio.

17.-18. »Si bomo v mestu«, jugo- slovanska pretresljiva filmska zgodba o dekletu v težkih voj- nih časih. Režija: Nelo Rizi. Igrajo: Aleksandar Gavrić, Ge- raldine Chaplin in Nino Castel- nuovo.

19.-23. »Spartak«, veliki amer. barvni CS zgodovinski film v režiji Stanleja Kubricka. V tem vernem prenosu znane legende iz rimske mitologije igrajo Kirk Douglas, Jean Simmons, Lau- rence Olivier, Charles Laugh-

ton in Tony Curtis. Zaradi dol- žine filma bosta dnevno samo dve predstavi in sicer ob 16 in 19.30.

● KINO VEČJE
12.-13. aprila »Nedelje v mestu Avrayu«, franc. CS film-drama s Hardyjem Krugerjem v gl. vlogi.

14.-16. aprila »Zlati Triumf«, franc. CS kriminalni. Igra Jean Paul Belmondo.

19.-20. aprila »Serengeti ne sme umreti«, privlačen in poučen nemški barvni dokumentarni film o zaščitenem parku afri- škinih živali iz Konga.

21.-23. aprila »Weekend v Dun- querqueu«, franc. barvni CS vojni. Igrata J. P. Belmondo in Catherine Spaak.

● KINO ZALOG
13. aprila »Zlati Triumf«, franc. CS kriminalni.

15.-16. aprila »Polnočna čipka«, amer. barv. kriminalni.

20. aprila »Weekend v Dunquer- queu«, franc. barvni CS vojni. Predstave kina Zalog so: vsako soboto in četrtek ob 20. uri in vsako nedeljo ob 19. uri.

● KINO ZADOBROVA
12. aprila »Parada popevk«, nem- ški glasbeni zabavni.

15.-16. aprila »Džungla lepote«, angl. barvni CS zabavni.

19. aprila »Omicron«, ital. drama.

22.-23. »Robin Hood«, amer. barv- ni zgodovinski z Errolom Flynnom in Olívio de Havilland v gl. vlogi.

Predstave kina Zadobrova so vsako sredo in soboto ob 20. uri in vsako nedeljo ob 17. in 19.

● KINO BREŽICE
14.-15. aprila »Hazarder«, amer. barvni CS.

16.-17. aprila »Zakon na italijan- ski način«, ital. barvni.

18.-19. aprila »Grk Zorbas«, amer.- grški.

21.-22. aprila »Nespravljivci«, amer. barvni CS.

● KINO »UNION« CELJE
12. aprila »Prah in pepel«, poljski.

13. in 14. aprila »Apartma«, amer.

15.-20. aprila »Vražji fantje na letelih škalah«, amer.-angl. CS.

● KINO »METROPOL« CELJE
13.-18. aprila »Heroji telemarka«, angl. barvni.

● KINO »DOM« CELJE
13.-15. aprila »Gangsterska pe- torka«, angl. barvni.

dovolj zgovorno, da ne potre- buje nobenega dodatnega po- jasnila. Upravičeno piše tova- rišica S. A., da so strici in tete morda še bolj kot gospo- darji potrebni pomoči. Dodali bi samo še to: posebno, ker so večkrat izpostavljeni izkorišča- nju.

Seveda je naš odgovor tova- rišici S. A. preprost. Kot gos- podarjeva sestra po novih predpisih nima pravice do zdravstvenega varstva po za- konu o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev. Novi predpisi namreč določajo, da imajo po- leg kmeta-borca, ki ima pri- znano dvojno štetje najmanj pred 1. I. 1945 pa do konca vojne, pravico do zdravstvene- ga varstva tudi žene in otroci do petnajstega leta starosti oz. najdalje do 26. leta starosti, če se solajo. Nimajo pa pravice do zdravstvenega varstva bratje in sestre kmetov-borcev, če- prav žive z njimi v družinski skupnosti.

Mislil pa, da ne bi bilo, v nasprotju z zakonitimi pred- pisi, če bi bilo svojstvo kme- ta-borca priznano tudi tova- rišici S. A., ki je po poklicu vendarle kmetica in ki ima sama priznano dvojno štetje zaradi aktivnega sodelovanja z narodnoosvobodilno vojsko. Mnenja sem, da bi bilo to pra- vično in tudi pravično!

Menim, da je pismo samo

Člani združenj VVI

Prijave za oddih v Strunjanu sprejemajo občinski

odbori ZZB NOV — komisija za vojaške vojne in-

valide. Bonificirana cena znaša pred sezono in po

njej 14 novih dinarjev, v sezoni pa 21 novih dinarjev.

Prijavite se najkasneje do 15. aprila!

PRAVNA POSVETOVALNICA

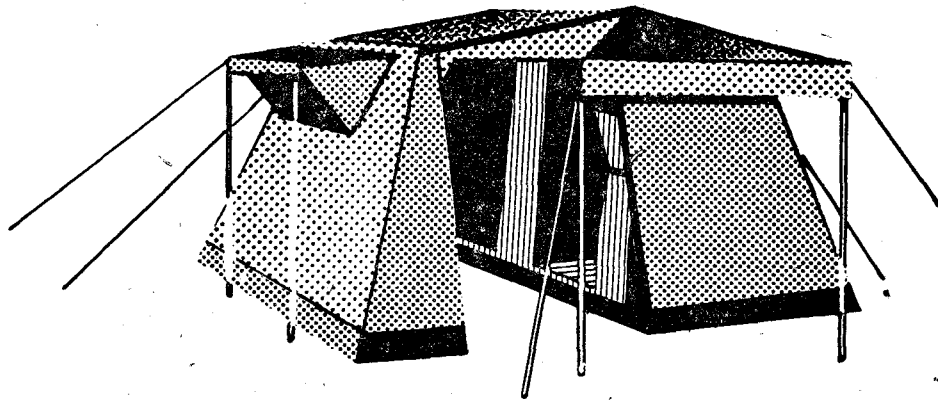
Pismo z Blok

V našem časopisu smo v okviru pravne posvetovalnice že večkrat obravnavali vpra- šanja v zvezi z zdravstvenim varstvom kmetov-borcev, zlasti v zadnjem času, ko so na- stale spremembe zadevnih predpisov in so pogoji za zdravstveno zaščito iz tega na- slova strožji. Več pisem, ki smo jih prejeli v zadnjem času, se nanaša na ta vpraša- nja, in naši bralci, zlasti kmet- je, se zanimajo za najrazlič- nejše podrobnosti v zvezi z novimi predpisi glede zdrav- stvenega varstva kmetov-bor- cev. Negodovanje je povzro- čilo tudi dejstvo, da so pone- kod v februarju kmetom-bor- cem in njihovim družinskim članom, če tudi uživajo zdrav- stveno varstvo kot vojaški vojni invalidi, odvzeli zdrav- stvene knjižice, oziroma le-teh za leto 1967 niso potrdili. Ta- ko bi nastal primer, da bi bili družinski člani kmetov-bor- cev na boljšem od tistih družin- skih članov kmetov-borcev, ki so vojaški vojni invalidi. Za- kaj naj bi družine kmetov-

borcev, invalidov, ne imele zdravstvenega varstva po teh predpisih, seveda ni logično. Medtem so se zadeve uredile, res pa je, da so odpadli neka- teri dosedanja upravičenci, ki po novih predpisih nimajo zdravstvenega varstva iz na- slova zavarovanja kmetov- borcev. Toda nekatera pisma naših bralcev so v tem pogle- du dovolj značilna. V celoti objavljamo pismo tovarišice S. A. z Blok. Takole piše:

»Rada bi vedela, zakaj mi je odvzeta zdravstvena knjižica kmeta-borca. Živim pri bratu na kmetiji. Socialno za- varovanje plača brat zame, čeprav sem teta. Čas okupacije imam priznan od 1. 4. 1942 do 15. 5. 1945 v dvojnem štetju za aktivno sodelovanje. Ko so hodili partizani k nam, ni no- ben rekel: Ne maram od tebe jesti, zato ker si teta. Vsak je rad vzel košček črnega kruha ali karkoli. Zakaj sedaj tako, saj strici in tete so še bolj po- trebni pomoči kakor gospodar- ji, ki imajo kmetije. Prosim, da bi objavili v TV 15, če mi pripada zdravstvena knjižica kmeta-borca ali ne?«

»INDUPLATI«

JARŠE
pošta Domžale

?
Kdo
Kaj
Kje
Kdaj
Kako

!
Tudi vi
Lahko preživite svoj letni dopust
Kjerkoli
Ko vam vreme in čas ugajata
Najceneje

POD INDUPLATI ŠOTOROM

Bodite moderen nomad. Po dopustu se boste srečni spominjali na pre- lepe dni, ki ste jih preživeli pod platneno streho.

INDUPLATI V JARSAH

Varčujte!

VLGAJTE SVOJE PRIHRANKE
NA HRANILNO KNJIŽICO

KREDITNE BANKE KOPER

VEZANE NA ODPOVEDNI ROKI

POLEG UGODNOSTI VIŠJIH OBRETNIH MER
POSTANETE LAHKO LASTNIK

AVTOMOBILI NSU 1000 L — PRINZ
ALI DRUGIH BOGATIH NAGRAD
PRI

NAGRADNEM ŽREBANJU

za vse imetnike vezanih hranilnih vlog, ki bodo imeli na dan 30. aprila 1967 vloženih najmanj 2000 novih din na hranilni knjižici KREDITNE BANKE KOPER, vezanih na odpovedni rok nad enim letom.

Pri žrebanju, ki bo v začetku maja 1967 pri KREDITNI BANKI KOPER v Kopru, bodo sodelovali z enim žrebnim listkom za vsakih 2000 N-din vsi tisti varčevalci, ki imajo ali bodo imeli vezane vloge pri KREDITNI BANKI KO- PER, pri njenih poslovnih enotah ter pri hranilno kreditnih odsekih kmetijskih zadrug.

IZZREBANIH BO 50 NAGRAD!

- osebni avtomobil NSU 1000 L — Prinz
- motorna kosilnica ALPINA
- televizor RIZ UHF
- hladilnik EKA
- šivalni stroj BAGAT
- električna kitara
- 4 sesalci za prah
- 5 gramofonov Iskra portable AUDIO
- 5 transistorjev ISKRA
- 10 kombiniranih mešalnikov
- 10 zapestnih ur
- 10 ekonom ekspres loncev

VLOGE SPREJEMAJO:

- vse poslovne enote KREDITNE BANKE KOPER v Kopru, Izoli, Piranu, Postojni, Ilirski Bistrici in Sežani
- hranilno kreditni odseki kmetijskih zadrug Koper, Sežana, Postoj- na, Ilirska Bistrica in Lucija
- VSE POŠTE NA OBMOČJU PTT PODJETJA KOPER

VSAKA OD OMENJENIH NAGRAD JE LAHKO VAŠA, ZATO SE TUDI VI NEMUDOMA VKLJUČITE V ŠIROK KROG VARČEVALCEV!

Trgovsko
podjetje

priporoča nakup v dobro založenih prodajalnah z živilskim in industrijskim blagom.

Gospodarske organizacije preskrbujemo z reprodukcijskim materialom brez 20 % prometnega davka in po grosističnih cenah. Teh ugodnosti so deležni tudi zasebni obrtniki, ki plačajo le 12,5 % prometnega davka.

Pri plačilu v devizah 10 % popusta!

NA BOHORJE JE BILA BOLNIŠNICA

O naših krajih, predvsem pa o Bohorju, katerega temni gozdovi in skrite globeli so dajale med vojno zavetje mnogim borcem, zdaj vse premalo pišemo. Predvsem pa bi mladi rod moral podrobneje poznati zgodovino NOB in veliko več vedeti o trpljenju naših partizanov

Lani oktobra smo se na Bohorju srečali z nekaterimi preživeli ranjenci iz 14. divizije in z njimi obiskali kraj, kjer je bila partizanska bolnišnica. Ta je sprejela v svoje okrilje tudi nekaj ranjencev iz 14. divizije, ko je mimo nje korakala proti Savinjski dolini in Pohorju.

Neposreden povod za to, zdaj že časovno precej odmaknjeno srečanje, pa je bil moj članek v »Delu«, objavljen nekaj mesecev prej. V njem sem opisoval, kako sem šel z mladinci na Bohor in jim pokazal, kje je stala partizanska bolnišnica. Slabe pol ure od kočice planinskega društva Senovo je ta kraj. Tedaj so mladinci z veseljem poslušali mojo pripoved. Eden izmed njih pa je vprašal, kaj pomeni napis na buki, mimo katere smo pravkar šli. Prosil sem ga, naj mi jo pokaže. Ko sem stopil bliže, sem prebral:

Ranjenci Ožanič Matija, Ljubljana, Kečetova 21. Tu je bila prva partizanska bolnišnica 14. divizije. 10. II. 1944.

Pod napisom je bila vrezana puščica, ki je kazala v smer proti bolnišnici, pod njo pa vrezan nov datum »15. V. 1966«.

Na moj prispevek je »Delo« objavilo tudi pismo tovariša Ožaniča, ki je obiskal kraj, kjer se je zdravil in ob tej priložnosti vrezal napis v buki. Nato smo se po pisnih dogovorih za srečanje na Bohorju...

Za prejšnji večer so se pripeljali tovariši Ožanič, Janez Sisko in Ladislav Klauša v Erestanico. Čeprav smo jih vabili, da bi prenočili kar tam, so raje odšli kar takoj na pot. Na Bohorju smo v veselje razpoloženi prebili noč. Nato je prišel še Ivan Kljuckej iz Zagorja, z njim pa mnogi drugi bivši borci.

Skupaj smo od kočice odšli proti kraju, kjer je stala bolnišnica. Pot nas je vodila mimo Petrove skale, ki je le dober streljaj od kočice. Od skale se lepo vidi globel Trunčaz, kjer je bila bolnišnica. Tedaj je bila pot, ki je med vojno še ni bilo, rahlo nastana z odpadlim jesenskim listjem.

Na neki jasi nam je tovariš Ožanič pripovedoval, kako ga je kot ranjenca nosil »na sonček« bolničar Sisko, seveda šele potem, ko je že malo okrevajal. Nam pa so solze orosile oči ob spominih.

Nekaj metrov še in že smo bili na kraju, kjer je bila bolnišnica. Dgedke so tovariši iz Ljubljane in Zagorja tako čudovito nízali drugega za drugim, da smo z njimi še enkrat vse skupaj doživljali in da sta nam dve uri pretekli kot dve minuti. Ožanič nam je na hitu pokazal veliko brazgotino, ki jo bo nosil vse življenje. Zadelo ga je ob napadu na orožniško postajo v Koprivnici. Nemci so bili utrjeni v šoti in so streljali z eksplozivnimi naboji. Težko ranjen se je zrušil in obklesal ob zaprtjem potoku. Tudi ga je našel ranjenec, ki je povsem njeza in mitraljez zanesel v noko kmečko hišo pri Koprivnici. Kako rad bi zvedel, kdo je bil ta dober človek, ki ga je tudi obvel, nato pa na mudi sprevi do bolnišnice na Bohorju. Tudi on je bil star 19 let, ko se zgodilo vse to. Med potjo je zaradi bolečin večkrat zdrnil v sneg...

Po prihodu v bolnišnico je bila njegova usoda, pa tudi usoda vseh drugih ranjencev, precej negotova. Znašel se je v neznanem kraju, snega je bilo do pasu, mraza več kot 20 stopinj, bili so lačni in brez zdravil. Le bolečin je bilo na pretek.

Kazal je tudi, kako so ležali. Strelja bolnišnice je bila pokrita s prstjo, v njej pa so bile posajene smrečice. Luce niso imeli, le izpod stropa so visele sveče, toda ledene. Na ležiščih pa je ležalo skoraj dvesto neznanih ljudi.

Ko je tovariš Klauša opazil, kako nas je pretreslo Ožaničovo pripovedovanje, nas je hotel razvedriti s šalami. Kako je po okrevanju moral stati na straži, medtem ko je nekdo drugi praznil kokašnik, lasi Nemcev, ti pa so čisto blizu potovali. In kako so Nemci prestrašili kotel, ko so ga imeli v bolnišnici za uničevanje uši v perilu in obleki. Pa kako je nekera dva zamenjal v bolnišnici kuharja. Pri tem je porabil preveč mesa in mami od zaplenjenega prašiča. Ranjenci so bili kajpak zaradi njegove potemtakci zelo veseli, njeza po so zaradi tega posteno okrevali.

Nekdanji bolničar Sisko pa je vedel veliko povedati o hudo ranjenih in o težavah, s katerimi so se morali boriti. V bolnišnici sta umrla le dva ranjenca, in sicer Milan Kosir in Prešern. Pri Ljubljani ter Alojzij Grčar iz Ribnice na Dolenjskem. Začetne črke njihovih imen in priimekov ter datum 11. II. 1944 pa se še zdaj vidita na buki, pod katero so ju pokopali. Tako mraz je bilo, da niso mogli skloniti groba v mrzlo zemljo. Leta 1959 so svetili oba ozdraveli.

Prvi ranjenec so ozdraveli. Eden izmed njih je zaradi ležanja dobil hudo pljučnico, tako da se mu je že bledlo. Zdravil ga je Sisko kar s kamiličami, ko na jih je zmanjkalo, pa kar s stebelci.

Povedal nam je tudi o enaštev ameriških letalcih, ki so se znašli 19. novembra 1944 nad Pohorjem v zadeti strelski trdnjavi. Devet se jih je ubilo, dva sta se rešila. Lase ranjeni ameriški letalec se je že hotel zastrupiti s pilulo. Aktivni letalec Znanec-Tinec mu jo je izbil pravočasno iz rok. Ko so partizani čutili ime »Tinec«, se je Američan zaskočil od veselja, ter jih prišel obkramati in poljubljati. Drugi Američan je bil hudo ranjen na več krajih, med drugim mu je krova prebila tudi vrat. Ko mu je Sisko dal piti čia, mu je ta brizgal skozi rano. Toda nazadnje je kljub temu ozdravel. Letalec je bil zelo ubogi in je Sisko popolnoma zupaal tudi tedaj, ko ga je učil ponovno hoditi. Kasneje se je Američan vr-

nil v svojo domovino in je še zdaj živ, s Sisko pa si dopisujeta. Za novo leto mu je Sisko poslal svojo fotografijo. Američan pa mu je odpisal, da mu z nobeno rečjo ne bi mogel narediti večjega veselja.

Nekdanji ranjenec tudi ne morejo pozabiti Mihe Aleša-Matevža, ki je skrbel zanje kot dobri oče za

lovec, Milan Makovec, Janez Sisko, Dane Benčina, Anton Sterle in Ladislav Klauša.

Mi pa smo sklenili, da bomo bolnišnico obnovili in jo slovesno odprli za dan vstaje 1967. Pri koči in pri Petrovi skali pa

PLANINSKA KOČA NA BOHORJU (923 m), OD KATERE JE LE POL URE HODA, PO LEPI GOZDNI POTI, DO NEKDANJE PARTIZANSKE BOLNIŠNICE

otroke. Pripravljali in prinašali jim je hrano, jim oskrbel pranje krvavih obvez, skrbel za zganje in splah za vse, kar je bolnišnica potrebovala in kar se je dalo kjerkoli iztakniti. Zai ga tisto nedeljo ni bilo na Bohorju, pa tudi Lojzeta Zupanca-Tineta ne.

Zdaj pa še nekaj zgodovine bolnišnice. Zgradili so jo že leta 1943, ukazal pa jo je postaviti takratni komandir 2. čete Kozjanskega bataljona Franc Mazovec-Risto. Pri gradnji so imeli zasluge Marjan Jerina, Janez Rožman in drugi.

Težko je zapisal vse, kar so tisto nedeljo povedali bivši borci. Med drugim tudi to, kako je bila bolnišnica aprila 1944 izdana. Našel se je izdajalec, ki ni bil domačin in je pripeljal Nemce. Sreča se, da so partizani za izdajo pravočasno zvedeli in hitro premestili vse ranjence.

Potem pa jo je napadlo nad 200 nemških policistov. Našli so le prazne pogoje, partizanska zaseda pa jih je poglala v divji beg.

Izmed ranjencev iz 14. divizije, ki so se zdravili v tej bolnišnici, živijo še naslednji: Matija Ožanič, Ivan Kljuckej, Ljubo Nikolič iz Mostarja, Jaka Ku-

bomo postavili kašipote. Ob tem naj bi naredili tudi manjšo, toda prisrčno proslavo, ki naj bi se je udeležili zlasti vsi preživeli ranjenci.

Mihael Zmave

TRGOVSKO PODJETJE

»SMREKA« MARIBOR

gradbeni material — cement — opeka — salonit
— bitumenski izdelki — stavbno pohištvo — les —
nit — lesomal — melanit — vezane plošče —
ostali gradbeni material

POOBLASČENI ZASTOPNIK avtofehna LJUBLJANA

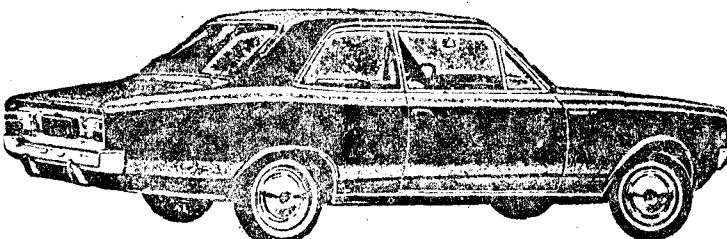

	USS	DM	A	SL	Uvozne dajatve N-din
OPEL REKORD, 1,5 liter, 2 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.410	
OPEL REKORD, 1,5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038	
OPEL CARAVAN, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038	
CARAVAN, 1,5 liter, 5 vrata, 3 brzine		7.292		15.212	
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.575	
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.258	
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933	
OPEL REKORD COUPE, 1,7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934	

Obava: iz konsignacijskega skladišča (v standardni izvedbi po želji z motorjem 1700 cm ali menjalnikom 4 brzine proti doplačilu) v 5 dneh po prispetu nakazila na naš konto.

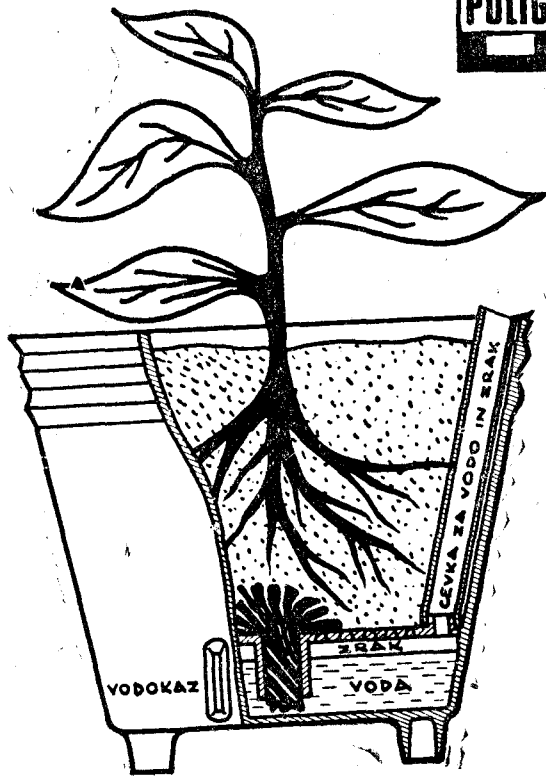
PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25, tel. 312-022 • ZAGREB — Illica 13, tel. 23-559 • BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 • RIJEKA — Rade Končara 44/VL, tel. 23-919 • SARAJEVO — Senolna 8, tel. 25-111

NOVOST! NOVOST! NOVOST!

Cvetlični lonček, ki zagotavlja življenje cvetlic tudi ob vaši daljši odsotnosti, je novi izdelek

POLIGALANT — Volčja Draga
Nova Gorica — Tel. 21-314, interna 3

Lončki so različnih velikosti in oblik. Njihova posebnost je v tem, da imajo v spodnjem prostoru vodo, ki po posebnem sistemu pronica v zemljo in jo ovlažuje. Povprašajte po njih v vaši trgovini!

PRODAJNI SERVIS

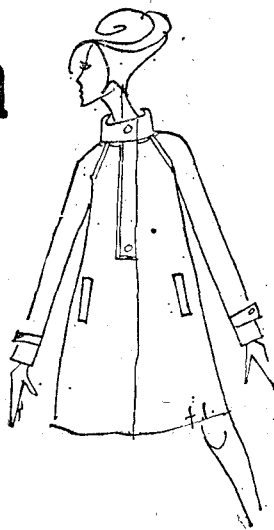
modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR

V MODNI HIŠI so dobili te dni nove ekskluzivne modele plaščev v treh različnih barvah

Plašč na skici je modno, piramidasto krojen, z visoko stoječim ovratnikom in raglan rokavi.

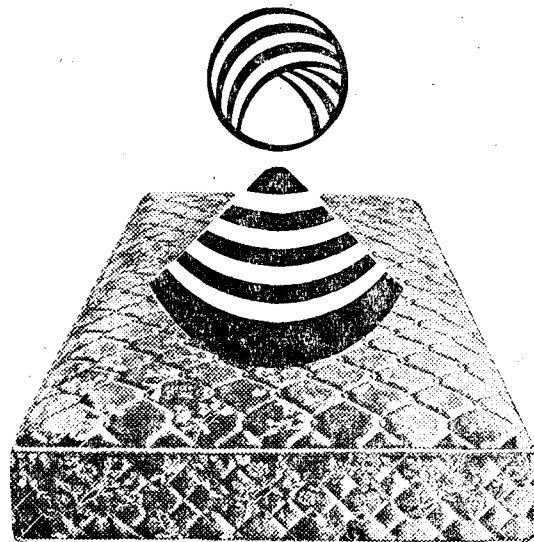
Ekskluzivni model MH so izdelali v Tovarni konfekcije Modna oblačila v Ljubljani.

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST
»MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

JOGI DE LUXE

PREŠITA
VZMETNICA

JOGI-DE LUXE VAM NUDI:

POČISTEN KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA • HIGIENO KER IMA DVE PLASTI »PRENA« MATERIALA, KI DIHA Z VAMI • TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRUPNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV • ELEGANCO KER JE UPORABLJENO GLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER »JOGI DE LUXE« JE IZDELEK »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA
SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA-NOVA GORICA

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE, TERTIOL
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

MILE PAVLIN: SOŠOLCI

»Kako lepo bi bilo, če bi slovenski kaplani in duhovniki stali ljudstvu ob strani tudi v tej vojni, tako kot so nekoč v turških vojnah. Koliko tisoč ljudi je že padlo, koliko bo še človeških tragedij, nazadnje pa bomo zmagali mi in cerkev se bo morala prilagoditi razmeram. Lepo pustimo drug drugega pri miru, vsak človek naj sliši obe plati, potem pa naj se odloči, kaj mu je bolj prav...«

Savo je opazil senco, ki je hušnila Stanislavu čez obraz. »Morda imaš prav in morda se bomo nekoč, čez leta, če bomo ostali živi, še pošteno kešali, da nismo v teh časih odločneje vplivali na politiko cerkve, kar se tega tiče. Seveda, če bomo še tlačili to ljubo našo slovensko zemljo. Včasih šele hude žrtve in velike težave, pa tudi udarci izmordiro prešerne glave tistih, ki stojijo neke visoko nad nami, navadnim zemljani. Koliko pri tem pogine človeških mravelj, navsezadnje ni niti važno. Važno je samo, če sva med njimi jaz ali ti, pa morda še sestra, nevesta, sin ali hči, mati ali oče...«

»Potem si tudi ti mnenja, da žrtve morajo biti?«
»Seveda. Še to bi dodal, da morajo biti žrtve tako za dobro kot za slabo. Tako ene kot druge vplivajo, da se pokaže resnica. Kaj je prav, pa pokaže šele zgodovina...«

Cez hip je z vzvišenim glasom dodal:
»Vsa naša filozofija temelji na pomenu žrtve, tako vaša kot naša. Zato pa: Sprejmi, gospod, moje žrtve! Ali po vaši: Žrtvujmo se za skupnost, za človeštvo!«

»Čudno govoriš danes,« je skušal Savo obrniti pogovor drugam. »Kaj ti je? Si ga že kaj pil? Ti grozi nevarnost?«
»Vsi smo vsak dan na robu prepada,« je odgovoril Stanislav in Savu se je zdelo, da se mu zapleta jezik in da govori s suhimi usti, tako kot človek, ki ga je preveč pil ali ki se silovito boji.

»Ali si kaj zvedel o mojih v Ljubljani?«
Stanislav ga je ošinil z dvomečim pogledom.
»Kaj bi ti tajil? Pisal sem nekemu mojemu prijatelju in ta se je pozanimal zanje. Mati je še živa, oče ti je pa umrl v Nemčiji, v taborišču. Menda si že slišal, kako je tam...«

Oče... V hipu so se Savu zameglele oči. Pred njim se je začelo odvijati njegovo življenje od otroških let dalje, pretkano s spomini na očeta, Kako rada sta se imela! Zdal pa je neke na tujem umrl, sežgali so ga. Od lakote in vsega hudega...
»Pij, laže ti bo!« je slišal kot neke od daleč govoriti kaplana. Kača strupenjača, je mislil Savo. Takšni, kot si ti, so ga spravili v taborišče.

»Kdorkoli bo zmagal, po trpljenju in morju krvi bo človeštvo kot prerajeno...«
Koliko smrti nosiš na svoji vesti, je spet mislil Savo in najraje bi segel po pištoli. Komaj se je še premagoval. Čakati, čakati... Če bi to napravil, kakšno škodo bi naredil gibanju, ki mu pripada z vsem srcem. Sicer pa morda kaplan ni niti kriv. Kdo ve, kaj je dobil v tistem paketu?

Požrl je srd in solze ter vprašal:
»Ali te še kaj daje skušnjava, da bi šel v Ljubljano? Zdal morda ne bi bilo več tako kočljivo, kot je bilo prejšnja leta. Pri nas vedo, da en sam človek, četudi bi bil še tako zagrizen sovražnik, ne more več napraviti dosti škode...«
»Se vedno ne. Kar hvala, če si mi skušal omogočiti. Veš, so mi začeli iz Ljubljane pošiljati vse, kar potrebujem. Kaj bi ti tajil, saj sem ti že povedal, da hodijo naše ženske v postojanke. Celotno sol dobim, za cerkev seveda, menda veš, da jo potrebujemo, saj si se tudi ti učil v gimnaziji o naših cerkvenih opravilih. Menda čutiš, da je kruh, ki ga ješ, slan. Kdo nam bi zameril, če ravno vse soli, ki jo dobimo, ne porabimo v stroge cerkvene namene...«

Ni dolgo tega, kar sem dobil kar lep paket, knjige so bile notri in kup reči, ki jih že dolgo nisem videl. Milo, britvice, pasta za zobe...«
Savo se je zdelo, da se vse podira pod njim. To je tisti paket, ki je o njem pripovedovala s takim strahom tista aretirana punca. Le zakaj so ubogo, neumno dekle tako prestrašili s pravljicami o tem, kako bodo partizani ubili kaplana, če dobe paket v roke? Če je kaplan sam povedal, da je dobil paket, potem že ne more biti v njem nič takega, kar bi bilo v zvezi z vohunstvom. Treba bo deklino spustiti, zdaj smo jo prestrašili, drugič si ne bo upala...«

»Knjige?« se je začudil Savo. »Kdo vendar še ob tem klanju tiska knjige?«
»Ne boj se, to so stare knjige, ki so ležale po skladiščih. Latinske, ki jih potrebujemo za službo božjo. Te pa tudi nekaj novih, lahko ti jih pokažem, če te zanimajo. Popolnoma nepolični, so, toda z versko vsebino. Nekaj takega kot so bile včasih večernice. Prisegam ti, da nikjer ne piše niti ene besedice, kjer bi bili omenjeni komunisti, partizani ali domobranci...«

»Ne zanima me. Kdo bi v teh časih še utegnil brati...«
Govorila sta še to in ono, pila in jedla, toda Savo je začutil, da se ga kaplan skuša znebiti. Iz njegovega obnašanja je vel hlad, kakršnega še ni nikoli opazil. Zato je kaj kmalu vstal in se začel poslavljati.

»Pa tri dekleta imate zaprta,« je rekel ob slovesu kaplan.
»Daj, če moreš, pomagaj, da bodo kmalu doma, bog ti poplačaj...«

V korpusni štab se je vrnil pozno zvečer.
»Je kaj novega?« je vprašal dežurnega.
»Je in ni, Tista punca je skočila v vodo...«

»Katera? Tista, ki je bila obojena na leto dni prisilnega dela?«

»Da, tista. Stražar jo je peljal proti Beli krajini. Cesta pelje tik ob Krki. Nenadoma je stekla, ni hotel streljati za njo, čeprav bi imel pravico. Vrgla se je pod jez, v hipu so jo pogotnili vrtinci. Nekaj časa so jo iskali, tudi naš stražar ni znal plavati. Kdo bi jo rešil iz tiste globine in vrtincev?«

»Kaj pa oni dve? Ze vesta?«

»Nekdo jima je povedal. Jokata in kričita, da smo jo ubili in da lažemo...«

»Prekleto. Spodite ju domov. Trapa skoči v vodo, danes bi pa šla tudi ona lahko domov...«

Legel je spat, preden pa je zaspal, je premišljal, kako čudno se včasih zaplete življenje. Če ne bi ukazal, da morajo dekle takoj poslati v Belo krajino, ker se je bal, da se ne bi zmenila z obema sovaščankama, ki odhajata domov in ki je ena izmed njih celo njena sestra, bi jo ob vrnitvi s poti h kaplanu še našel v zaporu. Zdal, ko je ugotovil, da je kaplan zares odkritosrčen, bi vse tri spodil komu. Tako pa je prišel nepoznano in dekle počiva na dnu Krke. Uboga zaslepljena neumnica, lahko bi še živela...

• Petnajsto poglavje

V sobo je vstopil kurir komandanta korpusa in strumno pozdravil.

»No, kaj bo dobrega?« je vprašal Savo.

»Načelnik ali njegov namestnik se morata takoj javiti komandantu,« je odrezavo izgovoril kurir.

»Potem sem zdaj jaz na vrsti,« je bolj zase kot za koga drugega izrekel Savo. Slutil je, da ga ne čaka nič dobrega. Če je komandantov kurir prišel po koga ob tem času in z zahtevo, naj gre nemudoma h komandantu, so navadno sledili ostri očitki.

(NADALJEVANJE)

Se danes se rad Vinko Kralj Tarzan pogosto ozira skozi okno svojega stanovanja v Ptuj na temne gozdove Boču, kjer je v času vojne »kraljeval« s Kozjanskim odredom ter bil v drugi četi tega odreda, ki je takrat delovala v okolici slikovitih in vinorodnih Halož. Danes je to skorajda pozabljeno. Na težke čase ga pogosto spominjajo le bolečine, ki so posledica slavnih dni ljudske revolucije. Vinko se je pričel bojevati že leta 1943 in je v tem času marsikaj doživel. Najbolj je bil vesel tedaj, če je Nemce zvito pretental,

zaupali in so bili zelo previdni, da jih ne bi nenadoma napadli. Toda to se ni zgodilo in tako so partizani lahko mirno opravili svojo nalogo ter se v trgovini založili z raznimi potrebščinami. Uničili so tudi občinsko pisarno z arhivom vred, sežgali postelje v šoli, kjer so se po večini zadrževali Nemci, obenem pa so obračunali s trgovcem — izdajalcem slovenskega ljudstva. Omeniti velja, da je nemška policija, ki je ni bilo malo, povsem mirno opazovala iz svojih utrdb početje partizanov in da od njihove strani ni

Ko se je pričelo na obzorju svetilkati, so partizani zapustili Makole in se umaknili. Pričakovali so, da utegnejo Nemci naslednji dan hajkati, kar se je tudi zgodilo.

Proti večeru, ko se je Tarzan vračal v odred s patrolo, ga je v mraku ustavil stražar, ki je celo govoril slovensko. Od patrole je najprej zahteval spoznavno geslo. Ker pa tega patrole seveda ni vedela, so Nemci, ki so bili v zasedi, udarili s svinčenkami, granatami in raketami po partizanski patrulji. Kmalu se je od granat vžgalo bližnje gospodarsko poslopje, kjer se je zadrževala tudi skupina partizanskih kurirjev, ki so v tem ognju tudi umrli, medtem ko se je patroli le posrečilo, da se je pre-

Partizanska noč v Makolah

ko so si gledali iz oči v oči, on pa se je delal, kot da je kakšen hlapec pri kakšnem kmetu, kjer so ga zalotili. Pravi, da je imel kar dostikrat pravo partizansko srečo, da je odnesel zdravo kožo in glavo.

Kljub temu, da je bilo februarja leta 1945 jasno že vsakemu nemškemu generalu s Hitlerjem na čelu, da so velikemu nemškemu rajhu šteti zadnji dnevi, so se še mnogi nemški krčeviti oprijemali bilke, ki naj bi vladala svetu. Med temi je bil prav gotovo tudi gostilničar in trgovec v Makolah, Partizanom na Boču je primanjkovalo hrane in tudi nič kaj prijetnih novic niso dobivali iz doline o nemščurju. Zato so sklenili, da bodo v noči med 21. in 22. februarjem 1945. leta napadli nemško postojanko v Makolah.

Bataljon se je razdelil na dva dela. Eden je dobil nalogo istočasno napasti tudi postojanko v Studenicah, drugi pa Makole. V skupini, ki je šela kakih 50 mož, je bil tudi naš Tarzan. Ze med potjo so, kot je bil že običaj, porezali vse telefonske žice, v Makole pa so nemški policiji poslali sporočilo, da se jim ne bo nič zgodilo, če bodo mirni, v nasprotnem primeru pa... In res so Nemci ubogali. Partizani Nemcem seveda niso povsem

padel noben strel. Edini strel, ki je to noč odjeknil v temno in gluho noč, je bil, ko je partizanom poskušal pobegniti ujeti izdajalec (Mohorič — natančnega priimka se Kralj ne spominja). Pozneje je ujetnik pomagal nositi hrano v temne gozdove Boča in je šele nato prejel zaslužen kazni.

bila skozi sovražni ogenj. Šele pozneje je Tarzan občutil hude bolečine v levi nogi. Bolničarka mu je nogo sicer obvezala, ni pa se več mogel premikati. Prepustili so ga v oskrbo človeku, ki pa so ga Nemci že naslednji dan aretirali; aretiranec ga ni izdal. Ostal je sam. Na srečo ga je v gozdu našla neka ženica in je zanj po materinsko skrbela več dni.

Nekega dne je ženica povedala, da Nemci zopet hajkajo in naj se umakne. Kljub bolečinam, ki so bile vse hujše, se je priplekel do svojih, ki pa ga zaradi umika zopet niso mogli vzeti s seboj. Pustili so ga v gozdu in šele tretji dan prišli ponj. Med tem časom je nanj zapadlo nekaj snega in pod snegom je bilo celo nekoliko topleje. Odnegli so ga v partizansko bolnišnico na Boču, kjer ga je zdravil partizanski zdravnik Dane, ki danes živi v Rogaški Slatini. Še preden je prišla težko pričakovana svoboda, se je ponovno pridružil svoji četi in z njo pričakal konec vojne.

FRANJO HOVNIK

Okrogle
in oglate

Samokritika... V neki parliški hiši, kjer stanuje večja skupina uslužbencev kitajskega poslastništva, se je nedavno razleglo ponoči pekleno bučanje. Nekd prebivalec iste hiše je potrkal na vrata kitajskega stanovanja in zaploskal, naj mirujejo. Kitajec, ki je prišel odpirat, se je na moč ljubeznivo opravičil in rekel: »Potrpajte, prosim, samo še kakšne pol ure — dotlej bom, upam vsaj, skomčal svojo samokritiko.«

Lastna izkušnja — čez vse! Newyorški župan je odgovoril na vprašanje novinarjev, kaj misli ukreniti zoper to, da strežijo v nekaterih newyorških nočnih lokalih gostom polnane natakariče: »Ta pojav moram najprej spoznati od blizu...«

Pometaj pred lastnim pragom! Francoski pisatelj Francois Mauriac je napisal v nekem članku: »Kar ponavadi očitamo drugim, je bolj značilno za nas ko za druge.«

Veliki grehi podpredsednika LH Kitajske so — razglašala reče gar da na plakatih: »Ne bere Mao Ce Tunga, marveč stare pisatelje in pesnike; ljubi stare knjige in slike; rad dobro je in pije; ko je šel v Kanton, je vzel s seboj psa ter so ga videli, da je psu dajal mleko. Sklep: Po i Po je tip mandarina, ki pleše po glavah ljudstva...«

D. Rusk o kitajskih dogodkih, Ameriškega ministra za zunanje zadeve D. Ruska so na tiskovni konferenci vprašali, kaj misli o dogodkih na Kitajskem. Minister je odgovoril: »Ne vem natančno, kaj naj mislim o teh dogodkih, mislim pa, da tega niti oni sami na Kitajskem natančno ne vedo...«

»Genialna« ideja ameriškega demokratskega senatorja Mika Mansfielda, Mike predlaga, naj vletnamski problem reši OZN, če pa ta ne bi mogla doseči sklenitve miru, naj bi ZDA vzdolž 17. vzporednika, t. j. vzdolž ločnice med Severnim in Južnim Vietnamom, zgradile — zid... Se več, za zid naj bi se podaljšal še na ozemlje Laos, da bi tako zapril vse poti, po katerih pošilja Severni Vietnam južnovietnamski Osvobo. dilni fronti pomoč. Ta zid bi bil — meni Mansfield — neprimerno koristnejši kot še tako močno bombardiranje severnovietnamskih cest in železnic. Ta zid bi stal — so že izračunali v Pentagonu — štiri milijarde dolarjev. »Drago,« pravi Mike, »toda toliko izdama za vojno v dveh mesecih...« No, Osvobodilna fronta bi se lahko tudi po zgraditvi Mansfieldovega zidu še vedno oskrbovala z — ameriškim orožjem.

• Nova banatska moda. V banatski vasi Aradcu pri Zrenjaninu se je letos uveljavila hudo draga moda. Vaščani hočejo imeti — zlate zobe. Posamezniki si dajejo zdrave zobe preobleč v zlato prevleko, češ da je na moč lepo videti, kako se zablješjo zobje, ko se zasmeješ... No, zobarji imajo mnogo dela in še več zaslužka, Aradčani pa bleščeče zobe in — precej izpraznjene žepke...

Prepričevalno opozorilo. V Južni Dakoti (ZDA) je na nekem ostrem ovinku postavljena tabla z opozorilom: »Vozniki, pozor! V naši občini nimamo bolnišnice, imamo samo pokopališče.«

• »Verjamem, da so se razvili ljudje iz opice, ne verjamem pa, da iz opice iste vrste,« je napisal v »Nepočasnih mislih« poljski satirik S. J. Lec.

Sodobni promet... Na železniški postaji Donja Stubica se je razleglo opozorilo: »Pozor, pozor, vlak iz smeri Gornje Stubice prihaja na drugi tir...« Na postajo je koj zatem pripeljala lokomotiva, toda — brez potniških vagonov. »Kje je kompozicija?« je promotnik vprašal strojevodjo. »Zadaj!« je odgovoril vprašani, se ozri in se prijel za glavo. Potniški vagoni so ostali v Gornji Stubici. Po premiku so jih pozabili prikločiti lokomotivi, čeprav so bili polni potnikov. Strojvodnja jo je ubral nazaj v Gornjo Stubico, kjer so ga pričakali veseli potniki. Nihče se ni jezil. Zagorci pač razumejo šalo in smeh. Razumejo pač, da take in podobne vožnje pospešujejo — rentabilnost...

ŽIVINOPROMET GORICA

NOVA GORICA

NUDI V SVOJIH POSLOVALNICAH KVALITETNO MESO
VSEH VRST IN MESNE IZDELKE

Vsako leto v maju, ko na osonni strani brega Idrijce v tihi ozki dolini v Slapu ob Idrijci na Tolminskem razelanjajo in zacvetijo sive jelše, vrbe in leske, se spominjam kurirjeve zadnje poti maja 1943 in nje, ki ga je zaman čakala.

Bila sem bolna. Ponesrečila sem se v Tolminu in zlomila desno nogo. Iz bolnišnice so me pripeljali domov. Ležala sem v majhni sobi poleg izbe,

tovariš. Kurir Tano je bil velik mlad fant iz vasi. Stopil je v partizansko kurirsko sabotažno patruljo januarja 1943. Bil je vedno hudomušno nasmejan, drzen in živahno razposajen. Nosil je s seboj škarpje, da je na drogovi ob cestah, rezal telefonske žice in nagajivo pravil: »Hej, bogec, pa sem zmešal Italijankom štrno.« Ta večer je bil resen, brez pomisleka je žalostno povedal,

glico peska in pepela ter poslala kaplje krvi. Matilda je že tretjič ribala pod z luguom v kuhinji, da je sprala kri, ki se je vpila v pod. Hitela je, da je vke opravila, še preden so vstali ostali člani družine.

Bali smo se, da je kdo slišal strel. Italijanska patrulja je čez dan patruljirala po glavni cesti gor in dol in gledala z dalnogledil v grmovje, če se kje kaj premika.

ZAMAN GA JE ČAKALA

vsa povita v mavec. V tej sobi je navadno ležal oče. Ker me niso mogli prenašati po malih strmih stopnicah v zgornjo sobo, se je gor preselil oče in jaz sem ležala spodaj.

Oče mi je povedal, na katero okno in kako kličejo in trkajo partizani — kurirji. Prihajali in trkali so noč za nočjo. Imela sem pri postelji palico, da sem trkala v strop in klicala očeta in sestro, da so vstajali in odpirali. Oddajali in prevzemali so navodila, odnašali nabrani živež, se okrepčali in zopet odšli v temo, kakor so iz teme prišli. Nikdar niso povedali, kam in odkod in mi jih tega nismo spraševali; prihajali so in odhajali. To je bila njih naloga in stroga tajnost — biti povsod in nikjer.

V zgodnjem jutru, ko je vse cvetelo in dišalo in so kosi že žgoleli ter pozdravljali dan v vrbi brega Idrijce, me je vzdrnilo trkanje z jesenovo pretko na okensko steklo. Bila sta kurirja Tano in njegov

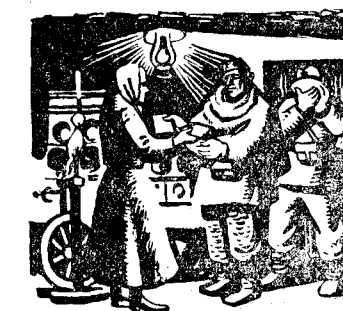
da tretjega tovariša nosita in naj hitro priskočita na pomoč še oče in sestra Mirica, da skrijejo sled nesreče še pred dnevom. Tretji tovariš je bil Rafael Kenda iz Ponikev. Bili so v hiši pri obveščevalki Matildi Pavšler pri Martinu.

Kurir Rafael je imel za svojo izbrano dekle Matildino sestrično; sad njune ljubezni je bil mali Rafael. Ta večer ni mogel do nje, partizanska kurirska pot ga je peljala drugam. Matildi je izročil 200 lir zanj in otroka.

Pred odhodom je v kuhinji, sedeč pri štedilniku, vstal, po nesreči prijel za petelina svoje puške, ki se je sprožila in krogla je zadela naravnost v srce. Zgrudil se je mrtev na tla. Kurirja sta ga odnesla po klancu proti naši domačiji in kakih 200 metrov nad kolovozom v grmovje v vrzeli mejnika Laznoške senožeti pod malo smrečico skrila.

Oče in sestra Mirica sta odhitela ob zori po klancu s kan-

Kurirja, ki sta odhitela, še preden se je popolnoma zdanilo, sta naročila: »Zakrijte sled in o nesreči molčite. Dajte dekletu denar in recite,

da je Rafael odšel s kurirji na Dolenjsko in da ga verjetno dalj časa ne bo.

Vedeli smo, da ji resnice natenkrat ne smemo povedati; ne bi držala. Zvedeli bodo v vasi in kaj bo potem? Njemu ne moremo pomagati, ni ga več. (Nadalj. na 12. strani)

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

• Ljudje, ki uživajo kruh kot osnovno živilo v vsakdanji prehrani niso na svetu v večini. Samo dva petini človeštva uživa pšenice ali rženi kruh, tri petine pa — pretežno prebivalci azijskih, afriških in južnoameriških dežel — uživajo kot glavno živilo: riž, koro, proso in druga žita.

• »Mrtva jezera« so jezera, v katerih ne živijo ne živali ne rastline. V mrtvih jezerih znaša količina kislika manj kot 17 odstotkov. Svedli so prvi poskušali takšna jezera »oživiti«. V noko jezero, v katerem sploh ni bilo kislika, so skozi 500 m dolgo cev iz umetne snovi potisnili sušen zrak. Tri tedne pozneje je količina kislika v vodi dosegla 53 odstotkov; kmalu nato so se začele v vodi pojavljati prve vodne rastline. Mrtvo jezero je torej oživelo. Na podobne način »oživljajo« mrtva jezera tudi v Kanadi in v ZDA. Enako bi lahko ravnali tudi pri nas, saj imamo tudi v naši deželi takšna jezera.

DROBNE zanimivosti

Jezera tudi v Kanadi in v ZDA. Enako bi lahko ravnali tudi pri nas, saj imamo tudi v naši deželi takšna jezera.

• Meliodosis je huda bolezen, ki se loteva ameriških vojakov v Vietnamu. Ta bolezen je nevarna zlasti zaradi tega, ker se razvija v organizmu počasi ter traja lahko tudi več let, preden jo klinično ugotovijo. Ameriški profesor Murray Sponitz je povedal, da so odkrili meliodosis šele pred dvema mesecema, ko je bilo možno končati dolgotrajno klinično-patološko preiskavo. Ta bolezen se ponavadi loti pljuč ter kaže pri rentgenskem pregledu takšno sliko, kakršno pokažejo tuberkulozna pljuča. Noben preventiven pregled morebitnega bolnika ne omogoča odkritja bolezni v človeškem organizmu. Bolezen more, skrita, počasi, postopno, nemoteno, toda zanesljivo izpodkopavati zdravje v zelo dolgem razdobju, ki ugotovijo traja kar deset let, preden se pokaže. Tedaj pa je prepozno. Bolezen se kar čez noč prebudi in se po kaže v zelo hudi obliki: visoki mrzlici, v skrajni pobožnosti, v mrzličnosti, proti kateri trenutno ni zdravil, v obojestranski hudi pljučnici, v gnojnih bulah na koži, na jetrih in na ledvicah. Veliko ameriških vojakov, ki so jih iz Vietnama poslali na zdravljenje v ZDA, so zdravi. Kakor da bi šlo za jetiko, po daljšem času pa so ugotovili, da ne gre za tuberkulozo. Od 25 vojakov, pri katerih so odkrili meliodosis, jih je 10 že umrlo, druge zdravijo, ne vedo pa, ali jim bo uspelo ozdraviti jih. Ameriški znanstveniki so na prvi bolezen vedeli zelo zgodnje ime: »vietnamska bomba z zaporedno eksplozijo«. Ameriški znanstvenik prof. Murray Sponitz je končal zadevno poročilo s porazno ugotovitvijo: »Vsek ameriški vojak, ki bil v Vietnamu, je že morda okužen s povzročiteljem te bolezni: ne da bi se tega sploh zavedal, ter bo lahko postavljen strahotnim posledicam te bolezni, ki je smrtna v 60 odstotkih ali v več več odstotkih primerov.«

• ZSSR je najmočnejši trgovinski partner Jugoslavije, saj je 1966. leta presegla vrednost blagovne izmenjave med obema deželama vsoto 340.000.000 dolarjev. Jugoslavija je 1976. leta izvozila v ZSSR za 199.000.000 dolarjev blaga, iz ZSSR pa je uvozila blago v vrednosti 147.000.000 dolarjev. Z novim protokolom o blagovni izmenjavi je predvidena za letos blagovna izmenjava v vrednosti 400.000.000 dolarjev. Po mnenju jugoslovanskih gospodarstvenikov je prav posebno važna jugoslovansko-sovjetska pogodba, po kateri bodo sovjetski proizvajalci lahko uporabili vse svobodne jugoslovanske industrijske zmogljivosti, kar bo povečalo predvideno blagovno izmenjavo za približno 70 milijonov dolarjev.

Pojem elegancije so kravate terital
TOVARNE Sultani
KAMNIK

• »TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in klisiranje CZP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopirarstva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 400 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-20 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-501, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Niso se kesali

PRIPOVEDUJE AMERIŠKI POLKOVNIK BURTON
C. ANDRUS, POVELJNIK ZAPORA V NÜRNBERGU

Večkrat so me že vprašali, kaj menim o nürnberškem procesu in nacističnih voditeljih, ki sem zanje »skrbel«. Moji jetniki so bili najvišje nacistične osebnosti, zato bi rad povedal predvsem tole: osupnilo me je, da so ljudje s tako skromno preteklostjo in tako izpričenimi navadami sploh lahko dobili tako visoke funkcije v neki državi, še posebej pa v Nemčiji. Seveda so svoje poprejšnje zločine lahko prikrivali in slepili tiste, ki so jim pomagali na oblast. Nemški narod, ki ga je propaganda potegnila za seboj, ni nikdar videl njihovih pravih obrazov. V javnosti so se zmerom pojavljali ob zvokih fanfar.

Se nekaj: pred letom 1945 ni bilo tako zadržanega in tako objektivnega sodišča. Obtoženci so imeli vse možnosti za dokazovanje, da česa niso krivi, za priče obrambe je bilo namenjeno enkrat in pol več časa kot za priče obtožbe. Sodišče je sprejelo vse dokaze, ki so jih navedli obtoženci ali njihovi branilci, tudi ustna pričevanja so sprejeli

in ocenjevali z izredno objektivnostjo. Obtoženci, ki so že dostikrat lagali in ki so zagrešili strahotne zločine, pa so lagali tudi pred mednarodnim sodiščem.

Razen tega je zmotna misel, da je bilo sodišče posledica zavezniške zmage: še prej, preden je sodišče začelo delati, še pred zmago, so vojskujoča se ljudstva odločila, kako naj deluje.

Povedati je treba, da smo zelo lepo ravnali z zaporniki, da smo skrbeli za njihovo zdravje,

samo da bi preprečili motnje, ki so običajne za jetnike. Seveda tega niso zaslužili, toda to je bil dokaz, kako omikane so zmagovite dežele.

Vsaka zavezniška sila je imela samo en glas, vendar pa dva sodnika. Oba sta preučevala material, hodila na razprave, tako da bi eden izmed njiju vsak trenutek sam prevzel nalogo, če bi se kolegu kaj zgodilo. Zmerom sem pazil na osebno varnost vseh v dvorani in sodišču. V Nürnbergu je bilo tiste čase veliko ljudi, predvsem tujece. Nihče se ni nikdar pritožil, da so varnostni ukrepi žaljivi ali nadležni.

Duhovniki so svoje delo dobro opravljali. Pri tem so imeli prednost pred menoj, ker so znali nemško. Dostikrat so prihajali k meni in mi pripovedovali, kako si prizadevajo rešiti duše obtožencev. Obtoženci so bili katoličani in protestanti. Zato sem priskrbel duhovnike obeh ver. Toda njihovo delo ni rodilo sadov. Lahko rečem, da se je samo Frank povrnil k veri, se pokesal in pobožno molil...

Večkrat so me vprašali, ali so obtoženci poslušali radio. Možnosti za to so bile omejene. Vojne je bilo komaj konec, sprejemnikov je bilo malo, oddaje pa so bile zelo redke. Toda ni bilo ukaza, da obtoženci ne smejo poslušati radia, kadar so bila na sporedu poročila ali zabavne oddaje. Sicer pa so obtoženci zvedeli za vse od svojih zagovornikov.

Obtoženci so odhajali iz zapora v sodno dvorano in nazaj po tajnih in za javnost prepovedanih hodnikih ter vsak s svojim stražarjem. Mislim, da so se zavedali svojega položaja in da so znali ceniti privilegij, ki so ga uživali. Sami so čisto drugače ravnali z ujetniki... Zato niso imeli razloga, da bi se pogovarjali s stražarji, da bi se pritoževali ali se upirali. Tudi stražarji se niso pogovarjali z njimi.

Seveda je lahko razumeti njihovo tedanje početje: vsak je bil zaskrbljen le z lastno obrambo. Vsak je odgovarjal za zločine, ki jih drugi niso mogli bolje poznati. Ko so obtoženci dobili zagovornike, ki so jih sami izbrali in ko so se sestali z njimi, so po mojem mnenju začeli upati, da se bodo izognili kazni. Seveda so se tudi zavedali, kako bo to težko.

Pred razpravami in med odmori so se smeli pogovarjati med seboj na zatožni klopi. To-

Med odmorom v nürnberški sodni dvorani. Obtoženci se pogovarjajo med seboj, z zagovorniki in psihiatrom Gilbertom. Na sliki je v levem kotu videti Hessa, Ribbentropa, Seyss-Inquarta, na desni strani pa Franka, Funka in Schachta. Levo od plečatega vojaka, ki ga je videti v hrbet, stoji psihater Gilbert, desno pa polkovnik Andrus (s čelado).

da to so le redko počeli, ker so se raje posvetovali z zagovorniki, ki so sedeli nasproti njih. Branilci so prihajali v dvorano pred obtoženci, potem pa čakali nanje.

Pravi duševni proces pa je bil prevajalski sistem. Obtoženci so lahko razumeli vsako besedo, izrečeno v dvorani. Tako je bilo seveda tudi z nami. To je bil pravzaprav prvi preizkus sistema, ki je odtelje v veljavi na vseh mednarodnih sestankih, konferencah itd. Sicer so že prej na ženevskih konferencah uporabljali prevajalske naprave, toda v Nürnbergu je bil sistem izpopolnjen. Vsi, ki so sedeli v dvorani, so imeli slušalke in selektor s petimi kanali. Na sodniški mizi, na mizah za tožilce, obtožence in prevajalce so bili nameščeni mikrofoni, povezani s sprejemnim sistemom: kdor je vzkliknil 5. kanal, je lahko poslušal glas tistega, ki je govoril. Prevajalci, ki so sedeli v stekleni sobi, so poslušali po 5. kanalu in prevajali v 1. kanal

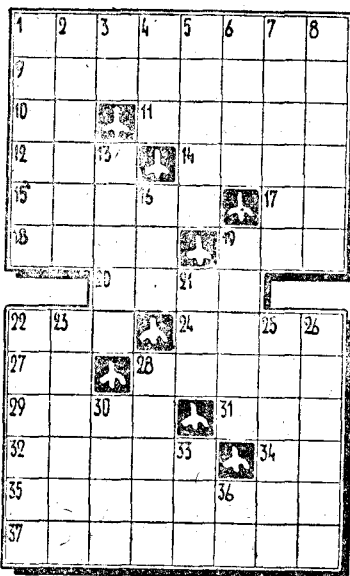
v angleščino, v 2. kanal v francosčino, v 3. kanal v ruščino in v 4. kanal v nemščino.

Napak v prevajanju je bilo silno malo, podobne so bile tiskovnim napakam, ki jih je lahko popraviti. Napake niso vplivale na potek procesa. Tudi zaostankov ni bilo. Na mizah sodnikov, priče, obtožencev in zagovornikov so bile nameščene rdeče žarnice. Brž ko je kdo govoril tako hitro, da mu prevajalec ni mogel slediti, se je zasvetila rdeča luč. Govornik je moral počakati, nekajkrat počasno ponoviti zadnje stavke, dokler jih ni prevajalec razumel in prevedel. Potem je luč ugasnila in govornik je nadaljeval.

Prevajalci so bili odlični in le en predstavnik tožilcev se je pritožil zaradi njihovega dela: toda ta mož je bil izredno hiter govornik. Prvič, ko je spregovoril na sodišču, ga je rdeča luč tako pogostoma prekinjala, da se je moral kmalu umiriti. Po tistem je bil odličen govornik.

(Nadaljevanje prihodnjijo)

Križanka

VODORAVNO: 1. velika akcija zaveznikov proti nacistični Nemčiji med drugo svetovno vojno, začela se je 6. junija 1944, 9. strokovnjak o Danteju in njegovem delu, 10. osemnajsta in deveta črka abecede, 11. mesteca v Siriji, blizu Alepa, 12.

vrsta zemlje, 14. mesto v zahodni Romuniji, blizu jugoslovansko-madžarske meje, 15. mesto na Češkem, blizu Prahe, 17. oblika glagola ne biti, 18. stara angleška površinska mera (naša pikra), 19. nekdanji naslov ruskega vladarja, 20. francoski filmski komik, 22. skandinavski izraz za smuč, 24. razvoj, večanje, 27. kratica za televizijo, 28. črnilo (množina), 29. pasme, plemena, 31. skandinavski drobiž, 32. odredba, ukaz (tukaj), 34. avtomobilna oznaka za Novo mesto, 35. priimek narodnega heroja, člana Polkrajinskega komiteja KPS za Stajersko, ustreljen 30. 10. 1941 v Mariboru (Jože), 7. ena izmed zveznih držav ZDA ob Mississippiju.

NAVPIČNO: 1. naš rudnik živega srebra, 2. priimek inštruktorja CK KPS za Kočevsko, padel 8. 8. 1942 (partizansko ime Samo), 3. dva so-glasnika, 4. kratica albanske telegrafске agencije, 5. ime člana IOOF med vojne (čolj), 6. davni prebivalec naših pokrajin, 7. tuja znanstvena, 8. mesto v Maroku, ki ga je pred leti razdeljal potres, 13. čolje, 16. rimska boginja jeze, 19. nekdanji izdajski fašistični zunanji minister, ki ga je dal Mussolini ustreliti, 21. številka, 22. krov, 23. geometrijska telo pravokotne oblike, 25. partizansko ime Bojana Polaka, sedanjega veleposlanika v Vzhodni Nemčiji, 26. grelna steklenica (tukaj), 28. športna igra, boj rivalov, 30. slovenski slikar, doma iz Treta (Albert), 33. del imena mesteca pri Salgonu (A.A.), 36. avtomobilna oznaka Novega Sada.

(Nadalj. z 11. strani)

Treba je zadevo vsaj za nekaj časa prikriti; zdaj je žrtev le on sam, če izve okupator, jih bo več.

Vse je bilo kot ponavadi, sonce je sijalo kakor druge dni, čebele so brenčale in letale od cveta na svet na jablani pod hišo, spnice, škinkavci in kraljiček so žvrgoleli in se veselili lepega dne, le na našem domu in pri Matildi je bilo kakor po pogrebu. Misli so nam uha-

zavihlel na ramo in odhitel, kot bi sam pred seboj bežal, za hlevom čez Polog v grmovje pod smrečico.

Ta trenutek je bil zame najhujši. Gledala sem njo, otroka in globoko požirala solze. Odsila je domov v veri in upanju, da pride to noč. Od bolečine, ki mi je trgala srce, sem se zakrila čez glavo in se namesto nje zjokala kakor svojci ob grobu dragega jim sorodnika.

oder, smrt kurirja, ko je na mah končal svojo življenjsko pot, mirno, brez upora, krste in rož, poleg žuborečega studenca vreščavca, ki mu je edini tiho, enakomerno šumljali uspravanko. Legel je v še ne osvojenem rodno zemljo. Nič več ga ni vzemirjala mlada sosedica z njunim otrokom v naročju, ki je z dvignjenima ročicama ploskal, se smejal, prhal, se pripravljal na prve brbljajoče besede ter jahal

kove osnovne pravice se bori-mo. Vojna je huda, a hrepenenje in moč pravice sta strastnejša in silnejša. Iz prve svetovne vojne se iz vasi mnogo čvrstih fantov in mož ni vrnilo. Borili in padali so na italijanski, avstrijski in celo ruski fronti, za druge ideje in narode — ne zase. Brez žrtev ni zmage, toda svoboda ni samo zlata, je tudi krvava. Tudi meni se smilita Zalka in otrok. Dolžni smo jima poma-

bodilne fronte v vasi, gotovo bodo vedeli, kje in kako.

Zalka je končno zvedela resnico. Kdo ji jo je povedal, še danes ne vem, kajti tudi nas je v ranem jutru maja 1944 pobrala aretacija. Ko sem se maja 1945 vrnila iz internacije, so mi povedali, da je mlada sosedica Zalka kurirja Ra-

ZAMAN GA JE ČAKALA

jale na dogodek pretekle noči in na tovariša, ki čaka skrit pod majhno smrečico, da ga sprejme zemlja.

Popoldne, ko se je že sonce nagibalo na zaton in je prek doline nastajala senca, je oče prislomil kramp in lopato na staro tepko in sedel zamišljeno na tnalno pred hišo. Po kolovozu je prišla s sinčkom v naročju mlada sosedica, vedrega, vselega in nasmejane obraza. Oče se je je skoraj ustrašil, ko je pogledal njo, otroka, kramp in lopato in pomislil na dejanje, ki ga bo moral še danes opraviti. To ga je zdrnilo, da je hitro odzdravil in odhitel pred njo v hlev.

Prihitela je k meni v sobo, se veselo pogovarjala, pestovala malega sina, pravila, da je minulo noč čakala Rafaela, da ga ni bilo in da ga bo čakala naslednjo noč. »Spekla sem mu kruha in kupila cigarete, gotovo je lačen in nima tobačka.« Pestovala, požvižgavala in prepevala je po sobi z otrokom v naročju. Izpred hiše je zamolko zavnel zvok krampa in lopate, ki ju je oče

Oče se je vrnil, se globoko oddahnil in žalostno dejal: »Hajduk se smrti ne boji, a umreti pa še ne želi in zopet počiva in čaka pod smreko v grmovju svobode.«

Nepremično je zrl predse, kot da bi še isti hip zasulil, da bo tudi njega upepelji krematorij, še preden zasije svoboda.

Mirno sem ležala v postelji in gledala v star lesen strop. Stela sem veje na deskah, počrnelih od dima, ki je pustil sledove, ko je uhajal od ognjišča in peči. Premišljevala sem, kako čudno se vrti človekovo življenje. Kaj vse doživijo, preživijo, hudega in zla, kaj vse čuti srce, kaj se dogaja v duši in kako hitro je vsega konec. Primerjala sem letnici junij 1928 — maj 1943. Bilo je pred petnajstimi leti — takrat se nisem dopolnila sedem let — ko je v tej sobi umrla mama. Na tem starem stropu, kjer je že tu in tam privrtel črvček, usipal prah od svojega dela in od časa do časa škrtal, kot bi kdo narahlo škripal z zobmi, so se mi odvijale slike spominov. Materina smrt, mrtvaški

konjička na materinih plečih. Vse te podobe so mi legale na dušo in grenile srce. Nisem mogla razumeti, zakaj toliko skritega gorja. Zakaj mora kdo izgubiti prav to, kar najbolj ljubi, otrok mater, dekle zaročenca.

Iz tako bolečega razmišljanja me je zdrnil oče, ko je stopil čez prag izbe, krenil proti meni in vprašal: »Kam je šla Zalka?« »Domov,« zajecijam komaj slišno in togo. Pristopi, sede na rob postelje, zaskrbljeno pogleda in polglasno vpraša: »Saj nisi kaj povedala?« »Nisem. Zalka ni ne ve, čakala ga bo nocoj.« Oče se zazre skozi okno in nevede monoton ponovi moj odgovor: »Zalka ni ne ve, čakala ga bo nocoj.« Zavedel se je svoje zamišljenosti, spreminil obraz in začel govoriti: »Veš, ta smrt je v taki neposredni bližini, zato je vsi tem bolj občutimo. Kurir Rafael ni prva in ne zadnja žrtev, s tem se bomo morali v taki ljudski revoluciji sprijazniti. Tudi nas bo lahko pobralo. A kdor bo ostal, bo zanj lepše in boljše. Za svobodo, za člove-

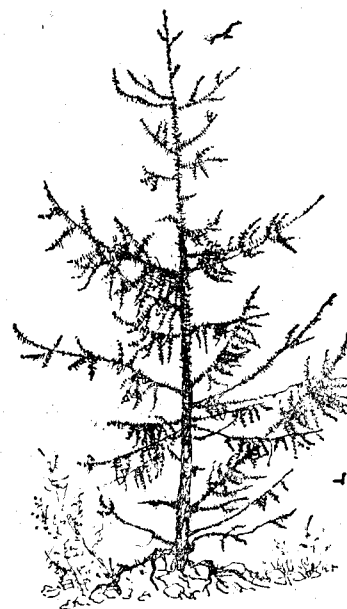
gati. Še nocoj bom na seji Osvobodilne fronte govoril, da se jima iz nabralega posojila prične izplačevati mesečno podporo.«

Več mesecev sem pri vodenju evidence nabralega in izdanega vojnega ljudskega posojila beležila tudi vsoto pomoči Zalki. Njej smo govorili, da ji denar pošilja kurir Rafael, še vedno z Dolenjskega.

Po kapitulaciji Italije 9. septembra 1943. leta so kurirji laže in varneje hodili po svojih poteh. Vsak je za trenutek skočil domov, če ga je le pot peljala mimo. Tudi Zalka je z malim Rafkom nestrpno čakala in noč za nočjo prisluškovala, kdaj bo na okno potikal njun kurir — očka. A čakala ga je zaman, kurirja Rafaela ni bilo.

Začela je slutiti zlo in pričela misliti, da je prišel kje v zasedo Nemcem in ga ni več, toda da hodi vsak dan mimo njegovega groba, ni slutila.

V vaški trgovini ji je trgovka Pavla rekla: »Slišala sem, da je kurir Rafael padel, kje, ne vem. Vprašaj pri Kosmačevih, oni so odborniki Osvo-

faela decembra 1944. leta s pomočjo vaše narodne zaščite izpod smreke prepeljala na domače pokopališče v Roče.

Tudi malemu Rafku ni bilo dano dolgo življenje. Pri igranju mu je spodrsnilo in padel je v vodo. Valovi Idrije so ga zazabili v večno spanje in tako se je preselil k očku v Roče.

Končana je življenjska pot kurirja Rafaela in njegovega sina, končana je tudi moja pripoved.

Ivanka Kosmač-Hvala